

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΠΑΤΡΩΝ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΚΡΙΤΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΑΛΚΙΒΙΑΔΗ ΚΑΡΑΚΟΛΗ

ΤΑ
ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ
ΤΩΝ
ΥΠΟΤΙΜΗΣΕΩΝ
1983 & 1985

(ΚΡΙΤΙΚΗ ΒΕΒΗΧΗ)

ΕΡΧΟΝΤΕΣ
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΦΑΖΑΚΗΣ
ΜΑΡΤΙΝΑΙΟΣ 1988

ΑΡΙΘΜΟΣ
ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ 11177

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Αφού ακολούθησε, μετά τον πόλεμο, μια εντυπωσιακή ανοδική πορεία (για "ελληνικό θαύμα" μιλούσαν οι αρμόδιοι του ΔΝΤ), η ελληνική οικονομία, με την πρώτη πετρελαϊκή κρίση εισήλθε σε νέα φάση. Σιγά σιγά άρχισαν να φαίνονται τα διαρθρωτικά προβλήματά της. Η δασμολογικά προστατευόμενη βιομηχανία της δεν είναι ικανή να ανταγωνιστεί τις αλλοδαπές. Τα ελλείμματα των εμπορικών ισοζυγίων διογκώθηκαν επικύνδυνα. Οι άδηλοι πόροι είναι εποχιακοί και κάθε μείωσή τους, είχε σαν αποτέλεσμα την διεύρυνση των ελλειμμάτων των ισοζυγίων τρεχουσών συναλλαγών. Οι επενδύσεις συνεχίζουν να βρίσκονται σε χαμηλά επίπεδα και ο πληθωρισμός καλπάζει συνεχώς.

Το υπ' αριθμόν ένα πρόβλημα της ελληνικής οικονομίας είναι η ανταγωνιστικότητά της. Αυτήν είχαν σαν στόχο να βελτιώσουν οι υποτιμήσεις του '83 και '85. Στην εργασία αυτή θα εξετάσουμε χωριστά την καθαβιά, χωρίζοντας την εξέτασή της σε τρία μέρη.

Στο ΠΡΩΤΟ μέρος, αναφέρονται οι λόγοι που μας οδήγησαν στην απόφαση να υποτιμήσουμε το εθνικό μας νόμισμα. Στο ΔΕΥΤΕΡΟ, παραθέτουμε και αναλύουμε, με βάση στατιστικά στοιχεία, τομείς της ελληνικής οικονομίας καθώς και μεγέθη της ύστερα από την υποτίμηση. Τέλος, στο ΤΡΙΤΟ μέρος, κάνουμε μια ανασκόπηση, βλέπουμε τις αντιδράσεις που είχε η κάθε υποτίμηση στο πολιτικό και κοινωνικό σύνολο.

Τα της υποτίμησης του 1983 έχουν αναλυθεί από την Χ ρ ι σ τ ί - ν α Θ υ μ ή , ενώ τα της υποτίμησης του 1985 από τον Ά λ κ η Κ α ρ α κ ό λ η .

ΟΛΑ τα στατιστικά στοιχεία, τα σχετικά μεγέθη και πληροφορίες έχουν παρθεί από Τ Ρ Α Π Η Ε Ζ Α Τ Η Σ Ε Λ Λ Α Δ Ο Σ .

ΕΥΧΑΡΙΣΤΟΥΜΕ ΘΕΡΜΑ ΤΗΝ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΤΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΒΟΗΘΕΙΑ ΠΟΥ ΜΑΣ ΠΡΟΣΕΦΕΡΕ.

COPYWRITE: 1983 ΧΡΙΣΤΙΝΑ ΘΥΜΗ, 1985 ΑΛΚΙΒΙΑΔΗΣ ΚΑΡΑΚΟΛΗΣ

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Η ΜΕΤΑΠΟΛΕΜΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΔΡΑΧΜΗΣ.....	I
Η ΥΠΟΤΙΜΗΣΗ ΤΟΥ 1983.....	4
ΜΕΡΟΣ Α: ΠΩΣ ΦΘΑΣΑΜΕ ΣΤΗΝ ΥΠΟΤΙΜΗΣΗ ΤΟΥ 1983.....	5
ΜΕΡΟΣ Β: ΟΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ.....	8
ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ.....	8
ΓΙΟΖΥΓΙΟ ΠΑΝΩΡΩΝ.....	10
ΤΡΕΧΟΥΣΕΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΕΣ.....	11
ΕΞΑΓΩΓΕΣ.....	13
ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ.....	18
ΓΙΟΖΥΓΙΟ ΑΔΗΛΩΝ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ.....	22
ΚΙΝΗΣΗ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ.....	27
ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΑ ΜΕΓΕΘΗ & ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ.....	33
ΔΗΛΟΣΙΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ & ΕΛΛΕΙΜΜΑΤΑ.....	39
ΜΙΣΘΟΙ & ΤΙΜΕΣ / ΑΜΟΙΒΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ.....	41
ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΙΣ ΤΙΜΕΣ.....	44
ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ - ΑΝΕΡΓΙΑ.....	50
ΠΑΡΑΓΩΓΗ & ΕΘΝΙΚΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ.....	53
ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗ.....	57
ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ.....	58
ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ / ΤΟΜΕΑΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ.....	62
ΜΕΡΟΣ Γ: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΙΚΑ.....	63
Η ΥΠΟΤΙΜΗΣΗ ΤΟΥ 1985.....	70
ΜΕΡΟΣ Α: ΠΩΣ ΦΘΑΣΑΜΕ ΣΤΗΝ ΥΠΟΤΙΜΗΣΗ ΤΟΥ 1985.....	71
ΜΕΡΟΣ Β: ΟΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ.....	77
ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ.....	77
ΓΙΟΖΥΓΙΟ ΠΑΝΩΡΩΝ.....	79
ΤΡΕΧΟΥΣΕΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΕΣ / ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΓΙΟΖΥΓΙΟ.....	82
ΕΞΑΓΩΓΕΣ.....	86
ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ.....	90
ΓΙΟΖΥΓΙΟ ΑΔΗΛΩΝ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ.....	93
ΚΙΝΗΣΗ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ.....	96
ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΧΡΕΟΣ.....	96
ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΑ ΜΕΓΕΘΗ & ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ.....	101
ΔΗΛΟΣΙΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ & ΕΛΛΕΙΜΜΑΤΑ.....	106
ΜΙΣΘΟΙ & ΤΙΜΕΣ.....	108
ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΙΣ ΤΙΜΕΣ.....	108
ΑΜΟΙΒΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ.....	111
ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ - ΑΝΕΡΓΙΑ.....	114
ΠΑΡΑΓΩΓΗ & ΕΘΝΙΚΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ.....	116
ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗ.....	118
ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ - ΤΟΜΕΑΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ.....	120
ΜΕΡΟΣ Γ: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΙΚΑ.....	121

Η ΜΕΤΑΠΟΛΕΜΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΔΡΑΧΜΗΣ.....

Η Οκταετία που αρχίζει μετά την απελευθέρωση της Ελλάδας από τους κατακτητές (Οκτώβριος 1944) και φτάνει έως την αναπροσαρμογή της εξωτερικής αξίας της δραχμής το '53, είναι η περίοδος της μεταπολεμικής ανασυγκρότησης, αλλά και μια από τις πιο πολυτάρχες της νεότερης ιστορίας. Το 1946 συστήθηκε η Νομισματική Επιτροπή με κύριο στόχο να αποτραπεί η διόγκωση του πληθωρισμού και να ελεγχθούν οι διαδικασίες του υπουργείου Εμπορίου - Εφοδιασμού. Η Νομισματική Επιτροπή περιελάμβανε και δύο απλλδαπά μέλη: ένα Αμερικανό και έναν Βρεταννό, οι οποίοι είχαν το δικαίωμα του "βέτο", με το οποίο μπορούσαν να ματαιώσουν οποιαδήποτε απόφαση της Ν.Ε. Η απελευθέρωση της χώρας βρήκε οικονομικό και συγκοινωνιακό χάος. Με την απελευθέρωση εκδόθηκε νέα δραχμή, η οποία συνδέθηκε με την αγγλική στρατιωτική λίρα, που κυκλοφορούσε ελεύθερα στην αγορά. Αυτό συνέβαλε σε κάποια σταθερότητα της νέας δραχμής, μετά το χάος του υπερπληθωρισμού της Κατοχής.

Την εποχή του πολέμου και της Κατοχής ξεκίνησε ένα μεγάλο καιό που ταλαιπώρησε επί δεκαετίες την ελληνική οικονομία: η προσήλωση του κοινού προς τη χρυσή λίρα. Ο κόσμος όχι μόνο αποθησαύριζε λίρες, αλλά συνήθιζε να μετράει τα πάντα σε λίρες. Ο κόσμος έκρινε τη σταθερότητα της δραχμής από την τιμή της χρυσής λίρας. Η χρυσοφιλία σταμάτησε το 1965 όταν περιορίστηκε η αγοραπωλησία των λιρών μόνο στις αποκλειστικά εξουσιοδοτημένες Τράπεζες.

Στις αρχές του 1953, παρά το γεγονός ότι η ελληνική οικονομία είχε μπει σε κάποια φάση υψηλής, σε σχέση με τα προπολεμικά χρόνια, δραστηριότητας, εν τούτοις, έκδηλες ήταν οι εγγενείς αδυναμίες της. Έτσι για το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού το βιοτικό επίπεδο ήταν ακόμα πάρα πολύ χαμηλό. Επικρατούσαν συνθήκες που δεν επέτρεπαν να εξασταθεί μονιμότερη εσωτερική νομισματική σταθερότητα και να

εξισορροπηθούν οι εξωτερικές συναλλαγές. Τις συνθήκες αυτές ήρθε να αλλάξει ριζικά η τολμηρή νομισματική υποτίμηση της 9ης Απριλίου 1953, που έγινε σταθμός στη μεταπολεμική ιστορία της ελληνικής οικονομίας.

Σύμφωνα με την άποψη της Τράπεζας της Ελλάδος η συναλλαγματική αναπροσαρμογή και το πλέγμα των μέτρων που τη συνόδευσαν, οδήγησαν στην αποκατάσταση της νομισματικής ισοροπίας, που επέτρεψε ομαλή κατόπι εξέλιξη και ταχύτερη οικονομική ανάπτυξη.

Η τότε κυβέρνηση Παπάγου, ύστερα από σχετική εισήγηση του τότε υπουργού Συντονισμού κ. Σπ. Μαρμεζίνη, με τη σύμφωνη γνώμη του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου και της αμερικανικής κυβέρνησεως που έδινε την εξωτερική βοήθεια, υποτίμησε τη δραχμή κατά 50% έναντι του αμερικανικού δολαρίου και των άλλων ξένων συναλλαγμάτων. Η τιμή του δολαρίου αυξήθηκε από 15.000 δρχ. σε 30.000 δρχ, και αντίστοιχα οι τιμές όλων των άλλων ξένων νομισμάτων.

Η δραστική υποτίμηση, παρά την αιφνιδιαστική εξαγγελία της δεν ήταν κάτι που αποφασίστηκε απόταμα. Όπως φαίνεται η εξέλιξη που παρουσίασαν οι γενικότερες οικονομικές συνθήκες έκαμε από καιρό αναγκαία την αναπροσαρμογή της τιμής του συναλλάγματος.

Συγχρόνως με την εξαγγελία εξηγήθηκαν στο καιρό οι λόγοι και η σημασία του μέτρου. Από πολύ καιρό η αγοραστική αξία της δραχμής στο εσωτερικό ήταν πολύ κατώτερη από τις επίσημες εσοτιμές. Τα πολύπλοκα συστήματα τα σχετικά με τις εισφορές, τις επιδοτήσεις, που είχε αναγκαστεί να επιβάλει το κράτος για να αντιμετωπισθεί αυτή η ανισότητα, προκαλούσαν σοβαρές ανωμαλίες και παρενέργειες. Στην πράξη, με τα συστήματα αυτά η τιμή του δολαρίου για ορισμένα τουλάχιστον είδη έφτανε μέχρι και 40.000δρχ, αντί της επίσημης των 15.000δρχ. Μ' αυτό το καθεστώς της αναρχίας και της συγχύσεως, ο παραγωγικός μηχανισμός, κυρίως στον αγροτικό τομέα, περιοριζόταν αφόρητα, και αυτό υποχρέωνε το κράτος να προβαίνει σε διάφορων ειδών ενισχύσεις που ουσιαστικά κατέληγαν σε άνιση επιβάρυνση του κοινω-

νικού συνόλου. Ανάλογης σημασίας ήταν οι δυσμενείς επιπτώσεις από την υπερτίμηση της δραχμής στις εξωτερικές συναλλαγές: ασκούσε ισχυρή ανασχετική επίδραση στις εισροές συναλλάγματος και προκαλούσε ευρύτατη διαρροή συναλλαγματικών πόρων στο εξωτερικό. Το μέτρο αποτλήθηκε σε ευνοϊκή στιγμή από την άποψη της διεθνούς συγκυρίας, και αφού πρώτα είχαν εξασφαλιστεί οι απαραίτητες οικονομικές προϋποθέσεις και προεργασίες στο εσωτερικό.

Από το 1953 η ελληνική οικονομία γνωρίζει μεγάλη άνθιση. Ο ρυθμός οικονομικής ανάπτυξης από το '53 μέχρι το '72 διατηρήθηκε κατά μέσο όρο στο 7^ο%, οι επενδύσεις στο 11^ο% και ο πληθωρισμός γύρω στο 2^ο%. Το δε κατά κεφαλή εισόδημα σε δολάρια πεντάπλασιάσθηκε.

Το 1971 παρουσιάζεται διεθνής νομισματική αναταραχή. Το 1973 εμφανίζεται το πετρελαϊκό σοκ που μαζί με την εσωτερική πιστωτική επέκταση, οδήγησαν στην πληθωριστική έκρηξη του '74-'74. Το 1977 παρουσιάσθηκε μία αύξηση του καταναλωτισμού και σάση για σπατάλη, σε συνδυασμό με την εμφάνιση εντεινόμενων πληθωριστικών πιέσεων που είχαν αντανάκλαση και στο ισοζύγιο πληρωμών.

Η κατάσταση μετά τη νέα απότομη άνοδο της τιμής του πετρελαίου επιδεινώθηκε και σ' αυτό, κατά τη διετία 1980/81, συνέτεινε και η αύξηση των δαπανών του δημόσιου τομέα καθώς και η άνοδος των χρηματικών εισοδημάτων. Έτσι ο τιμάρυθμος έφτασε στο 24,5^ο% το 1981.

Η επεκτατική πολιτική συνεχίσθηκε και από το ΠΑΣΟΚ κατά το '82, με αποτέλεσμα διεύρυνση των ελλειμμάτων του Δημόσιου Τομέα, επιδείνωση του εσοζυγίου πληρωμών και είσοδο της οικονομίας σε ένα στάδιο στασιμότητας με αυξανόμενη ανεργία, μονάδες υψηλού ρυθμού πληθωρισμού μετά το '81, δεν απέτρεφε μεγάλη αύξηση της διαφοράς από τους πληθωρισμούς των χωρών της ΕΟΚ, στις οποίες η αντιπληθωριστική πολιτική είχε περιορίσει τις υφιστάμενες τάσεις των τιμών σε χαμηλότερα επίπεδα.

ΤΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ
ΥΠΟΤΙΜΗΣΗΣ ΤΟΥ 1983

ΑΠΟ ΤΗΝ ΧΡΙΣΤΙΝΑ ΘΥΜΗ

Από το 1979, μετά τη δεύτερη ενεργειακή κρίση, η ελληνική οικονομία εισήλθε σε μια νέα φάση. Τα κύρια χαρακτηριστικά της είναι αρχικά η επιβράδυνση του ανοδικού της ρυθμού που πληθωρισμού σε υψηλά επίπεδα και η διεύρυνση του ελλείματος του ισοζυγίου πληρωμών. Από το 1982 η καθοδική πορεία ανακόπηκε, η οικονομία όμως παρέμεινε ουσιαστικά σε κατάσταση στασιμότητας. Ο πληθωρισμός διπλασιάστηκε μετά τη δεύτερη ενεργειακή κρίση - έφτασε το 26,2% στη διάρκεια του 1980 - και εξακολουθούσε να διατηρείται σε υψηλά επίπεδα, παρά την οικονομική στασιμότητα και την αλλαγή στην κατεύθυνση της οικονομικής πολιτικής που άρχισε την άνοιξη του 1982.

Η υποτίμηση της δραχμής κατά 15,5% στις 9 Ιανουαρίου (Υπουργός Εθνικής Οικονομίας ο κ. Γεράσιμος Αρσένης, ανήκων στην αριστερή πτέρυγα του ΠΑΣΟΚ, απεχώρησε το 1986 ιδρύοντας κόμμα σοσιαλιστικών τάσεων χωρίς όμως να έχει ευρεία απήχηση. Του είχε δε αποδοθεί το ο τίτλος "Τσάρος" από τον Τύπο και τους πολιτικούς, λόγω της αυταρχικότητάς του.) δημιούργησε μια νέα κατάσταση. Τα οικονομικά μέτρα δημιούργησαν αναταραχή στο ευρύ κοινό. Είναι γεγονός ότι οι Έλληνες είχαν να αντιμετωπίσουν παρόμοια κατάσταση από το 1953 (υποτίμηση της δραχμής κατά 50% έναντι του αμερικανικού δολαρίου, υπουργός Συντονισμού ο κ. Εύμοιος Μαρκεζίνης), ενώ σε άλλες χώρες η πρόσφυγή σε τέτοιους χειρισμούς είναι πιο συχνή, οι αντιδράσεις του κόσμου πιο συγκρατημένες.

Η εξωτερική ισοτιμία ενός νομίσματος μίας χώρας αποτελεί αντανάκλαση της σχετικής πορείας του εγχώριου πληθωρισμού, σε σύγκριση με τον πληθωρισμό στις χώρες με τις οποίες αυτή η οικονο-

μία συναλλάσσεται. Η αλληλουχία αυτή, ανάμεσα στη συγκριτική πορεία των τιμών και στην εξέλιξη της εξωτερικής ισοτιμίας είναι γνωστή σαν "αρχή της ισοτιμίας αγοραστικής δύναμης" και η ισχύς της οφείλεται στις επιπτώσεις που έχει η διαφορετική εξέλιξη των εγχώριων από τις διεθνείς τιμές στο ισοζύγιο πληρωμών, από την πορεία του οποίου εξαρτάται τελικά η διαμόρφωση της εξωτερικής ισοτιμίας του νομίσματος. Όταν λόγου χάρη, το κόστος παραγωγής και οι τιμές στην Ελλάδα αυξάνονται ταχύτερα απ'ότι στους εμπορικούς εταίρους:

----- Τα ελληνικά προϊόντα εμφανίζονται ολοένα και λιγότερο ανταγωνιστικά στο εξωτερικό και οι εξαγωγείς επιβραδύνονται ή μειώνονται.

----- Τα ξένα προϊόντα που εισάγονται εμφανίζονται πιο ανταγωνιστικά σε σύγκριση με τα εγχώρια και ο ρυθμός των εισαγωγών επιταχύνεται.

----- Η εισροή αδήλων πόρων αποθαρρύνονται, ενώ ενθαρρύνεται η αντίστοιχη εκροή.

----- Οι προσδοκίες για την πορεία της δραχμής ενθαρρύνει την καθαρή (νόμιμη ή παράνομη) εκροή συναλλαγματικού κεφαλαίου στο εξωτερικό.

Αποτέλεσμα των εξελίξεων αυτών είναι να επιδεινώνεται το ισοζύγιο πληρωμών και να ασκείται πίεση για υποτίμηση της δραχμής προκειμένου να διασφαλισθεί το συναλλαγματικό απόθεμα της χώρας.

Από τη σύγκριση της εξέλιξης του πληθωρισμού στην Ελλάδα και στις χώρες με τις οποίες συναλλάσσεται και κυρίως της ΕΟΚ, προκύπτει ότι μέχρι και το 1978 η βραδεία υποτίμηση της δραχμής που πραγματοποιούνταν με τη μορφή της διολίσθησης κάλυπτε τη διαφορά στους ρυθμούς πληθωρισμού και έτσι η ανταγωνιστικότητα των προϊόντων μας δεν διακυβεύονταν. Από το 1978 όμως παρατηρήθηκε μία δυσκαμψία στους χειρισμούς της συναλλαγματικής πολιτικής, η οποία δίδοι να διαμορφώσει ρεαλιστικές ισοτιμίες της δραχμής. Αποτέλεσμα της δυσκαμψίας αυτής που εντάθηκε κυρίως το 1982 ήταν να υπάρξει ένα ένοι-

γμα στην ισοτιμία των αγοραστικών δυνάμεων δραχμής και ξένων νομισμάτων, και ειδικά ευρωπαϊκών, κατά 16^ο/ο περίπου. Κατά το ποσοστό αυτό δηλαδή, η δραχμή ήταν υπερτιμημένη έναντι των ευρωπαϊκών νομισμάτων.

Ετσι λοιπόν φθάσαμε στην απόφαση να υποτιμήσουμε το εθνικό μας νόμισμα. Η υποτίμηση ήταν λοιπόν αναγκαία. Διότι, εάν εξακολουθούσε η εξωτερική ισοτιμία της δραχμής να συγκρατείται τεχνητά, σε περίοδο που ο πληθωρισμός στη χώρα μας ξεπερνά το 20^ο/ο, ενώ στους εμπορικούς μας εταίρους περιορίζεται στο χώρο των μονοψηφίων αριθμών το αποτέλεσμα θα ήταν οθφαλμοφανές. Η ανταγωνιστικότητα των προϊόντων μας τόσο στο εξωτερικό όσο και στο εσωτερικό θα επιδεινωνόταν, το έλλειμα στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών θα διευρυνόταν και η καθαρή εισροή κεφαλαίων από το εξωτερικό θα συρρικνωνόταν συνεχώς.

Όσο λοιπόν περισσότερο διαρκεί η τεχνητή συγκράτηση της ισοτιμίας, τόσο μεγαλύτερη θα καθίσταται η αναπόφευκτη υποτίμηση στο μέλλον, για την αντιμετώπιση της σωρευμένης εξωτερικής ανισοροπίας.

Ο Ι Ο Ι Κ Ο Ν Ο Μ Ι Κ Ε Σ Ε Ξ Ε Λ Ι Ξ Ε Ι Σ

ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ

Τα καθοριστικά σημεία των συναλλαγματικών εξελίξεων το χρόνο που πέρασε ήταν η υποτίμηση της δραχμής κατά 15,5^ο/ο στις 9 Ιανουαρίου και η αποδέσμευσή της στις 3 Αυγούστου από τη, σε γενικές γραμμές, σταθερή σχέση της με το δολλάριο, που ίσχυε στο χρονικό διάστημα μεταξύ των δύο αυτών ημερομηνιών.

Η αναπροσαρμογή της συναλλαγματικής ισοτιμίας της δραχμής στην αρχή του χρόνου απέβλεπε στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας που είχε διαβρωθεί τα τελευταία χρόνια, παρά τη συνεχή διολίσθηση του εθνικού μας νομίσματος. Εν συνεχεία για ψυχολογικούς λόγους, λόγω της ευαισθησίας του κοινού σε ό,τι αφορά την τιμή του δολλαρίου, η δραχμή κρατήθηκε περίπου σταθερή σε σχέση με το δολλάριο μέχρι τις 3 Αυγούστου.

ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΙΚΕΣ ΙΣΟΤΙΜΙΕΣ ΤΗΣ ΔΡΑΧΜΗΣ
Ποσοστιαίες μεταβολές έναντι προηγούμενης περιόδου

	Δραχμή έναντι δολλαρίου	Δραχμή έναντι μάρκου	Σταθμισμένη συναλλαγματική ισοτιμία	Δραχμή έναντι ΕΝΜ
1980	-13,1	-13,9	-13,3	-14,3
1981	-23,0	- 4,2	-11,2	- 3,9
1982	-17,1	-10,9	- 9,5	- 5,6
1983	-24,1	-20,5	-19,5	-16,4
α' τρίμηνο	-13,8	-17,1	-15,3	-14,5
β' τρίμηνο	- 1,0	2,0	1,6	2,2
γ' τρίμηνο	- 5,3	0,8	- 1,5	0,3
δ' τρίμηνο	- 7,4	- 6,2	- 6,4	- 5,5

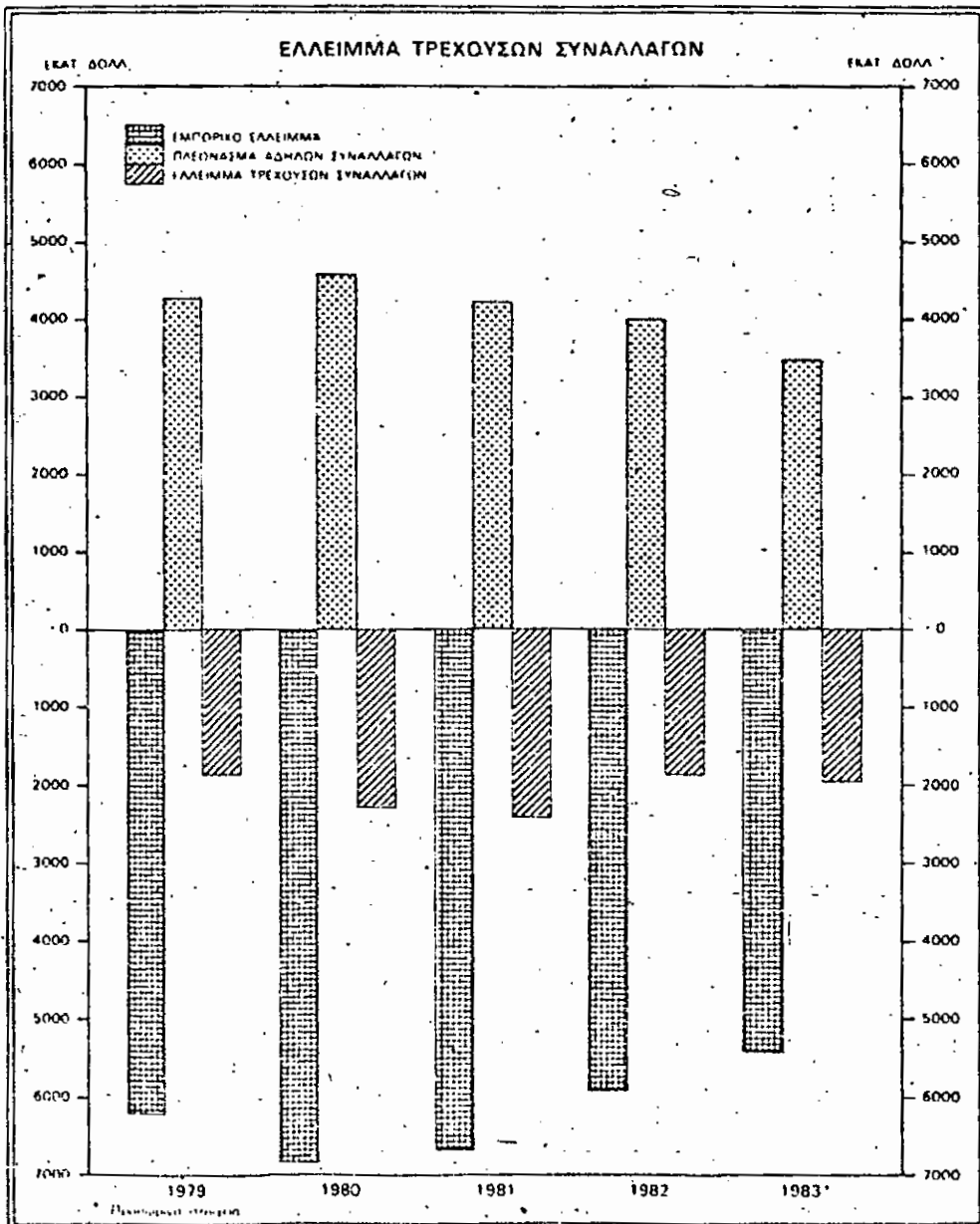
Όπως φαίνεται και στον πίνακα, η δραχμή το 1983 υποτιμήθηκε σε μέσα επίπεδα σε σχέση με το δολλάριο κατά 24,1^ο/ο, ενώ η υποτίμησή της σε σχέση με την Ευρωπαϊκή Νομισματική Μονάδα ήταν πολύ μικρότερη (16,4^ο/ο). Οι εξελίξεις αυτές σε σχέση με τα κύρια επίμέρους νομίσματα οδήγησαν σε πτώση του δείκτη της σταθμισμένης συναλλαγματικής ισοτιμίας το 1983 κατά 19,5^ο/ο, έναντι 9,5^ο/ο το 1982.

Η πορεία της σταθμισμένης συναλλαγματικής ισοτιμίας της δραχμής μέσα στο 1983 δεν είναι ομαλή. Εμφανίζει μεγάλη πτώση στο πρώτο τρίμηνο λόγω της υποτίμησης κατά 15,5% στις 9 Ιανουαρίου, ενώ στο δεύτερο τρίμηνο παρουσιάζει ανατίμηση που οφείλεται στη σταθερή σχέση της δραχμής με το δολλάριο, το οποίο όμως ανατιμήθηκε σημαντικά σε σχέση με τα υπόλοιπα ξένα νομίσματα. Η αποδέσμευση της δραχμής στις αρχές του Αυγούστου από το δολλάριο οδήγησε σε αξιόλογη υποτίμησή της σε σχέση με το νόμισμα αυτό και σε στασιμότητά της σε σχέση με την ΕΝΜ, με τελικό αποτέλεσμα ο δείκτης της σταθμισμένης συναλλαγματικής ισοτιμίας να επανέλθει στο τρίτο τρίμηνο στα επίπεδα του πρώτου τριμήνου του έτους. Στο τελευταίο τρίμηνο του έτους, η υποτίμηση της δραχμής ήταν 6,4% και οφείλεται στην πτώση της ισοτιμίας της, όπως και στο πρώτο τρίμηνο, σε σχέση με όλα σχεδόν τα ξένα νομίσματα.

Ι Σ Ο Ζ Υ Γ Ι Ο Π Λ Η Ρ Ω Μ Ω Ν

Οι διεθνείς οικονομικές εξελίξεις του 1983

χαρκτηρίζονται από την έναρξη της ανάκαμψης στις χώρες του ΟΟΣΑ και κυρίως στις ΗΠΑ, αλλά και από την πτώση της οικονομικής δραστηριότητας στις χώρες του ΟΠΕΚ, η οποία ήταν αποτέλεσμα της χαλαρής ζήτησης πετρελαίου που οδήγησε στην υποχώρηση της τιμής του. Κύριο χαρακτηριστικό υπήρξε επίσης η έντονη άνοδος

ΙΣΟΖΥΓΙΑ ΠΛΗΡΩΜΩΝ

(Σε εκατομμύρια δολάρια)

Κατηγορίες	1981	1982	1983	Μεταβολές (%)	
				1982	1983
ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ ΑΓΑΘΩΝ	11.468,1	10.068,2	9.491,3	-12,2	- 5,7
- Καύσιμα	3.685,5	2.778,3	2.647,4	-24,6	- 4,7
Χωρίς καύσιμα	7.782,6	7.289,9	6.843,9	- 6,3	- 6,1
ΕΞΑΓΩΓΕΣ ΑΓΑΘΩΝ	4.771,3	4.141,3	4.105,4	-13,2	- 0,9
Καύσιμα	783,6	648,4	724,7	-17,2	11,8
Χωρίς καύσιμα	3.987,7	3.492,9	3.380,7	-12,4	- 3,2
Εμπορικό ισοζύγιο	-6.696,8	-5.926,9	-5.385,9	-11,5	- 9,1
ΑΔΗΛΟΙ ΠΟΡΟΙ	6.482,0	6.097,6	5.529,2	- 5,9	- 9,3
ΑΔΗΛΕΣ ΠΛΗΡΩΜΕΣ	2.206,2	2.055,8	2.019,2	- 6,8	- 1,8
Ισοζύγιο άδηλων συναλλαγών	4.275,8	4.041,8	3.510,0	- 5,5	-13,2
Ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών	-2.421,0	-1.885,1	-1.875,9	-22,1	- 0,5
ΚΙΝΗΣΗ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ (καθαρή)	1.901,0	1.808,8	2.291,5	- 4,9	26,7
Ιδιωτικός τομέας	1.346,4	811,7	1.080,3	-39,7	33,1
Δημόσιος τομέας	1.207,8	1.707,5	1.910,2	41,4	11,9
Χρεολύσια	-653,2	-710,4	-699,0	8,8	- 1,6
Κατανομή Ειδικών Τραβηκτικών Δικαιωμάτων (SDRs)	--	--	--		
Τακτοποιητέα στοιχεία	364,5	-70,6	-344,4		
Ισοζύγιο εξωτερικών συναλλαγών	-155,5	-146,9	71,2		
Διεθνές Νομισματικό Ταμείο	74,2	12,1	28,0		
Μεταβολή συναλλαγματικών διαθεσίμων	-328,4	-177,4	30,5		
Μεταβολή υπολοίπων clearings	98,7	18,4	12,7		
Υψος συναλλαγματικών διαθεσίμων	1.188,6	1.011,2	1.041,7		

του δολλαρίου στις διεθνείς αγορές συναλλάγματος. Στην Ελλάδα η οικονομική δραστηριότητα παρέμεινε σχεδόν στάσιμη, ενώ ιδιαίτερα σημαντικό γεγονός από πλευράς ισοζυγίου πληρωμών ήταν η υποτίμηση της δραχμής σε σχέση με τα ξένα νομίσματα στην αρχή του χρόνου. Όπως είναι φυσικό, οι παραπάνω εξελίξεις επηρέασαν τη διαμόρφωση του ισοζυγίου πληρωμών της χώρας.

Κατά το 1983 το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών διαμορφώθηκε στα επίπεδα του προηγούμενου έτους και έφτασε τα 1.876 εκατ. δολλ., έναντι 1.885 εκατ. δολλ. το 1982. Εξάλλου ύστερα από συνεχή μείωση κατά τα δύο προηγούμενα χρόνια, η καθαρή εισροή ιδιωτικών κεφαλαίων σημείωσε σημαντική αύξηση και κάλυψε σχεδόν το μισό του ελλείμματος των τρεχουσών συναλλαγών, ενώ το 1982 είχε καλύψει μόνο το 36%.

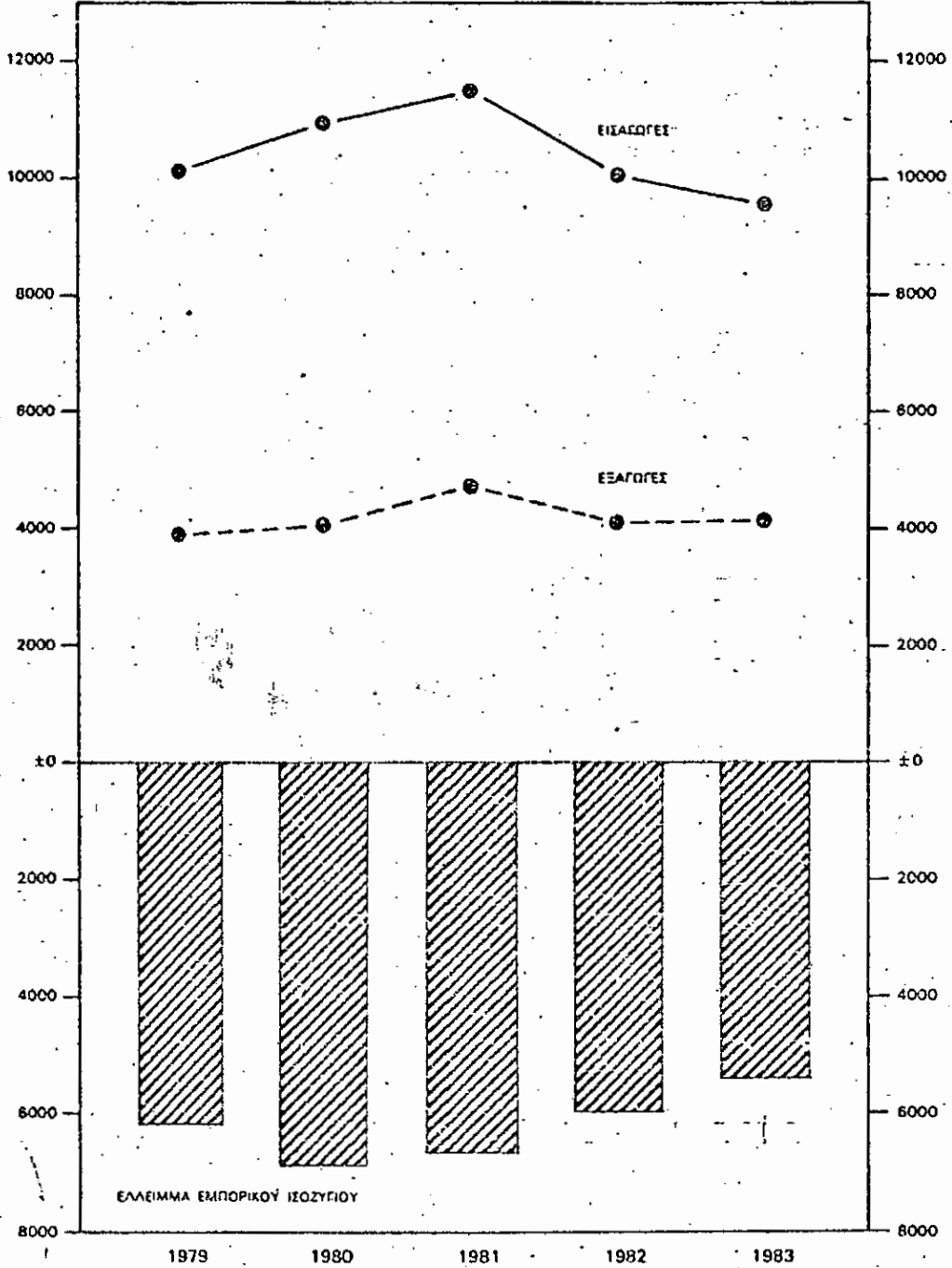
ΤΡΕΧΟΥΣΕΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΕΣ

Η στασιμότητα στο έλλειμμα των τρεχουσών συναλλαγών το 1983 (1.876 εκατ. δολλ. έναντι 1.885 εκατ. δολλ. το 1982) ήταν το τελικό αποτέλεσμα της κάμψης των άδηλων εισπράξεων, που οδήγησε σε μείωση του πλεονάσματος του ισοζυγίου άδηλων συναλλαγών κατά 532 εκατ. δολλ., η οποία όμως αντισταθμίστηκε από αντίστοιχη περίπου κάμψη του εμπορικού ελλείμματος (541 εκατ. δολλ. το 1983, έναντι 770 εκατ. δολλ. το 1982). Ξίζει να σημειωθεί ότι η μείωση του ελλείμματος του εμπορικού ισοζυγίου προήλθε κατά τα δύο τρίτα περίπου από το ισοζύγιο αγαθών εκτός από τα καύσιμα. Η βελτίωση του εμπορικού ισοζυγίου αποδίδεται σε σημαντικό βαθμό στη ωελτίωση της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας, δεδομένου ότι η εσωτερική και η εξωτερική ζήτηση διαμορφώθηκαν στα ίδια περίπου επίπεδα του προηγούμενου χρόνου. Το έλλειμμα του ισοζυγίου καυσίμων μειώθηκε κατά 9,7% και σ' αυτόλο κύριο ρόλο έπαιξαν η πτώση των τιμών του πετρελαίου και η μείωση της

ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΙΣΟΖΥΓΙΟ

ΕΚΑΤ ΔΟΛΛ

ΕΚΑΤ ΔΟΛΛ

κατανάλωσης, ενώ η μεταβολή των αποθεμάτων ή αν πολύ περιορισμέ-
νη. Η βελτίωση του εμπορικού ισοζυγίου, χωρίς τα καύσιμα, οφεί-
λται στην πολύ μεγαλύτερη αύξηση του όγκου των εξαγωγών από εκεί-
νη του όγκου των εισαγωγών. Αντίθετα οι όροι εμπορίου χωρίς
τα καύσιμα εμφανίζουν, σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΣΥΕ, χειροτέ-
ρευση κατά 5,7% η οποία οφείλεται κυρίως στην υποτίμηση της
δραχμής.

Οι ευνοϊκές επιδράσεις από την ανάκαμψη της διεθνούς οικό-
νομίας στις άδηλες εισπράξεις δεν έγιναν αισθητές το 1983 για
διάφορους λόγους. Εν πρώτοις, η ανάκαμψη δεν ήταν τέτοιας έκτα-
σης ώστε να αυξηθεί το διεθνές εμπόριο σε βαθμό που θα μπορούσε
να απασχολήσει σημαντικό μέρος από το αργό δυναμικό της παγκό-
σμιας εμπορικής ναυτιλίας. Ακόμη, τα προβλήματα στο ισοζύγιο
πληρωμών που είχαν ορισμένες σημαντικές για τον ελληνικό τουρι-
σμό χώρες (Γιουγκοσλαβία, Γαλλία) τις οδήγησαν σε περιοριστικά
μέτρα που υπεραντιστάθμισαν τις ευνοϊκές εξελίξεις του τουρι-
σμού από άλλες χώρες. Αρνητική επίδραση στις άδηλες εισπράξεις
και ειδικά στα μεταναστευτικά εμβάσματα είχε η υποτίμηση του
μάρκου της Δυτικής Γερμανίας σε σχέση με το δολλάριο. Έτσι,
και τα τρία βασικά κινδύλια των άδηλων εισπράξεων παρουσίασαν
σημαντικές μειώσεις, οι οποίες αντισταθμίστηκαν μόνο εν μέρει
από την αύξηση των καθαρών μεταβιβάσεων από την ΕΟΚ και των
αναλήψεων από μετατρέψιμες καταθέσεις σε δραχμές.

α) ΒΕΛΤΙΩΣΗ

Οι συναλλαγματικές εισπράξεις από εξαγωγές αγαθών παρέμειναν
το 1983 περίπου στα επίπεδα του προηγούμενου έτους (μείωση 0,9%)
Η εξέλιξη αυτή ήταν αποτέλεσμα της αύξησης των εισπράξεων από
εξαγωγές πετρελαιοειδών κατά 11,8% και της μείωσης των εξαγωγών
των λοιπών αγαθών κατά 3,2%. Σύμφωνα με τις ενδείξεις που
υπάρχουν, η κάμψη των συναλλαγματικών εισπράξεων από εξαγωγές

ΕΞΑΓΩΓΕΣ

Κατηγορίες	Σε εκατομμύρια δολάρια			Μεταβολές %	
	1981	1982	1983	1982	1983
I. ΤΡΟΦΙΜΑ ΚΑΙ ΠΟΤΑ	904,8	801,6	829,1	-11,4	3,4
Κορινθιακή	67,0	49,3	39,8	-20,5	-19,3
Σουλτανίνα	71,4	39,2	50,5	-45,1	28,8
Ελιές	64,4	64,3	66,3	- 0,2	3,1
Ελαιόλαδο	21,9	54,9	105,2	150,7	91,6
Κρασιά-Ποτά	43,0	33,6	36,1	-21,9	7,4
Εσπεριδοειδή	102,4	86,0	42,2	-16,0	-50,9
Άλλα νωπά φρούτα	87,5	72,5	77,6	-17,1	7,0
Φρούτα και λαχανικά διατηρημένα	182,7	161,7	171,4	-11,5	6,0
Δημητριακά	71,7	64,4	90,3	-10,2	40,2
Λοιπά	197,8	175,7	149,7	-11,2	-14,8
II. ΚΑΠΝΟΣ	228,7	223,1	183,0	- 2,5	-18,0
III. ΠΡΩΤΕΣ ΥΛΕΣ ΚΑΙ ΗΜΙΚΑΤΕΡΓΑΣΜΕΝΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ	128,7	111,1	138,4	-13,7	24,6
Βαμβάκι	35,9	29,1	48,4	-18,9	66,3
Δέρματα	66,9	54,1	46,4	-19,1	-14,2
Λοιπά	25,9	27,9	43,6	7,7	56,3
IV. ΟΡΥΚΤΑ-ΜΕΤΑΛΛΕΥΜΑΤΑ	291,2	236,3	204,9	-18,9	-13,3
Βωξίτης	55,7	52,7	36,7	- 5,4	-30,4
Δίψωρη μαγνησία	43,8	41,8	32,6	- 4,6	-22,0
Λοιπά	191,7	141,8	135,6	-26,0	- 4,4
V. ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΥ	783,5	648,4	724,7	-17,3	11,8
VI. ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΑ ΚΑΙ ΒΙΟΤΕΧΝΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ	2.374,3	2.011,1	1.905,7	-15,3	- 5,2
Κλωστοϋφαντουργικά	749,2	706,5	698,7	- 5,7	- 1,1
Τσιμέντα	274,1	264,8	210,3	- 3,4	-20,6
Άλλα χημικά και φαρμακευτικά	160,5	123,7	128,2	-22,9	3,6
Αλουμίνιο-Αλουμίνα	186,5	130,1	137,6	-30,3	5,8
Νικέλιο-Σιδηρονικέλιο	21,0	20,6	18,9	- 1,9	- 8,3
Άλλα μέταλλα και μεταλλικά είδη	276,0	221,9	197,5	-19,6	-11,0
Μηχανήματα και μεταφορικά μέσα	82,8	81,3	59,8	- 1,8	-26,4
Υποδήματα και λοιπά δερμάτινα είδη	72,4	53,5	47,9	-26,1	-10,5
Γουναρικά	109,7	74,8	73,4	-31,8	- 1,9
Λοιπά	442,1	333,9	333,3	-24,5	- 0,2
VII. ΛΟΙΠΑ ΕΙΔΗ	60,1	109,7	119,6	82,5	9,0
Γενικό Σύνολο	4.771,3	4.141,3	4.105,4	-13,2	- 0,9

αγαθών, εκτός από τα πετρελαιοειδή, οφείλεται στη μεγάλη μείωση των τιμών τους σε δολάρια, ενώ αντίθετα σημειώθηκε μεγάλη αύξηση του όγκου τους. Υπενθυμίζεται πάντως ότι η πραγματική εξαγωγική δραστηριότητα αντικατοπτρίζεται στα στοιχεία της τελωνειακής στατιστικής που αφορούν φορτώσεις εμπορευμάτων και όχι στα στοιχεία της συναλλαγματικής στατιστικής που αναφέρονται στις δραχμοποιήσεις του αποκτηθέντος συναλλάγματος, ανεξάρτητα από το χρόνο φόρτωσης του εμπορεύματος. Σύμφωνα με τα στοιχεία της τελωνειακής στατιστικής, ο όγκος των ελληνικών εξαγωγών [αγαθών], εκτός από τα υγρά καύσιμα αυξήθηκε κατά 19,4%, ενώ οι τιμές τους σε δολάρια (δείκτης μέσης αξίας) μειώθηκε κατά 10,8%. Ο ρυθμός ανόδου του όγκου των ελληνικών εξαγωγών τον περασμένο χρόνο ήταν πολλαπλάσιος του ρυθμού αύξησης της ζήτησης στις κυριότερες αγορές ελληνικών προϊόντων στο εξωτερικό, που με βάση τις τελευταίες εκτιμήσεις του ΟΟΣΑ υπολογίζεται μόνο σε 0,5%.

Σημαντικό μέρος της αύξησης του όγκου των εξαγωγών προήλθε από μικρό αριθμό προϊόντων (ελαιόλαδο, σιτάρι) στα οποία η εξαγωγική επίδοση ήταν ιδιαίτερα αυξημένη, εν μέρει για ειδικούς λόγους. Αυτό όμως δεν μειώνει τη σημασία του γεγονότος ότι τον περασμένο χρόνο πραγματοποιήθηκε σημαντική αύξηση της συμμετοχής των ελληνικών προϊόντων στις διεθνείς αγορές. Η ευνοϊκή αυτή εξέλιξη που αναστρέφει την τάση των τελευταίων ετών θα πρέπει να συνδέεται έως ένα σημείο τουλάχιστο με τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των τιμών των ελληνικών προϊόντων, που επιτεύχθηκε κυρίως με την αναπροσαρμογή της ισοτιμίας της δραχμής αλλά και με την συγκράτησή του ρυθμού αύξησης του κόστους εργασίας κατά μανάδα προϊόντος. Αξίζει να επισημανθεί ότι αυξημένες εξαγωγές έρχισαν να πραγματοποιούνται μετά το πρώτο τρίμηνο του έτους. Αντίθετα, στο πρώτο τρίμηνο του έτους οι φορτώσεις εμπορευμάτων

που αφορούσαν παραγγελίες οι οποίες είχαν κλειστεί πριν από την υποτίμηση της δραχμής εμφανίζουν μεγάλη μείωση του όγκου τους σε σχέση με το αντίστοιχο τρίμηνο του 1982.

Σε ό,τι αφορά την εξαγωγική επίδοση της χώρας μας στις μεγάλες αγορές του εξωτερικού, παρατηρείται γενική αύξηση της συμμετοχής των ελληνικών προϊόντων στις αγορές αυτές, με εξαίρεση την αγορά των ΗΠΑ. Ιδιαίτερα σημαντική διεύρυνση σημειώθηκε στην αγορά των χωρών μελών της ΕΟΚ αφού η εξωτερική ζήτηση στην αγορά αυτή αυξήθηκε κατά 2,1^ο/ο, ενώ η αύξηση του όγκου των ελληνικών εξαγωγών έφτασε το 48,5^ο/ο. Αυξήσεις, έστω και περιορισμένης έκτασης, εκτιμάται ότι παρουσίασε ο όγκος των εξαχθέντων προϊόντων και στις αγορές του ΟΠΕΚ και της Ανατολικής Ευρώπης, σε χρόνο κατά τον οποίο η εξωτερική ζήτηση τους υπολογίζεται ότι μειώθηκε κατά 8^ο/ο και 3^ο/ο αντίστοιχα.

Οι εξελίξεις στις επιμέρους κατηγορίες των εξαγωγών με βάση τα στοιχεία της συναλλαγματικής στατιστικής έχουν ως εξής:

Οι συναλλαγματικές εισπράξεις από εξαγωγές τροφίμων και ποτών παρουσίασαν μικρή ανάκαμψη μετά τη συνεχή πτώση που είχαν σημειώσει στα δύο προηγούμενα έτη. Από τις ενδείξεις που υπάρχουν προκύπτει ότι η ανάκαμψη οφείλεται αποκλειστικά στην άνοδο του όγκου, ενώ αντίθετα οι τιμές σε δολάρια μειώθηκαν. Στην άνοδο του όγκου των εξαγωγών της κατηγορίας αυτής συνέβαλαν σε σημαντικό βαθμό οι εξαγωγές ελαιολάδου και σιταριού. Σημειώνεται ότι και η κάμψη των εισπράξεων από εξαγωγές ορισμένων προϊόντων (κορινθιακή, εσπεριδοειδή και χυμοί φρούτων) αντικατοπτρίζει κατά το μεγαλύτερο μέρος μείωση των ποσοτήτων που εξήχθησαν. Η άνοδος του όγκου των εξαγωγών καπνού δεν ήταν αρκετή για να καλύψει τη σημαντική πτώση των τιμών σε δολάρια, με τελικό αποτέλεσμα την κάμψη των συναλλαγματικών εισπράξεων.

Ανάκαμψη σημειώθηκε και στις συναλλαγματικές εισπράξεις από εξαγωγές πρώτων υλών και ημικατεργασμένων προϊόντων, η

οποία προήλθε από όλα τα προϊόντα της κατηγορίας αυτής, με μοναδική εξαίρεση τα δέρματα.

Οι συναλλαγματικές εισπράξεις από εξαγωγές ορυκτών και μεταλλευμάτων συνέχισαν την πτωτική τάση τους για δεύτερο χρόνο. Η πτώση προήλθε στο μεγαλύτερο μέρος της από βασικά προϊόντα της κατηγορίας αυτής, όπως είναι ο βωξίτης και η δίπυρη μαγνησία. Αντίθετα τα μεταλλεύματα μολύβδου και η καυστική μαγνησία παρουσίασαν υψηλούς ρυθμούς ανόδου.

Οι συναλλαγματικές εισπράξεις από τα βιομηχανικά και βιοτεχνικά είδη εμφάνισαν πτώση για δεύτερο χρόνο. Η εξέλιξη αυτή δεν ήταν ομοιόμορφη σε όλα τα επιμέρους προϊόντα. Συγκεκριμένα, από τα κύρια προϊόντα της κατηγορίας, πτώση εμφάνισαν οι εισπράξεις από εξαγωγές κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων, τσιμέντων, μετάλλων και ειδών από μέταλλο και μηχανημάτων και μεταφορικών μέσων που σύμφωνα με ενδείξεις οφείλεται, σε σημαντική έκταση, στη μείωση των τιμών τους σε δολάρια, η οποία ήταν αποτέλεσμα του έντονου ανταγωνισμού στις αγορές του εξωτερικού. Αντίθετα, βελτιωμένη εικόνα παρουσίασαν οι εξαγωγές αλουμίνιας, λαμαρινών, χημικών και φαρμακευτικών προϊόντων.

β) ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ

Η συναλλαγματική δαπάνη για εισαγωγές αγαθών μειώθηκε το 1983 κατά 5,7^ο/ο, ως αποτέλεσμα της μείωσης της δαπάνης για εισαγωγές καυσίμων κατά 4,7^ο/ο και των λοιπών αγαθών κατά 6,1^ο/ο. Από τα στοιχεία που υπάρχουν προκύπτει ότι η κάμψη της συναλλαγματικής δαπάνης για εισαγωγές αγαθών, εκτός από τα καύσιμα, οφείλεται στη μείωση των τιμών των εισαγόμενων αγαθών σε δολάρια.

Η άνοδος του όγκου των εισαγωγών σε έτος κατά το οποίο το εθνικό εισόδημα αυξήθηκε ελάχιστα, ενώ πραγματοποιήθηκε σημαντική υποτίμηση του εθνικού νομίσματος που βελτίωσε αισθητά την ανταγωνιστικότητα των τιμών των εγχώριων προϊόντων στην εσωτερική αγορά και επιβλήθηκαν ποσοτικοί περιορισμοί σε ορισμένα προϊόντα,

ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ (πληρωμές και εμπορικές πιστώσεις)

Κατηγορίες	Σε εκατομμύρια δολάρια			Μεταβολές %	
	1981	1982	1983	1982	1983
I. ΤΡΟΦΙΜΑ	1.288,2	1.322,2	1.188,2	2,6	-10,1
1. Βασικά	1.083,8	1.109,6	984,6	2,4	-11,3
Κρέατα και ζώα ζώντα	408,8	491,8	453,4	20,3	- 7,8
Γαλακτοκομικά	183,2	195,9	210,5	6,9	7,5
Δημητριακά και κτηνοτροφές	131,8	203,1	91,3	54,1	-55,0
Καφές	51,4	60,6	55,5	17,9	- 8,4
Φυτικά λάδια	72,3	76,2	73,5	5,4	- 3,5
Λοιπά	236,3	82,0	100,4	-65,3	22,4
2. Μη βασικά	204,4	212,6	203,6	4,0	- 4,2
II. ΠΡΩΤΕΣ ΥΛΕΣ	1.623,5	1.380,2	1.395,8	-15,0	1,1
1. Καταναλωτικές	924,7	815,9	812,7	-11,8	- 0,4
Βαμβάκι και κλωστικές ίνες	131,8	106,2	120,1	-19,4	13,1
Λοιπά χημικά	446,7	386,7	370,8	-13,4	- 4,1
Ορυκτά ακατέργαστα	94,9	71,9	58,8	-24,2	-18,2
Λοιπά	251,3	251,1	263,0	- 0,1	4,7
2. Υλικά κατασκευών	698,8	564,3	583,1	-19,2	3,3
Σίδηρος και χάλυβας	491,8	408,3	388,7	-17,0	- 4,8
Ξυλεία	130,6	105,6	106,0	-19,1	0,4
Λοιπά	76,4	49,5	88,4	-35,2	78,6
III. ΚΑΥΣΙΜΑ - ΛΙΠΑΝΤΙΚΑ	3.685,6	2.778,3	2.647,4	-24,6	- 4,7
1. Αργό πετρέλαιο	3.345,0	2.467,4	2.047,7	-26,2	-17,0
2. Λοιπά	340,6	310,9	599,7	- 8,7	92,9
IV. ΚΕΦΑΛΑΙΟΥΧΙΚΑ	2.239,3	2.064,9	1.904,2	- 7,8	- 7,8
1. Μηχανήματα	1.548,1	1.398,8	1.261,1	- 9,6	- 9,8
2. Μεταφορικά μέσα	544,2	512,0	505,4	- 5,9	- 1,3
3. Ηλεκτροτεχνικός εξοπλισμός	147,0	154,1	137,7	4,8	-10,6
V. ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΑ ΕΙΔΗ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗΣ	2.581,6	2.481,6	2.320,3	- 3,9	- 6,5
1. Ενδιάμεσα	301,9	282,1	291,7	- 6,6	3,4
2. Βασικά	922,6	829,1	768,6	-10,1	- 7,3
Είδη αυτοκινήτων	236,9	213,9	194,7	- 9,7	- 9,0
Χαρτί και είδη από χαρτί	168,4	147,6	129,1	-12,4	-12,5
Ιατρικά και φαρμακευτικά προϊόντα	137,6	115,2	124,1	-16,3	7,8
Λοιπά	379,7	352,4	320,7	- 7,2	- 9,0
3. Μη βασικά	1.357,1	1.370,4	1.260,0	1,0	- 8,1
Είδη ιφαντουργίας	187,5	237,6	230,4	26,7	- 3,0
Όργανα εφαρμογής ηλεκτρισμού	135,5	140,5	114,1	3,7	-18,8
Ιδιωτικά μεταφορικά μέσα	148,7	210,4	164,3	41,5	-21,9
Πολύτιμοι λίθοι, μέταλλα κλπ.	36,0	31,9	28,5	-11,4	-10,7
Λοιπά	849,4	750,0	722,7	-11,7	- 3,6
VI. ΝΑΥΛΟΙ	49,8	41,0	35,3	-17,7	-13,9
Γενικό Σύνολο	11.468,1	10.068,2	9.491,3	-12,2	- 5,7

δείχνει σημαντικής ανελαστικότητας στις εισαγωγές, τουλάχιστον βραχυχρόνια. Η ανελαστικότητα αυτή, στο βαθμό που δεν οφείλεται σε αποθεματοποιήσεις -υπάρχουν ενδείξεις ότι πραγματοποιήθηκαν σε ορισμένες περιπτώσεις- αντανakλά τις δυσχέρειες που υπάρχουν σε ό,τι αφορά τη δυνατότητα να διατηρηθεί η ανταγωνιστική ικανότητα των εγχώριων προϊόντων στην εσωτερική αγορά. Από τα διαθέσιμα στοιχεία προκύπτει ότι συνεχίστηκε η διεύρυνση εισαγωγών με βραδύτερο ρυθμό και το 1983.

Από τα αναλυτικά στοιχεία της συναλλαγματικής στατιστικής προκύπτει ότι η μείωση της συναλλαγματικής δαπάνης για εισαγωγές αγρών, εκτός από τα καύσιμα προήλθε από όλες τις κατηγορίες προϊόντων με μοναδική εξαίρεση τις πρώτες ύλες.

Σημαντική κάμψη παρουσίασε η συναλλαγματική δαπάνη για εισαγωγές τροφίμων και σημειώθηκε στα περισσότερα προϊόντα της κατηγορίας αυτής, μεταξύ των οποίων και στα κρέατα και ζώα ζώντα. Η μείωση της συναλλαγματικής δαπάνης για εισαγωγές κρεάτων και ζώων ζώντων φαίνεται ότι οφείλεται σε πτώση των τιμών σε δολάρια και σε αλλαγή του τρόπου κληρωμής, γιατί τα στοιχεία της τελωνειακής στατιστικής εμφανίζουν μεγάλη αύξηση του όγκου που υπερκαλύπτει την πτώση των τιμών. Οι συνεχείς κατά τα τελευταία χρόνια αυξήσεις των εισαγωγών κρεάτων και γαλακτοκομικών αντανakλούν τις διαρθρωτικές αδυναμίες της εγχώριας κτηνοτροφικής παραγωγής που δεν μπορεί να ανταγωνιστεί την παραγωγή στις χώρες της ΕΟΚ. Σύμφωνα με τις ενδείξεις που υπάρχουν, η εσωτερική παραγωγή καλύπτει όλο και μικρότερο ποσοστό της κατανάλωσης. Οι μεγάλες μειώσεις της συναλλαγματικής δαπάνης για εισαγωγές δημητριακών (αραβόσιτος) και κτηνοτροφικών είναι συνέπεια της σημαντικής αύξησης της παραγωγής αραβόσιτου και της χρησιμοποίησης υποαθμισμένου σιταριού ως κτηνοτροφής, σε συνδυασμό με τη στασιμότητα της κατανάλωσης κτηνοτροφών.

Η συναλλαγματική δαπάνη για εισαγωγές πρώτων υλών κυμάνθηκε στα επίπεδα του προηγούμενου χρόνου. Αυτό είναι αποτέλεσμα αντίθετων εξελίξεων στα επιμέρους προϊόντα της κατηγορίας αυτής, που στις περισσότερες περιπτώσεις αντικατοπτρίζουν τις εξελίξεις στους αντίστοιχους κλάδους οικονομικής δραστηριότητας. Υπάρχουν όμως και περιπτώσεις όπως της χαρτόμαζας και των λιπαμάτων, που εμφανίζουν εξαιρετικά μεγάλες αυξήσεις της συναλλαγματικής δαπάνης για εισαγωγές, οι οποίες σε σημαντικό ίσως μέρος προέρχονται σε αυξήσεις του όγκου που δεν δικαιολογούνται από την εξέλιξη της παραγωγής των αντίστοιχων βιομηχανικών κλάδων. Η διαπίστωση αυτή οδηγεί στο συμπέρασμα ότι έγιναν πιθανώς αποθεματοποιήσεις πρώτων υλών στους κλάδους αυτούς.

Η πτωτική πορεία της επενδυτικής δραστηριότητας των τελευταίων ετών αντανακλάται στη συναλλαγματική δαπάνη για εισαγωγές κεφαλαίου αγασών, που μειώθηκε για τρίτο κατά σειρά χρόνο. Σε ό,τι αφορά τις εξελίξεις στις επιμέρους ομάδες προϊόντων, η συναλλαγματική δαπάνη για εισαγωγές λοιπών μηχανημάτων και ηλεκτροτεχνικού εξοπλισμού, που αφαρά κατά κύριο λόγο επενδύσεις γεωργικών μηχανημάτων εμφανίζει μεγάλη άνοδο που συσδέεται με τη συνεχιζόμενη αύξηση και βελτίωση του μηχανικού εξοπλισμού της ελληνικής γεωργίας. Η συναλλαγματική δαπάνη για εισαγωγές μεταφορικών μέσων παρέμεινε στάσιμη. Η σημαντική μείωση της δαπάνης για εισαγωγές φορτηγών και λεωφορείων αντισταθμίστηκε από την αύξηση της δαπάνης για εισαγωγές λοιπών μεταφορικών μέσων.

Μειωμένη εμφανίζεται και η συναλλαγματική δαπάνη για εισαγωγές βιομηχανικών ειδών κατανάλωσης. Από τις επιμέρους ομάδες της κατηγορίας, η δαπάνη για εισαγωγές ενδιάμεσων αγασών που προορίζονται για περαιτέρω επεξεργασία από την εγχώρια βιομηχανία παρουσιάζει αύξηση που σύμφωνα με ορισμένες ενδείξεις εφορά άνοδο του όγκου. Επειδή οι σχετικοί βιομηχανικοί κλάδοι

εμφανίζουν μείωση της παραγωγής τους συμπεραίνεται ότι πραγματοποιήθηκε αύξηση των αποθεμάτων. Ταπερισσότερα προϊόντα των δύο άλλων ομάδων (βασικά και μη βασικά) παρουσίασαν μειωμένη δαπάνη για εισαγωγές. Τις μεγαλύτερες μειώσεις εμφανίζει η δαπάνη για εισαγωγές βιομηχανικών ειδών από μέταλλο και μεταφορικών μέσων ιδιωτικής χρήσης. Η πτώση της δαπάνης για εισαγωγές των τελευταίων φαίνεται ότι οφείλεται όχι μόνο στη μείωση του αριθμού των οχημάτων που εισήχθησαν αλλά και στην αύξηση της συμμετοχής, στο σύνολο των εισαγόμενων, των μικρότερου μεγέθους οχημάτων. Σημειώνεται τέλος, ότι σημαντική μείωση της δαπάνης για εισαγωγές παρατηρήθηκε στο χαρτί και στα είδη από χαρτί, η οποία θα πρέπει να οφείλεται στην ικανοποίηση μεγαλύτερου μέρους της ζήτησης από την εγχώρια παραγωγή.

γ) ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΑΔΗΛΩΝ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ

Το πλεόνασμα του ισοζυγίου άδηλων συναλλαγών συνέχισε το 1983 για τρίτο στη σειρά χρόνο την πτωτική του πορεία ως αποτέλεσμα της κάμψης των εισπράξεων κατά $8,3\%$, που ήταν πολύ μεγαλύτερη από τη μείωση των πληρωμών ($-1,8\%$). Σημειώνεται επίσης ότι ο ρυθμός μείωσης των άδηλων εισπράξεων είναι σημαντικά μεγαλύτερος ($15,4\%$) αν αφαιρεθούν οι καθαρές μεταβιβάσεις από την ΕΟΚ, που σημείωσαν αύξηση κατά 284 εκατ. δολλ. μέσα στο 1983.

Οι εισπράξεις τουριστικού συναλλάγματος σημείωσαν σημαντική πτώση που εξηγείται μόνο εν μέρει από τη μείωση του αριθμού των αφίξεων ξένων τουριστών και την πτώση των τιμών των τουριστικών υπηρεσιών σε δολάρια. Η μείωση κατά $5,1\%$ των αφίξεων ξένων τουριστών οφείλεται κυρίως στα περιοριστικά μέτρα που πήραν η Γιουγκοσλαβία και κατά δεύτερο λόγο η Γαλλία. Σημαντική όμως κάμψη παρουσιάστηκε επίσης και στις αφίξεις από το Ηνωμένο Βασίλειο και τη Σουηδία που αποτελούν δύο βασικές αγορές για τον Ελληνικό τουρισμό. Αντίθετα, εξαιρετικά υψηλούς ρυθμούς αύξησης

ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΑΔΗΛΩΝ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ

ΕΙΣΠΡΑΞΕΙΣ	Σε εκατομμύρια δολάρια			Μεταβολές %	
	1981	1982	1983	1982	1983
1. Τουρισμός	1.881,0	1.527,2	1.175,7	-18,8	-23,0
2. Εμπορική ναυτιλία	1.826,4	1.656,6	1.308,7	- 9,3	-21,0
3. Μεταναστευτικά εμβόσματα	1.080,1	1.043,0	934,7	- 3,4	-10,4
4. Τόκοι-μερίσματα-κέρδη	233,8	137,0	80,7	-41,4	-41,1
5. Αναλήψεις απο καταθέσεις μετατρέψιμες σε δραχμές	438,4	370,7	411,2	-15,4	10,9
6. Λοιπές υπηρεσίες	874,2	813,1	784,0	- 7,0	- 3,6
7. Μεταβιβάσεις ΕΟΚ	148,1	550,0	834,2	271,4	51,7
Σύνολο	6.482,0	6.097,6	5.529,2	- 5,9	- 9,3
ΠΛΗΡΩΜΕΣ					
1. Τουρισμός	361,1	374,2	362,2	3,6	- 3,2
2. Μεταφορές	371,7	260,7	230,0	-29,9	-11,8
3. Τόκοι-μερίσματα-κέρδη	823,1	784,4	874,0	- 4,8	11,4
4. Υπηρεσίες Δημοσίου	169,3	150,8	107,0	-10,7	-29,0
5. Λοιπές υπηρεσίες	481,0	485,7	446,0	1,0	- 8,2
Σύνολο	2.206,2	2.055,8	2.019,2	- 6,8	- 1,8
ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΑΔΗΛΩΝ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ	4.275,8	4.041,8	3.510,0	- 5,5	-13,2

παρουσίασαν οι αφίξεις από τις περισσότερες άλλες παραδοσιακές χώρες προέλευσης του τουριστικού ρεύματος, όπως π.χ. τη Δυτική Γερμανία, τις ΗΠΑ και την Ιταλία. Οι εξελίξεις αυτές δείχνουν ότι σε γενικές γραμμές η ανταγωνιστικότητα των ελληνικών τουριστικών υπηρεσιών βελτιώθηκε το 1983, ως αποτέλεσμα της υποτίμησης της δραχμής αλλά και της τιμολογιακής πολιτικής που ασκήθηκε από τις ξενοδοχειακές επιχειρήσεις.

Αξιόλογο μέρος της κάμψης του τουριατικού συναλλάγματος θα πρέπει να οφείλεται σε πληρωμή μεγαλύτερου ποσοστού των τουριστικών υπηρεσιών που προσφέρθηκαν μέσω του λογαριασμού "αναλήψεις από μετατρέψιμες δραχμές". Ένδειξη για καταχώρηση εισπράξεων τουριστικού συναλλάγματος σε άλλους λογαριασμούς του ισοζυγίου πληρωμών και για διαρροή αποτελεί και το γεγονός ότι η κατά κεφαλή δαπάνη σε δραχμές, όπως υπολογίζεται με βάση τα στοιχεία εισπράξεων και αφίξεων, παρουσιάζει πτώση σε σταθερές τιμές που εκτιμάται ότι υπερβαίνει το 10^ο/^ο. Η πτώση αυτή δεν δικαιολογείται από τη μεταβολή στη σύνθεση του τουριστικού πληθυσμού, που μάλλον βελτιώθηκε με την αύξηση της συμμετοχής τουριστών από τις ΗΠΑ και τη Δυτική Γερμανία, ενώ δεν υπάρχουν ενδείξεις για μείωση του χρόνου παραμονής. Λέξει να σημειωθεί ότι η κατά κεφαλή δαπάνη των ξένων τουριστών στις άλλες χώρες του ΟΟΣΑ και ειδικότερα στις μεσογειακές χώρες σημείωσε αξιόλογη αύξηση, σε σταθερές τιμές, σε εγχώρια νομίσματα.

Οι εισπράξεις ναυτιλιακού συναλλάγματος το 1983 σημείωσαν έντονη πτώση για δεύτερο χρόνο, εξέλιξη που ήταν αποτέλεσμα της ναυτιλιακής κρίσης, η οποία άρχισε το 1981 και συνεχίστηκε με αμείωτη ένταση και το 1983, αλλά και της έντονης ανόδου της τιμής του δολλαρίου. Η συνέχιση της ναυτιλιακής κρίσης οφείλεται στο συνδυασμό χαλαρής ζήτησης θαλάσσιου μεταφορικού έργου και αύξησης της προσφοράς θαλάσσιων μεταφορικών υπηρεσιών. Η ανισορροκία αυτή μεταξύ ζήτησης και προσφοράς οδήγησε κατά την τελευταία τριετία σε συνεχή πτωτική τάση τους ναύλους ξηρού και υγρών φορτίων.

Οι δυσμενείς συνθήκες που επικράτησαν στην παγκόσμια ναυλαγορά είχαν, όπως είναι φυσικό, άμεση επίδραση στη δραστηριότητα του εμπορικού στόλου ελληνικής ιδιοκτησίας, με εθνική ή ξένες σημαίες, και απομένως στην εισροή ναυτιλιακού συναλλάγματος, παρά το γεγονός ότι αυτή δεν αναφέρεται στο σύνολο των εισπράξεων, αλλά αφορά κατά κύριο λόγο τις δαπάνες (μισθοί ναυτικών, δαπάνες εφοπλιστικών επιχειρήσεων κλπ.) στην Ελλάδα. Ο έντονος ανταγωνισμός που αναπτύχθηκε μεταξύ των εφοπλιστών για να αναλάβουν τα διαθέσιμα φορτία ώθησε τους ναύλους σε εξαιρετικά χαμηλά επίπεδα και οδήγησε σε ένταση των προσπαθειών των εφοπλιστικών επιχειρήσεων για μείωση του κόστους εκμετάλλευσης των πλοίων τους. Έτσι συνεχίστηκε και το 1983 η τάση διαγραφής πλοίων από τα ελληνικά νηολόγια και η εγγραφή τους σε νηολόγια των χωρών με σημαίες ευκολίας. Επιπλέον, το υψηλό ποσοστό του αργούντος στόλου υπό ελληνική σημαία (περίπου 30^ο/ο) δημιούργησε σημαντική πύεση στην ελληνική αγορά εργασίας όπου παρουσιάστηκε υπερπροσφορά και οδήγησε σε σχετικά μικρή αύξηση των σε δραχμές μισθών των ναυτικών. Αυτό σε συνδιασμό με τη μεγάλη άνοδο του δολλαρίου σε σχέση με τη δραχμή είχε ως αποτέλεσμα την περαιτέρω μείωση των συνολικών αποδοχών των Ελλήνων ναυτιλλομένων σε δολάρια. Τέλος, ανάλογη τάση περιστολής παρατηρήθηκε και στα γενικά έξοδα των εφοπλιστικών επιχειρήσεων στη χώρα μας, ενώ η παρατηνόμενη ναυτιλιακή κρίση άρχισε να δημιουργεί πρόβλήματα ρευστότητας σε ορισμένες ελληνικές εφοπλιστικές επιχειρήσεις, με φυσική συνέπεια να περιοριστούν οι δραστηριότητές τους και σε άλλους τομείς της οικονομίας της χώρας.

Τα μεταναστευτικά εμβάσματα συνέχισαν πτωτική τους πορεία που έρχισε το 1980. Η εξέλιξή τους τα τελευταία χρόνια κυριαρχείται από σχετικά μικρές διακυμάνσεις που οφείλονται στην οικονομική συγκυρία στις χώρες που ζουν οι Έλληνες μετανάστες

και στις μεταβολές των ισοτιμιών των νομισμάτων, επειδή ο αριθμός και η σύνθεση (εργαζόμενοι-εξαρτημένα μέλη) των μεταναστών έχει περίπου σταθεροποιηθεί.

Η μείωση των μεταναστευτικών εμβασμάτων το 1983 προήλθε κατά κύριο λόγο από τα εμβάσματα που προέρχονται από τη Δυτική Γερμανία και τα οποία αποτελούν το μεγαλύτερο μέρος της απευθείας εισροής των συμβασμάτων αυτών. Η εξέλιξη οφείλεται στις συνθήκες που επικράτησαν στην αγορά εργασίας στη χώρα αυτή, όπου σύμφωνα με τις εκτιμήσεις του ΟΟΣΑ η ανεργία έφτασε το 8,5% του εργατικού δυναμικού, έναντι 6,9% το 1982. Οι δυσμενείς αυτές εξελίξεις επηρέασαν όπως είναι φυσικό και τους Έλληνες εργαζόμενους ο αριθμός των οποίων μειώθηκε, με παύση αύξηση των ανέργων. Το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό με τον περιορισμό των ευκαιριών για υπερωριακή απασχόληση, θα πρέπει να οδήγησε σε σημαντική κάμψη του πραγματικού διαθέσιμου εισοδήματος των Ελλήνων μεταναστών. Ένας πρόσθετος παράγοντας που συνέβαλε στην πτώση των μεταναστευτικών εμβασμάτων ήταν και η κατά 5% περίπου υποτίμηση του μάρκου της Δυτικής Γερμανίας σε σχέση με το δολλάριο.

Τη μικρότερη κάμψη από όλα τα κονδύλια των άδηλων εισπράξεων παρουσίασαν οι "λοιποί πόροι", γεγονός που δεν δικαιολογείται από τις εξελίξεις των μεγεθών που φαίνεται ότι το επηρεάζουν. Άνδεχομένως, μέρος των εισπράξεων από τις παραπάνω βασικές πηγές έχει καταχωρηθεί εσφαλμένα στο γενικό αυτό κονδύλι.

Οι άδηλες πληρωμές σημείωσαν μικρή κάμψη (1,8%) συνεχίζοντας έτσι, έστω και με επιβραδυνόμενο ρυθμό, την πτωτική τάση που παρουσιάστηκε για πρώτη φορά το 1982. Η εξέλιξη αυτή ήταν αποτέλεσμα της αύξησης κατά 11,4% των πληρωμών για τόκους-μερίσματα-κέρδη και της μείωσης κατά 9,9% των υπόλοιπων πληρωμών.

Το μεγαλύτερο μέρος της αύξησης της συναλλαγματικής δαπάνης για τόκους-μερίσματα-κέρδη οφείλεται στην άνοδο των πληρωμών

για τόκους των δανειακών υποχρεώσεων του δημόσιου τομέα, των οποίων η αύξηση αντιστάθμισε τις πτωτικές επιδράσεις από τη μείωση των επιτοκίων στις διεθνείς αγορές χρήματος. Ένα μικρότερο μέρος της αύξησης προέρχεται από τον υπερδιπλασιασμό των πληρωμών για μερίσματα και κέρδη που αφορούσαν χρήσεις παλαιότερων ετών και είχαν συσσωρευτεί στα υποκαταστήματα ξένων τραπεζών που λειτουργούν στην Ελλάδα. Η πτώση των επιτοκίων αντικατοπτρίζεται κυρίως στις μειωμένες πληρωμές τόκων για δανειακές υποχρεώσεις του ιδιωτικού τομέα της οικονομίας.

Από τις υπόλοιπες κατηγορίες των άδηλων πληρωμών, οι πληρωμές για ταξιδιωτικούς λόγους σημείωσαν μικρή κάμψη που συνδέεται άμεσα με τη μείωση κατά 4,8^ο/ο των αναχωρήσεων Ελλήνων για το εξωτερικό λόγω της στασιμότητας του εισοδήματος και της υποτίμησης της δραχμής. Μεγάλη μείωση παρουσίασαν οι πληρωμές για υπηρεσίες του δημόσιου, που οφείλεται στη συνεχιζόμενη προσπάθεια των κρατικών υπηρεσιών να περιορίσουν όσο είναι δυνατό τις δαπάνες τους σε ξένο συνάλλαγμα. Τέλος η κάμψη των πληρωμών για μεταφορές αντανάκλα τη ναυτιλιακή κρίση που οδήγησε στην υποαπασχόληση του ελληνικού εμπορικού στόλου.

ΚΙΝΗΣΗ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ

Σημαντική αύξηση εμφάνισε η κίνηση κεφαλαίων κατά το 1983, η οποία προήλθε τόσο από τη βελτίωση της εισροής ιδιωτικών κεφαλαίων όσο και από αυξημένες εισροές δανειακών κεφαλαίων του δημόσιου τομέα της οικονομίας.

Συγκεκριμένα η συνολική καθαρή εισροή κεφαλαίων κατά το 1983 έφτασε τα 2.292 εκατ. δολλ., ήταν δηλ. ανώτερη κατά 483 εκατ. δολλ. (ή 26,7^ο/ο) από την αντίστοιχη εισροή του 1982 στο οποίο είχε σημειωθεί μείωση 4,9^ο/ο έναντι του 1981. Ειδικότερα, η καθαρή εισροή ιδιωτικών κεφαλαίων κατά τη μείωση των δύο προηγούμενων ετών, που άρχισε να εκδηλώνεται από το δεύτερο εξάμηνο

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΟΥ ΕΛΛΕΙΜΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΙΣΟΖΥΓΙΟΥ ΤΡΕΧΟΥΣΩΝ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ

	Σε εκατομμύρια δολάρια		
	1981	1982	1983
ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΤΡΕΧΟΥΣΩΝ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ	-2.421,0	-1.885,1	-1.875,9
Κεφάλαια ιδιωτών	1.208,6	675,5	906,8
Επιχειρηματικά	409,9	304,4	313,4
Για αγορά ακινήτων	487,8	398,9	422,9
Εμπορικές τράπεζες	136,2	64,4	64,6
Καταθέσεις πιστωτικών ιδρυμάτων	271,4	122,7	263,2
(Καταθέσεις ιδιωτών σε συνάλλαγμα)	(177,3)	(157,2)	(251,0)
Εμπορικές πιστώσεις ¹	17,0	-101,1	-29,1
Λοιπά	24,1	22,4	45,3
Χρεολύσια	-137,8	-136,2	-173,5
Τακτοποιητέα στοιχεία	364,5	-70,6	-344,4
ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΠΛΗΡΩΜΩΝ ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΤΟ ΔΑΝΕΙΣΜΟ ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΤΟΜΕΑ	-847,9	-1.280,2	-1.313,5
Δανεισμός Κεντρικής Τράπεζας και Δημόσιου Τομέα	692,4	1.133,3	1.384,7
Κεντρική Τράπεζα	697,0	1.047,4	576,6
Κεντρική Διοίκηση	95,6	118,7	204,8
Δημόσιες επιχειρήσεις και οργανισμοί (ΔΕΗ)	438,2	567,7	1.114,3
(ΔΕΗ)	(242,6)	(366,0)	(510,4)
Εμπορικές πιστώσεις ¹	-23,0	-26,3	14,5
Χρεολύσια	-515,4	-574,2	-525,5
Κατανομή Ειδικών Τραβηκτικών Δικαιωμάτων (SDRs)	—	—	—
ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ	-155,5	-146,9	71,2
Διεθνές Νομισματικό Ταμείο	74,2	12,1	28,0
Μεταβολή συναλλαγματικών διαθεσίμων	-328,4	-177,4	30,5
Μεταβολή υπολοίπων clearings	98,7	18,4	12,7

¹ Οι εμπορικές πιστώσεις (καθαρή μεταβολή) Δημοσίου και ιδιωτών αναλύονται σε:

α. Βραχυπρόθεσμες	5,4	-58,9	17,3
β. Μακροπρόθεσμες	-11,4	-68,5	-31,9

του 1981, αυξήθηκε κατά $34,2\%$ και έφτασε τα 907 εκατ. δολλ. το 1983, έναντι 676 εκατ. δολλ. το 1982. Αποτέλεσμα της εξέλιξης αυτής ήταν να αυξηθεί σε $48,3\%$ (έναντι $35,8\%$ του 1982) το ποσοστό του ελλείμματος τρεχουσών συναλλαγών που χρηματοδοτείται από την εισροή ιδιωτικών κεφαλαίων. Θα πρέπει πάντως να σημειωθεί ότι, παρά τη βελτίωση που παρατηρήθηκε κατά το επισκοπούμενο έτος, η εισροή ιδιωτικών κεφαλαίων εξακολουθεί να παραμένει σε σχετικά χαμηλά επίπεδα αν συγκριθεί με τα πριν από το 1981 έτη, στα οποία τα εν λόγω κεφάλαια κάλυπταν ποσοστό 70% και άνω των αντίστοιχων ελλειμμάτων του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών. Η κάμψη που παρατηρήθηκε στην εισροή ιδιωτικών κεφαλαίων μετά το 1980 οφείλεται κατά κύριο λόγο στην οικονομική ύφεση που έπληξε τις χώρες διαμονής και απασχόλησης Ελλήνων μεταναστών και εργατών, και στα υψηλότερα πραγματικά επιτόκια στο εξωτερικό, αλλά συνδέεται και με τη σοβαρή κάμψη της επενδυτικής και οικοδομικής δραστηριότητας στη χώρα μας.

Αναλυτικά, σχετικά με την εξέλιξη των επιμέρους κατηγοριών ιδιωτικών κεφαλαίων σημειώνονται τα ακόλουθα:

Η εισροή επιχειρηματικών κεφαλαίων, μετά το ύψος ρεκόρ του 1980 (502 εκατ. δολλ.), άρχισε από το 1981 να εμφανίζει μείωση που συνεχίστηκε και κατά το μεγαλύτερο μέρος του 1983. Τους τελευταίους όμως μήνες του 1983 παρατηρήθηκε αξιόλογη ανακαμψη με αποτέλεσμα η εισροή των κεφαλαίων αυτών σε ολόκληρο το 1983 να ξεπεράσει την αντίστοιχη εισροή του 1982 (313 εκατ. δολλ. έναντι 304 εκατ. δολλ. το 1982). Εκτός από τους κυκλικούς παράγοντες τόσο στο εξωτερικό όσο και στο εσωτερικό οι οποίοι όπως ήδη αναφέρθηκε, επηρέασαν αρνητικά την εισροή ιδιωτικών κεφαλαίων στη χώρα κατά την τελευταία τριετία, φαίνεται ότι προς την ίδια κατεύθυνση επέδρασε και η καθυστέρηση στην οριστική ρύθμιση του θεσμικού πλαισίου των επενδυτικών κινήτρων που καθιερώθηκαν με τον αναπτυξιακό νόμο Γ262/82. Ήδη σύμφωνα με σχετικές κυβερνητικές ανακοινώσεις, η θετική ανταπόκριση των επιχειρηματικών φορέων στα παρεχόμενα από τον παραπάνω νόμο

κίνητρα, σε συνδιασμό με την αναμενόμενη βελτίωση της οικονομικής δραστηριότητας κατά το τρέχων έτος, δημιουργεί ευνοϊκότερες προοπτικές και για την εισροή επιχειρηματικών κεφαλαίων από το εξωτερικό.

Η εισροή κεφαλαίων για την αγορά ακινήτων στην Ελλάδα σημείωσε αύξηση 6^ο/ο το 1983 έναντι μείωσης 18,2^ο/ο του 1982 (1983: 423 εκατ. δολλ., 1981: 488 εκατ. δολλ.). Είναι αξιοσημείωτο ότι αύξηση παρατηρήθηκε καθόλη σχεδόν τη διάρκεια του 1983, γεγονός που φαίνεται να υποδηλώνει ότι διακόπηκε η πτωτική τάση που είχε παρατηρηθεί κατά τα δύο προηγούμενα χρόνια. Σχετικά με τις πηγές που τροφοδοτούν την εισροή κεφαλαίων για αγορά ακινήτων, σημειώνεται ότι η αύξηση του 1983 προήλθε εξολοκλήρου από εισροή συναλλάγματος που εισάγεται απευθείας για την αγορά ακινήτων (1983: 313 εκατ. δολλ., 1982: 280 εκατ. δολλ.), ενώ αντίθετα οι δραχμοποιήσεις καταθέσεων του Στεγαστικού Ταμιευτηρίου σε συνάλλαγμα ή αν χαμηλότερες συγκριτικά με το 1982 (1983: 110 εκατ. δολλ., 1982: 119 εκατ. δολλ.). Για την παραπέρα ενίσχυση της εισροής κεφαλαίων της εξεταζόμενης κατηγορίας, αυξήθηκαν με απόφαση της Επιτροπής Νομισματικών και Πιστωτικών Θεμάτων τον Ιούνιο 1983 τα ανώτατα όρια των χορηγούμενων δανείων τόσο προς καταθέτες του Στεγαστικού Ταμιευτηρίου σε συνάλλαγμα όσο και προς τους λοιπούς δικαιούχους από εισαγωγή συναλλάγματος για αγορά ακινήτων στην Ελλάδα.

Η συνολική καθαρή αύξηση των καταθέσεων σε συνάλλαγμα (δηλαδή νέες καταθέσεις μείον αναλήψεις σε δραχμές και συνάλλαγμα) αυξήθηκε το 1983 κατά 263 εκατ. δολλ. έναντι 123 εκατ. δολλ. το 1982. Η μεγαλύτερη, συγκριτικά με το 1982, αύξηση των καταθέσεων προήλθε από τη νέα κατηγορία καταθέσεων μόνιμων κατοίκων εσωτερικού, ενώ η αύξηση των λοιπών καταθέσεων σε συνάλλαγμα ήταν το 1983 χαμηλότερη από την αντίστοιχη αύξηση του 1982.

Ειδικότερα η εισροή καταθέσεων σε συνάλλαγμα από Έλληνες

του εσωτερικού έφτασε τα 120 εκατ. δολλ. το 1983. Όπως είναι γνωστό, τον Ιούνιο 1983 -με βάση την Πράξη αριθμ. 232/83 του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος- δόθηκε η δυνατότητα στους μόνιμους κατοίκους εσωτερικού να ανοίγουν και να τηρούν προθεσμιακούς λογαριασμούς καταθέσεων σε συνάλλαγμα που θα τροφοδοτούνται είτε με εισαγόμενο είτε με αδήλωτα ξένατραπεζογραμμάτια, Η προθεσμία για το άνοιγμα λογαριασμών καταθέσεων με αδήλωτα τραπεζογραμμάτια έληξε στις 30-9-1983, ενώ για τις άλλες κατηγορίες συναλλάγματος δεν υπάρχει χρονικός περιορισμός για το άνοιγμα λογαριασμού καταθέσεων.

Η καθαρή εισροή καταθέσεων Ελλήνων του εξωτερικού έφτασε τα 131 εκατ. δολλ. το 1983, έναντι 157 εκατ. δολλ. το 1982. Σημειωτέον ότι η κάμψη του 1983 οφείλεται σε μειωμένες, έναντι του 1982, εισροές νέων καταθέσεων και όχι σε αύξηση των αναλήψεων. Εξάλλου, από την κατά ξένο νόμισμα ανάλυση των καταθέσεων σε συνάλλαγμα προκύπτει ότι η προαναφερθείσα κάμψη προήλθε σχεδόν εξολοκλήρου από μικρότερη αύξηση των καταθέσεων σε δολάρια ΗΠΑ (1983:34 εκατ. δολλ., 1982:105 εκατ. δολλ.), ενώ αντίθετα οι καταθέσεις σε μάρκα Δυτικής Γερμανίας σημείωσαν αύξηση (1983:120 εκατ. μάρκα, 1982:46 εκατ. μάρκα). Θα πρέπει να παρατηρηθεί ότι η αύξηση των καταθέσεων σε μάρκα δεν οφείλεται σε αυξημένες εισροές νέων καταθέσεων, αλλά κυρίως σε μικρότερες δραχμοποιήσεις καταθέσεων.

Ο ακαθάριστος εξωτερικός δανεισμός του δημόσιου τομέα το 1983 έφτασε τα 1.910 εκατ. δολλ. έναντι 1708 εκατ. δολλ. το 1982. Το μεγαλύτερο μέρος του δανεισμού κατά το 1983 (δηλ. 1.114 εκατ. δολλ. έναντι 568 εκατ. δολλ. το 1982) προήλθε από δανεισμό των δημόσιων επιχειρήσεων και οργανισμών. Αντίθετα, ο δανεισμός της Τράπεζας της Ελλάδας, κυρίως για λογαριασμό του Δημοσίου περιορίστηκε σε 577 εκατ. δολλ. το 1983 έναντι διπλάσιου περίπου ποσού το 1982 (1.047 εκατ. δολλ.). Εξάλλου οι πληρωμές για

χρεολύσια του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα ήταν το 1983 ελαφρά χαμηλότερες από αντίστοιχες πληρωμές του 1982 (699 εκατ. δολλ., έναντι 710 εκατ. δολλ. αντίστοιχα). Η κάμψη αυτή οφείλεται σε μικρότερες εξοφλήσεις δανείων του δημόσιου τομέα (1983: 526 εκατ. δολλ., 1982: 574 εκατ. δολλ.), ενώ αντίθετα οι πληρωμές χρεολυσίων για δάνεια του ιδιωτικού τομέα ήταν αυξημένες το 1983 συγκριτικά με το 1982 (174 εκατ. δολλ., έναντι 136 εκατ. δολλ. αντίστοιχα).

Το 1983, το έλλειμμα του κρατικού προϋπολογισμού (τακτικός και δημοσίων επενδύσεων) έφθασε τις 340.000 εκατ. δρχ., ενώ το 1982 ήταν 244.186 εκατ. δρχ. Το έλλειμμα αυτό σε πραγματικές τιμές είναι υψηλότερο από το έλλειμμα του 1982 κατά 16^ο/ο περίπου, ενώ στον προϋπολογισμό η πρόβλεψη ήταν μικρή μείωσή του κατά 2^ο/ο περίπου. Η απόκλιση αυτή προήλθε από τον τακτικό προϋπολογισμό και ήταν αποτέλεσμα της υστέρησης των εσόδων, σε σύγκριση με τις αρχικές προβλέψεις, ενώ οι δαπάνες διαμορφώθηκαν σε επίπεδο χαμηλότερο από το ύψος των πιστώσεων του προϋπολογισμού. Συνέπεια της παραπάνω εξέλιξης ήταν η διεύρυνση των συνολικών δανειακών αναγκών του δημοσίου τομέα μέσα στο 1983.

Ειδικότερα, το έλλειμμα του τακτικού προϋπολογισμού το 1983 διαμορφώθηκε στα 177.563 εκατ. δρχ. σε σύγκριση με 132.188 εκατ. δρχ. το 1982. Τα έσοδα του τακτικού προϋπολογισμού, έφτασαν τα 730.437 εκατ. δρχ. και ήταν αυξημένα έναντι του 1982 κατά 24^ο/ο. Η ποσοστιαία αυτή αύξηση υστερεί κατά 12 περίπου μονάδες από την αντίστοιχη πρόβλεψη του προϋπολογισμού και κατά 15 από την αύξηση του 1982. Σημειώνεται ότι τα έσοδα του 1982 είχαν επηρεαστεί ανοδικά σε μεγαλύτερο βαθμό από τις φορολογικές μεταβολές.

Οι βασικοί παράγοντες που προσδιόρισαν τη διαμόρφωση των εσόδων το 1982 ήταν:

- α) η χαλαρότητα των κερδών και άλλων εισοδημάτων το '82,
- β) η περιοριστική πολιτική μισθών και ημερομισθίων του '83,
- γ) η υποτονικότητα της καταναλωτικής ζήτησης, η οποία στην περίπτωση ορισμένων αγαθών - κυρίως των αυτοκινήτων που φορολογούνται με υψηλούς συντελεστές - σημείωσε κάμψη,
- δ) η μεγάλη διάρκεια απεργία των εφοριακών, και

**ΕΣΟΔΑ, ΔΑΠΑΝΕΣ ΚΑΙ ΕΛΛΕΙΜΜΑ
ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΚΡΑΤΙΚΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ**
(Σε εκατομμύρια δραχμές)

	1982	Προσωρίνα	Προϋπο- λογισμός	Μεταβολές %		
		στοιχεία και εκτιμήσεις		1984	82/81	83/82
Έσοδα	640.420	808.246	1.030.001	46,0	26,2	27,4
1. Τακτικός προϋπολογισμός ^(α)	589.147	730.437	935.000	39,4	24,0	28,0
— Άμεσοι φόροι	(175.001)	(200.994)	(276.600)	(41,5)	(14,9)	(37,6)
— Έμμεσοι φόροι	(374.525)	(477.879)	(594.850)	(41,2)	(27,6)	(24,5)
— Λοιπά έσοδα	(39.621)	(51.564)	(63.550)	(18,2)	(30,1)	(23,2)
2. ΕΛΕΓΕΠ	45.420	70.087	75.001	393,9	54,3	7,0
3. Προϋπολογισμός δημόσιων επενδύσεων	5.853	7.722	20.000	-16,7	31,9	159,0
Δαπάνες	884.606	1.148.187	1.401.001	27,3	29,8	22,0
1. Τακτικός προϋπολογισμός ^(α) (β)	721.335	908.000	1.106.000	22,5	25,9	21,8
2. ΕΛΕΓΕΠ	45.420	70.087	75.001	393,9	54,3	7,0
3. Προϋπολογισμός δημόσιων επενδύσεων	117.851	170.100	220.000	21,4	44,3	29,3
Έλλειμμα	244.186	339.941	371.000	-4,7	39,2	9,1
1. Τακτικός προϋπολογισμός ^(β)	132.188	177.563	171.000	-20,5	34,3	-3,7
2. ΕΛΕΓΕΠ	—	—	—	—	—	—
3. Προϋπολογισμός δημόσιων επενδύσεων	111.998	162.378	200.000	24,4	45,0	23,2

(α) Περιλαμβάνονται ειδικά έσοδα έναντι των οποίων χορηγούνται ισόποσες πιστώσεις και οι αντίστοιχες δαπάνες που είναι 8.000 εκατ. δρχ. το 1982 και 7.300 εκατ. δρχ. στο 1983.

(β) Περιλαμβάνονται και τα πραγματικά ελλείμματα του λογαριασμού καταναλωτικών αγαθών, των λογαριασμών ειδικών διαχειρίσεων και του ΕΛΕΓΕΠ που ανέρχονται σε 55.040 εκατ. δρχ. το 1982, 48.980 εκατ. δρχ. το 1983 και 47.410 εκατ. δρχ. το 1984. Επίσης περιλαμβάνονται οι δαπάνες για την εξυπηρέτηση του δανείου των 70 δισεκ. δρχ. του 1978 (5.500 εκατ. δρχ. το 1982, 5.418 εκατ. δρχ. το 1983 και 4.336 εκατ. δρχ. το 1984).

ε) η βαθμιαία εξάντληση μέσα στο πρώτο εξάμηνο του έτους, των επιδράσεων από την αύξηση των φορολογικών συντελεστών σε σειρά έμμεσων φόρων, που έρχισε να παοιδίδει από το Μάρτιο του '82.

Πιο αναλυτικά, για τις επιμέρους κατηγορίες φορολογικών εσόδων, παρατηρούνται τα ακόλουθα:

Στους άμεσους φόρους, η κάμψη του ρυθμού αύξησης των εσόδων από το φόρο εισοδήματος φυσικών προσώπων ήταν κυρίως αποτέλεσμα της μικρής σχετικά αύξησης των κερδών το 1982, και της εισοδηματικής πολιτικής που εφαρμόστηκε το '83. Τα έσοδα από το φόρο εισοδήματος νομικών προσώπων μετά τη μεγάλη αύξηση που σημείωσαν το '82, στην οποία είχε συμβάλει και η αύξηση των φορολογικών συντελεστών, παρουσίασαν σημαντική μείωση το '83, για πρώτη φορά μετά από πολλά χρόνια. Η πτώση αυτή οφείλεται στη μείωση των αδικανέμητων κερδών των ανώνυμων εταιρών το '82. Η μεγάλη σχετικά αύξηση που σημείωσαν οι άμεσοι φόροι περασμένων οικομικών ετών ήταν αποτέλεσμα της μεταφοράς στην κατηγορία αυτή των εσόδων από την αναπροσαρμογή της αξίας των ακινήτων των επιχειρήσεων το '82, καθώς και των ρυθμίσεων που έγιναν μέσα στο '83 με απόφαση του Υπουργείου Οικονομικών, για την τακτοποίηση εκκρεμών φορολογικών υποθέσεων των επιτηδευματιών με ευνοϊκούς όρους για τους φορολογουμένους και με αυτόματη και σύντομη διαδικασία. Τέλος, η απόδοση όλων των άμεσων φόρων επηρεάστηκε αρνητικά από την απεργία των εφοριακών.

Στην έμμεση φορολογία, τα έσοδα από δασμούς και ειδικές εισφορές εισαγωγών παρουσίασαν σημαντική κάμψη στο ρυθμό ανόδου τους, που ήταν κυρίως αποτέλεσμα της μείωσης των δασμών κατά 20% με βάση τη συμφωνία ένταξης της χώρα μας στην ΕΟΚ, και της μικρότερης αύξησης των εισαγωγών, η οποία συνέβαλε και στην κάμψη του ρυθμού ανόδου των εσόδων από τους φόρους κατανάλωσης στα εισαγόμενα. Η κάμψη αυτή προήλθε κατεξοχήν από τη μείωση των εσόδων από τη φορολογία αυτοκινήτων, που είχαν υπερδιπλασιαστεί το '82. Τέλος ο ρυθμός αύξησης των εσόδων από τα τέλη χαρτοσήμου και το φόρο κύκλου εργασιών

ΕΣΟΔΑ ΤΑΚΤΙΚΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ

(Σε Έκατομμύρια δραχμές)

	Ετήσια μεγέθη			Μεταβολές %	
	1981	1982	Προσωρινά στοιχεία 1983	1982/81	Προσωρινά στοιχεία 1983/82
I. ΑΜΕΣΟΙ ΦΟΡΟΙ	123.692	175.001	200.994	41,5	14,9
1. Φόρος Εισοδήματος	87.144	122.358	140.749	40,4	15,0
- Φυσικών Προσώπων	67.472	94.538	118.661	40,1	25,5
- Νομικών Προσώπων	17.615	25.627	18.779	45,5	-26,7
- Ειδ. Κατηγ. Φόρων Εισοδήματος (Φόρος πλοίων)	2.057	2.193	3.309	6,6	50,9
(Φόρος πλοίων)	(2.047)	(1.707)	(2.478)	(-16,6)	(45,2)
2. Φόροι επί της περιουσίας	7.611	9.487	11.659	24,6	22,9
3. Άμεσοι φόροι υπέρ τρίτων	10.727	16.650	20.510	55,2	23,2
4. Άμεσοι φόροι Π.Ο.Ε.	15.785	18.895	23.638	19,7	25,1
5. Έκτακτοι και λοιποί άμεσοι φόροι	2.425	7.611	4.438	213,9	-41,7
II. ΕΜΜΕΣΟΙ ΦΟΡΟΙ	265.328	374.525	477.879	41,2	27,6
1. Δασμοί και ειδικές εισφορές εισαγωγών-εξαγωγών ¹	19.585	23.630	23.772	20,7	0,6
2. Φόροι καταναλ. στα εισαγόμενα ¹	46.239	78.232	91.010	69,2	16,3
- Φ.Κ.Ε.	29.084	44.261	57.317	52,2	29,5
- Αυτοκίνητα ¹	10.891	24.905	23.476	128,7	- 5,7
- Λοιποί	6.264	9.066	10.217	44,7	12,7
3. Φόροι κατανάλωσης εγχωρίων ²	101.770	135.569	190.407	33,2	40,5
- Καυσίμων ²	29.905	32.689	53.786	9,3	64,5
- Ειδικά τέλη και εισφ. αυτοκινήτων	9.447	15.749	13.090	66,7	-16,9
- Λοιποί	62.418	87.131	123.531	39,6	41,8
4. Φόροι Συναλλαγών	85.782	120.977	153.834	41,0	27,2
- Μεταβίβαση κεφαλαίων	8.805	9.490	11.119	7,8	17,2
- Τέλη χαρτοσήμου	76.977	111.487	142.715	44,8	28,0
5. Λοιποί έμμεσοι φόροι	11.952	16.117	18.856	34,8	17,0
III. ΣΥΝΟΛΟ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΣΟΔΩΝ	389.020	549.526	678.873	41,3	23,5
Μη φορολογικά έσοδα	33.522	39.622	51.564	18,2	30,1
IV. ΣΥΝΟΛΟ ΕΣΟΔΩΝ ΤΑΚΤΙΚΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ	422.542	589.148	730.437	39,4	24,0

¹ Περιλαμβάνονται και τα έσοδα από τους φόρους κατανάλωσης στα αυτοκίνητα εγχώριας παραγωγής.

² Περιλαμβάνεται ο ειδικός φόρος στα έτοιμα προϊόντα υγρών καυσίμων που παράγονται από τα Ελληνικά διυλιστήρια ή εισάγονται από το εξωτερικό.

³ Περιλαμβάνονται ειδικά έσοδα ύψους 6.700 εκατ. δρχ. το 1981, 8.000 εκατ. δρχ. το 1982 και 7.300 εκατ. δρχ. το 1983.

ΔΑΠΑΝΕΣ ΤΑΚΤΙΚΟΥ ΠΡΟ-ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΠΡΟ-ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ ΔΗΜ. ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ
(Σε εκατομμύρια δραχμές)

	Ετήσια μεγέθη			Μεταβολές %	
	1981	1982	Εκτιμήσεις 1983	1982/81	Εκτιμήσεις 1983/82
I. ΔΑΠΑΝΕΣ ΤΑΚΤΙΚΟΥ ΠΡΟ-ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ¹	588.343	721.335	908.000	22,6	25,9
1. Δαπάνες προσωπικού	204.042	273.577	338.500	34,1	23,7
2. Λοιπές καταναλωτικές (από τις οποίες αποδ. στις Ευρ. Κοινότητες)	104.640 (9.152)	128.631 (18.562)	188.650 (24.500)	23,0 (102,8)	46,7 (32,0)
3. Εξυπηρέτηση δημ. χρέους ²	56.064	64.468	101.500	15,0	57,4
4. Απόδοση εσόδων τρίτων	24.770	43.704	56.700	76,4	29,7
5. Επιστροφές φόρων (από τις οποίες εξαγ. επιτόκια)	41.766 (16.234)	40.224 (21.696)	58.600 (30.300)	-3,7 (33,6)	45,7 (39,7)
6. Επιδοτήσεις	84.416	67.947	51.700	-19,5	-23,9
7. Επικυρωγήσεις	72.308	102.673	112.000	42,0	9,1
8. Απαλλοτριώσεις	377	111	350	-67,7	215,3
II. ΔΑΠΑΝΕΣ ΠΡΟ-ΥΠ. ΔΗΜ. ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ (Δαπάνες Προϋπολ. Δημ. Επενδύσεων χωρίς τα τοκοχρεολίσια του δημ. χρέους)	97.080 (70.233)	117.851 (91.058)	170.100 (141.007)	21,4 (29,6)	44,3 (54,9)
III. ΣΥΝΟΛΟ I+II	685.423	839.186	1.075.100	22,4	28,1

¹ Περιλαμβάνονται ειδικές δαπάνες ύψους 6.700 εκατ. δρχ. το 1981, 8.000 εκατ. δρχ. το 1982 και 7.300 εκατ. δρχ. το 1983, που καλύπτονται από αντίστοιχα έσοδα. Περιλαμβάνονται επίσης τα πραγματικά ελλείμματα του λογ/σμού καταναλωτικών αγαθών, των λογ/σμών ειδικών διαχειρίσεων και του ΕΛΕΓΕΠ (67.731 εκατ. δρχ. το 1981, 55.040 εκατ. δρχ. το 1982 και 48.980 εκατ. δρχ. το 1983), καθώς και οι δαπάνες για την εξυπηρέτηση του δανείου των 70 δισεκ. του 1978 (5.500 εκατ. δρχ. το 1982, 5.418 εκατ. δρχ. το 1983).

² Για να λάβουμε το σύνολο των δαπανών εξυπηρέτησης του δημόσιου χρέους πρέπει να προσθέσουμε σε αυτές που καταβάλλονται από τον τακτικό προϋπολογισμό και αυτές που επιβαρύνουν τον προϋπολογισμό δημοσίων επενδύσεων.

σημείωσε πτώση, ενώ τα ειδικά τέλη σ και εισφορές στα αυτοκίνητα ήταν μειωμένα. Η επίδραση όμως στους φόρους κατανάλωσης στα εγχώρια αγαθά από τους αρνητικούς αυτούς παράγοντες αντισταθμίστηκε μερικά από τη σημαντική αύξηση στο φόρο κατανάλωσης καυσίμων που οδήγησε σε μεγάλη αύξηση της απόδοσής του, με αποτέλεσμα οι φόροι κατανάλωσης στα αγαθά εγχώριας παραγωγής στο σύνολό τους να αυξηθούν με ταχύτερο ρυθμό σε σύγκριση με το '82, χωρίς όμως να φτάσουν στο επίπεδο που είχε προϋπολογιστεί.

Αντίθετα με τα έσοδα, οι δαπάνες του τακτικού προϋπολογισμού αυξήθηκαν με ταχύτερο βαθμό σε σύγκριση με το '82. Ιδιαίτερα μεγάλες αυξήσεις εμφάνισαν οι δαπάνες για την εξυπηρέτηση του δημοσίου χρέους, που ξεπέρασαν τις αντίστοιχες αρχικές πιστώσεις του προϋπολογισμού, οι δαπάνες για επιστροφές φόρων και για λοιπές καταναλωτικές δαπάνες. Ευνοϊκή επίδραση στις δαπάνες του προϋπολογισμού για μισθούς και συντάξεις είχε η εισοδηματική πολιτική που ακολούθησε το '83. Στην μεγάλη αύξηση που σημείωσαν οι δαπάνες για την εξυπηρέτηση του δημοσίου χρέους συνέβαλαν η ανατίμηση του δολλαρίου και η αύξηση κατά μια μονάδα του επιτοκίου εντόκων γραμματίων. Υψηλό ρυθμό αύξησης σημείωσαν και οι λοιπές καταναλωτικές δαπάνες στις οποίες περιλαμβάνονται και οι δαπάνες για την άμυνα της χώρας. Το έλλειμμα το γενικού κρατικού προϋπολογισμού έφτασε τα 340 δισεκ. δρχ. και χρηματοδοτήθηκε κατά 189 δισεκ. δρχ. από το προϊόν έαδοσης έντοκων γραμματίων, κατά 78 δισεκ. δρχ. από εξωτερικά δάνεια, κατά 37 δισεκ. δρχ. από προκαταβολές και δάνεια της Τράπεζας της Ελλάδος και κατά 36 δισεκ. δρχ. από λοιπούς πόρους.

Οι συνολικές δαπάνες των κυριότερων δημόσιων επιχειρήσεων έφτασαν το '83 τα 504.836 εκατ δρχ. έναντι 406.797 εκατ δρχ το '82 σημείωσαν δηλαδή αύξηση 24,1^ο/ο . Τα συνολικά έσοδα εκμετάλλευσης των δημοσίων επιχειρήσεων έφτασαν τα 306.128 εκατ. δρχ. το '83 έναντι 39.761 εκατ. δρχ. το '82, δηλαδή αυξήθηκαν κατά 28,2^ο/ο.

Έτσι, οι δημόσιες επιχειρήσεις εμφανίζουν τεράστιο, αυξημένο έλλειμμα στο λογαριασμό εκμετάλλευσης, που προκύπτει μόνο κατά ένα μέρος από τρέχουσες επιχορηγήσεις του κρατικού προϋπολογισμού. Η ελλειμματικότητα των δημοσίων επιχειρήσεων οφείλεται στην ταχεία αύξηση των των δαπανών εκμετάλλευσης (27,4^ο/ο το '83 έναντι 24,6^ο/ο το '82). Η αύξηση προήλθε κυρίως από τις δαπάνες για καύσιμα και για τόκους δανείων. Οι δαπάνες για τόκους σημείωσαν μεγάλη αύξηση στα τελευταία χρόνια, ενώ αυξημένες ήταν και οι πληρωμές για χρεosούλια.

Η ελλειμματικότητα των δημοσίων επιχειρήσεων σε όλη την τελευταία δεκαετία οφείλεται και στην πολιτική περιορισμένης μόνο, σε σχέση με την άνοδο του γενικού δείκτη τιμών καταναλωτή, αύξησης ή και παγώματος των τιμών των υπηρεσιών που διαθέτουν, με επιδίωξη της συγκράτησης του πληθωρισμού. Έτσι, σε μεγάλο διάστημα της περιόδου αυτής το επίπεδο των τιμών τους διατηρήθηκε κάτω από το κόστος παραγωγής. Η πολιτική όμως αυτή δημιουργεί νέες πληθωριστικές πιέσεις και σοβαρή διαταραχή στην κατανομή των πόρων. Η σωστή λύση βρίσκεται στην άνοδο της παραγωγικότητας της εργασίας και στην αποτελεσματικότερη χρησιμοποίηση του παραγωγικού εξοπλισμού.

ΕΛΛΕΙΜΜΑΤΑ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ^(α) ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΟΥΣ
(Σε εκατομμύρια δραχμές)

	Ετήσια μεγέθη			Μεταβολές %	
	1981	1982	1983*	1982/81	1983*/82
Α. Λογαριασμός Εκμετάλλευσης					
1. Έσοδα εκμετάλλευσης	187.200	238.761	306.128	27,5	28,2
2. Έξοδα εκμετάλλευσης	213.700	266.201	339.214	24,6	27,4
3. Αποτέλεσμα εκμετάλλευσης (1-2)	<u>-26.500</u>	<u>-27.440</u>	<u>-33.086</u>	<u>3,5</u>	<u>20,6</u>
Β. Λογαριασμός Επενδύσεων					
4. Έσοδα επενδύσεων	—	—	—	—	—
5. Έξοδα επενδύσεων	106.700	140.596	165.622	31,8	17,8
(Επενδύσεις)	(75.400)	(93.396)	(112.722)	(23,9)	(20,7)
(Χρεολύσια)	(23.900)	(30.400)	(41.100)	(27,2)	(35,2)
(Λοιπές δαπάνες)	(7.400)	(16.800)	(11.800)	(127,0)	(-29,8)
6. Αποτέλεσμα λογαριασμού επενδύσεων (4-5)	<u>-106.700</u>	<u>-140.596</u>	<u>-165.622</u>	<u>31,8</u>	<u>17,8</u>
ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ (3+6)	<u><u>-133.200</u></u>	<u><u>-168.036</u></u>	<u><u>-198.708</u></u>	<u><u>26,1</u></u>	<u><u>18,3</u></u>
ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ					
1. Επιχορηγήσεις	<u>17.100</u>	<u>31.571</u>	<u>44.922</u>	<u>84,6</u>	<u>42,3</u>
(Τακτικού Προϋπολογισμού)	(6.900)	(16.650)	(17.548)	(241,3)	(5,4)
(Π.Δ. Επενδύσεων)	(8.744)	(10.281)	(16.437)	(17,6)	(59,9)
(Εύρωπ. Ταμείου Περιφ. Ανάπτυξης)	(1.456)	(4.640)	(10.937)	(218,7)	(135,7)
2. Αποσβέσεις και ειδικοί πόροι ^(β)	<u>24.600</u>	<u>28.100</u>	<u>40.500</u>	<u>14,2</u>	<u>44,1</u>
3. Δάνεια + Εμπορικές Πιστώσεις ^(γ)	<u>91.500</u>	<u>108.365</u>	<u>113.286</u>	<u>18,4</u>	<u>4,5</u>
ΣΥΝΟΛΟ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ (1+2+3)	<u><u>133.200</u></u>	<u><u>168.036</u></u>	<u><u>198.708</u></u>	<u><u>26,1</u></u>	<u><u>18,3</u></u>

Πηγή: Από στοιχεία των επιχειρήσεων και της Εισηγητικής Έκθεσης του Υπουργού των Οικονομικών για τον Κρατικό Προϋπολογισμό του έτους 1984.

(α) Περιλαμβάνονται 36 Δημόσιες Επιχειρήσεις, βλ. υποσημείωση σελ. 93.

(β) Στους ειδικούς πόρους περιλαμβάνονται προκαταβολές καταναλωτών της ΔΕΗ, εφάπαξ εισφορά συνδρομητών του ΟΤΕ, συμμετοχή ιδιωτών σε έργα της ΕΥΔΑΠ, απόθεμα Ταμείου Ασφαλιστικής Προσωπικού ΔΕΗ και ίδια διαθέσιμα (από κλεονόσματα) ορισμένων επιχειρήσεων.

(γ) Ακαθάριστος δανεισμός.

* Εκτιμήσεις.

ΜΙΣΘΟΙ ΚΑΙ ΤΙΜΕΣ

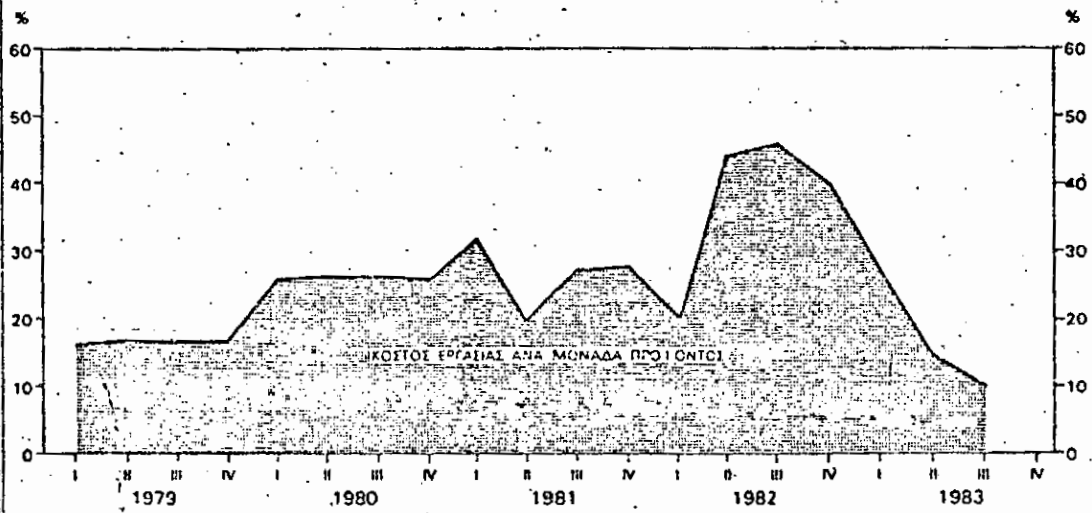
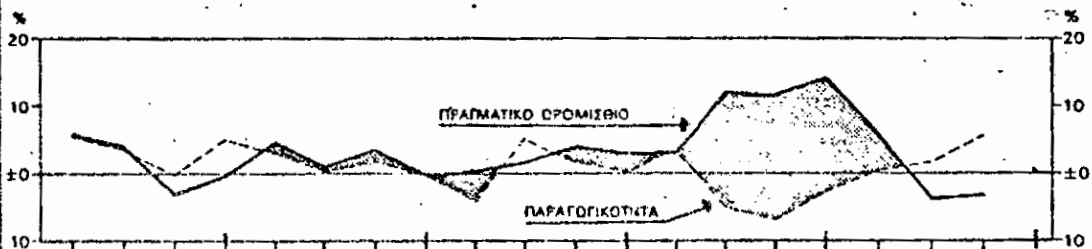
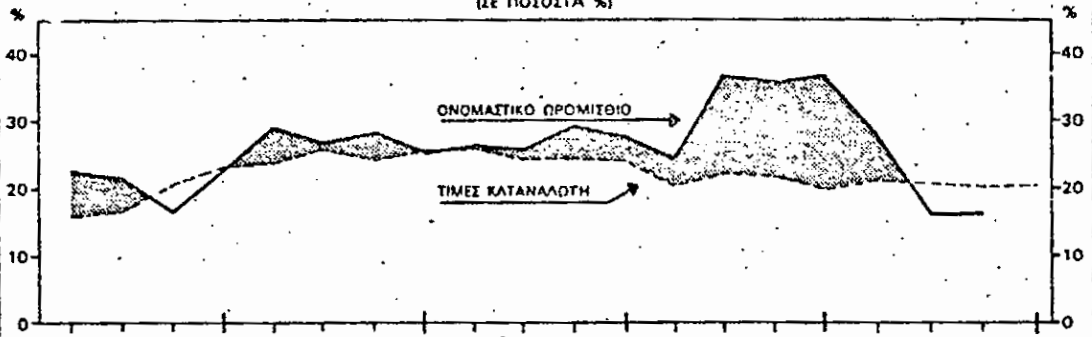
ΑΜΟΙΒΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Μετά τη σημαντική άνοδο της αμοιβής εργασίας το 1982, η εισοδηματική πολιτική το 1983 απέβλεπε στη συγκράτηση της ανόδου του κόστους εργασίας ώστε να ελεγχθούν οι πληθωριστικές πιέσεις. Η μεγάλη αύξηση των μισθών και ημερομισιίων το 1982 δεν οδήγησε στην τόνωση της εγχώριας παραγωγής, ενώ ταυτόχρονα προκάλεσε μεγάλη αύξηση του κόστους εργασίας, ιδιαίτερα στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, και επέκτεινε έτσι τα προβλήματα της ανταγωνιστικότητας και της ανεργίας.

Για το 1983 αποφασίστηκε η μετάθεση της εφαρμογής της αυτόματης τιμαριθμικής προσαρμογής κατά ένα τετράμηνο (για το μισό της τελευταίας δόσης του 1982 και την πρώτη δόση του 1983) και η νομοθετική απαγόρευση χορήγησης άλλων μισθολογικών αυξήσεων κατά τη διάρκεια του έτους. Αποτέλεσμα της πολιτικής αυτής, που εφαρμόστηκε με συνέπεια σε όλους τους παραγωγικούς κλάδους, ήταν να επιβραδυνθεί ουσιαστικά ο ρυθμός αύξησης των χρηματικών αμοιβών και να σημειωθεί μικρή κάμψη στις πραγματικές αμοιβές των μισθωτών.

Συγκεκριμένα οι ετήσιες ονομαστικές αποδοχές ενός μέσου μισθωτού στον αστικό τομέα της οικονομίας εκτιμάται ότι αυξή-

ΑΜΟΙΒΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΣΤΟΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΣΤΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ
 (ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ ΜΕΣΟΥ ΕΠΙΠΕΔΟΥ ΤΡΙΜΗΝΟΥ ΕΝΑΝΤΙ ΙΔΙΟΥ ΤΡΙΜΗΝΟΥ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΟΥ ΕΤΟΥΣ)
 (ΣΕ ΠΟΣΟΣΤΑ %)

θηκαν το 1983 κατά 17,2^ο/ο, έναντι 26,1^ο/ο το 1982, ενώ οι πραγματικές μειώθηκαν κατά 2,7^ο/ο έναντι αύξησης κατά 4,2^ο/ο το 1982. Εξάλλου, λόγω της "δημοσιονομικής απορρόφησης" το διαθέσιμο εισόδημα του μέσου μισθωτού αυξήθηκε λιγότερο, δηλαδή το 1983 κατά 15,8^ο/ο έναντι 24,4^ο/ο το 1982 και, σε πραγματικούς όρους, εκτιμάται ότι μειώθηκε κατά 3,9^ο/ο, έναντι αύξησης κατά 2,8^ο/ο το 1982.

Οι μεταβολές αυτές ήταν περισσότερο εμφανείς στη μεγάλη βιομηχανία. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με στοιχεία της ΕΣΥΕ για ολόκληρο το 1983, οι μεν ωριαίες (εβδομαδιαίες) αποδοχές των εργατών αυξήθηκαν κατά 19,4^ο/ο (19,2^ο/ο), οι δε μηνιαίες αποδοχές των υπαλλήλων κατά 14,3^ο/ο, ενώ το 1982 είχαν σημειώσει αύξηση κατά 33,5^ο/ο (30,3^ο/ο) οι ωριαίες (εβδομαδιαίες) αποδοχές των εργατών και κατά 22,5^ο/ο οι μηνιαίες αποδοχές των υπαλλήλων.

Άμεση συνέπεια της συγκρατικής εισοδηματικής πολιτικής που εφαρμόστηκε το 1983 ήταν η ουσιαστική μείωση του ρυθμού ανόδου του κόστους εργασίας κατά μονάδα προϊόντος. Για μεν το σύνολο του μη γεωργικού τομέα, η αύξηση του κόστους εργασίας υπολογίζεται ότι μειώθηκε στο 17^ο/ο από 26,6^ο/ο το 1982, στη δε βιομηχανία έπεσε στο 18,4^ο/ο από 37,6^ο/ο το 1982. Παράλληλα και η συμμετοχή των μισθών και ημερομισθίων (μετά την αφαίρεση του καθαρού εργατικού εισοδήματος από την αλλοδαπή) στο μη γεωργικό ΑΕΠ, σε τρέχουσες τιμές, εκτιμάται ότι μειώθηκε κατά μία ποσοστιαία μονάδα περίπου και έπεσε στο 54,7^ο/ο.

Παρά τη σημαντική πτώση του ρυθμού ανόδου του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος το 1983 στην Ελλάδα, ο ρυθμός αυτός εξακολούθησε να είναι σημαντικά υψηλότερος σε σχέση με όλες σχεδόν τις χώρες του ΟΟΣΑ. Σύμφωνα με τις τελευταίες εκτιμήσεις του οργανισμού, το κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος στη βιομηχανία αυξήθηκε το 1983 κατά 15,75^ο/ο στην Ιταλία, 8^ο/ο στη Γαλλία, 1,25^ο/ο στο Ηνωμένο Βασίλειο, ενώ μειώθηκε κατά 1,25^ο/ο

στη Δυτική Γερμανία και 0,25% στις ΗΠΑ.

Για το 1984 προβλέπεται αντιστροφή των τάσεων που επικράτησαν το 1983. Συγκεκριμένα, η εισοδηματική πολιτική που εξαγγέλθηκε για το 1984 προέβλεπε άρση του ετεροχρονισμού στην εφαρμογή της ΑΤΑ και βελτίωση των εισοδηματικών κλιμακίων στα οποία εφαρμόζεται, από 35-55-80 χιλιάδες δραχμές που είχαν καθοριστεί από τις αρχές του 1982 και το 1983, η προσαρμογή αντιστοιχεί περίπου με τιμαριθμοποίηση των κλιμακίων για την περίοδο αυτή. Αποτέλεσμα της ελαστικότερης εισοδηματικής πολιτικής το 1984 εκτιμάται ότι θα είναι η σημαντική αύξηση του πραγματικού εισοδήματος των εργαζομένων που θα υπερκαλύψει τη μείωση που σημειώθηκε το 1983. Παράλληλα όμως προβλέπεται ότι θα αυξηθεί ουσιαστικά και το κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος. Με τις εξελίξεις αυτές συνεχίζεται η δυσμενής διαμόρφωση του κόστους εργασίας στην Ελλάδα σε σχέση με τους εμπορικούς της εταίρους, με προφανείς επιπτώσεις στην ανταγωνιστικότητα των Ελληνικών προϊόντων.

ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΙΣ ΤΙΜΕΣ

Ο δείκτης τιμών καταναλωτή αυξήθηκε, σε μέσα επίπεδα, κατά 20,0% έναντι 21,0% το 1982 και 24,5% το 1981. Η επιδράδυνση αυτή οφείλεται κυρίως στη συγκράτηση της αυξητικής τάσης στις τιμές των ειδών διατροφής (18,1% το 1983, έναντι 21,1% το 1982 και 30,1% το 1981) που σημειώθηκε για δεύτερο κατά σειρά χρόνο και εκδηλώθηκε κυρίως στις τιμές των οπωροκηπευτικών, κρεάτων και γαλακτοκομικών προϊόντων. Χαλάρωση της ανατιμητικής τάσης παρουσιάστηκε επίσης στις τιμές των ειδών ένδυσης-υπόδησης και των υπηρεσιών στέγασης. Αντίθετα, αισθητά μεγαλύτερη ήταν η άνοδος στις τιμές των συλλογικών υπηρεσιών λόγω της αναπροσαρμογής των τιμολογίων των οργανισμών κοινής ωφέλειας και δημόσιων επιχειρήσεων.

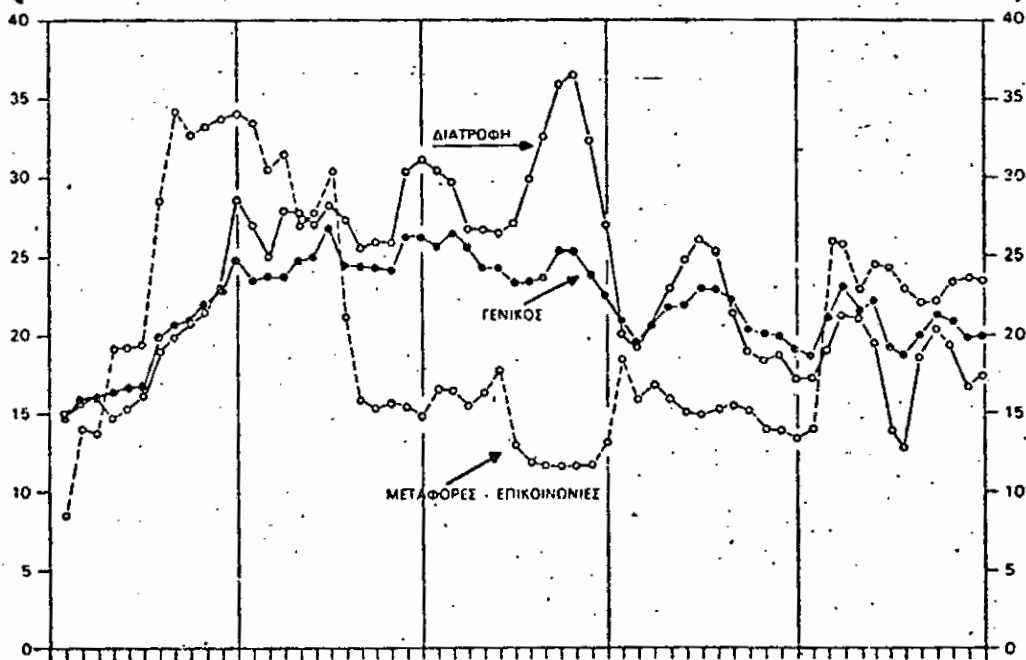
ΕΤΗΣΙΟΣ ΡΥΘΜΟΣ ΑΥΞΗΣΗΣ ΤΩΝ ΤΙΜΩΝ

(Μεταβολή μέσων επιπέδων σε ποσοστά %)

Έτη ή τρίμηνα	Δείκτης τιμών καταναλωτή, ΕΣΥΕ						Δείκτης τιμών χονδρικής πώλησης, ΕΣΥΕ				
	ΓΕΝΙΚΟΣ	Ειδικοί δείκτες					ΓΕΝΙΚΟΣ	Ειδικοί δείκτες			
		Διατροφή	Ενέργεια, υλότητα	Στέγαση	Μεταφορές, επικοινωνίες	Λοιπά αγαθά και υπηρεσίες		Προϊόντα εγχώριας παραγωγής για εσωτερική κατανάλωση	Βιομηχανικά	Εξαγόμενα προϊόντα	Εισαγόμενα προϊόντα
1974	26,9	27,7	22,0	27,4	37,4	21,0	31,3	22,7	38,6	24,2	28,0
1975	13,4	11,8	11,2	11,7	19,6	14,5	8,3	8,9	8,1	3,0	11,6
1976	13,3	13,9	13,5	11,0	11,5	14,4	14,0	18,9	10,8	18,3	15,0
1977	12,2	14,0	12,8	11,8	7,5	11,9	13,7	14,1	12,5	19,9	12,1
1978	12,5	14,3	14,1	11,4	6,3	12,9	10,3	12,5	9,7	5,4	12,9
1979	19,0	18,8	22,4	19,4	24,5	15,0	21,0	21,0	20,2	25,7	20,0
1980	24,9	27,6	18,7	29,0	22,6	23,1	28,4	24,8	30,4	26,3	28,3
1981	24,5	30,1	21,5	27,2	13,7	22,1	25,9	25,1	24,2	25,1	31,0
1982	21,0	21,1	27,8	18,4	15,3	21,7	16,0	20,8	16,8	8,2	15,4
1983	20,5	18,1	25,3	14,2	22,9	23,3	19,8	15,5	20,8	19,6	21,2
1979 δ'	23,2	24,5	22,3	26,3	33,7	15,5	26,1	25,4	25,9	30,0	24,4
1980 α'	23,7	26,7	16,7	27,4	31,9	17,2	26,7	24,8	29,4	28,0	21,5
β'	25,6	27,7	20,1	28,1	28,4	22,7	28,7	25,1	30,9	27,7	27,6
γ'	24,4	26,3	19,5	29,1	17,4	25,0	29,6	24,2	31,2	26,6	32,3
δ'	25,6	29,3	18,5	31,2	15,2	25,9	28,5	25,3	30,1	23,4	31,2
1981 α'	25,9	29,0	19,5	34,6	16,2	25,0	30,2	23,9	29,9	26,7	39,0
β'	24,0	26,7	19,9	33,0	15,7	21,5	27,5	21,6	26,0	27,7	35,5
γ'	24,1	32,9	22,3	22,5	11,7	20,2	24,3	27,3	20,2	28,0	28,7
δ'	23,9	32,0	24,0	20,5	12,2	20,2	22,6	27,8	21,8	18,6	22,9
1982 α'	20,3	20,0	27,2	20,6	17,1	19,2	15,8	20,2	16,2	9,3	15,6
β'	22,2	24,7	25,4	18,7	15,3	22,3	16,1	23,6	17,8	6,4	12,9
γ'	21,8	21,9	29,9	17,8	15,3	23,1	16,1	22,7	17,2	6,5	14,9
δ'	19,7	18,1	28,5	16,7	13,7	22,2	15,9	16,6	16,1	10,5	18,4
1983 α'	21,0	19,4	29,2	14,6	22,0	22,4	21,4	17,1	21,0	18,6	27,4
β'	20,9	18,1	27,1	15,1	23,9	23,5	19,4	15,9	20,7	17,4	20,1
γ'	20,0	17,3	23,0	14,0	22,1	22,8	17,5	12,8	20,7	16,3	15,7
δ'	20,2	17,9	23,1	13,0	23,5	24,4	21,0	16,7	20,8	26,1	22,1

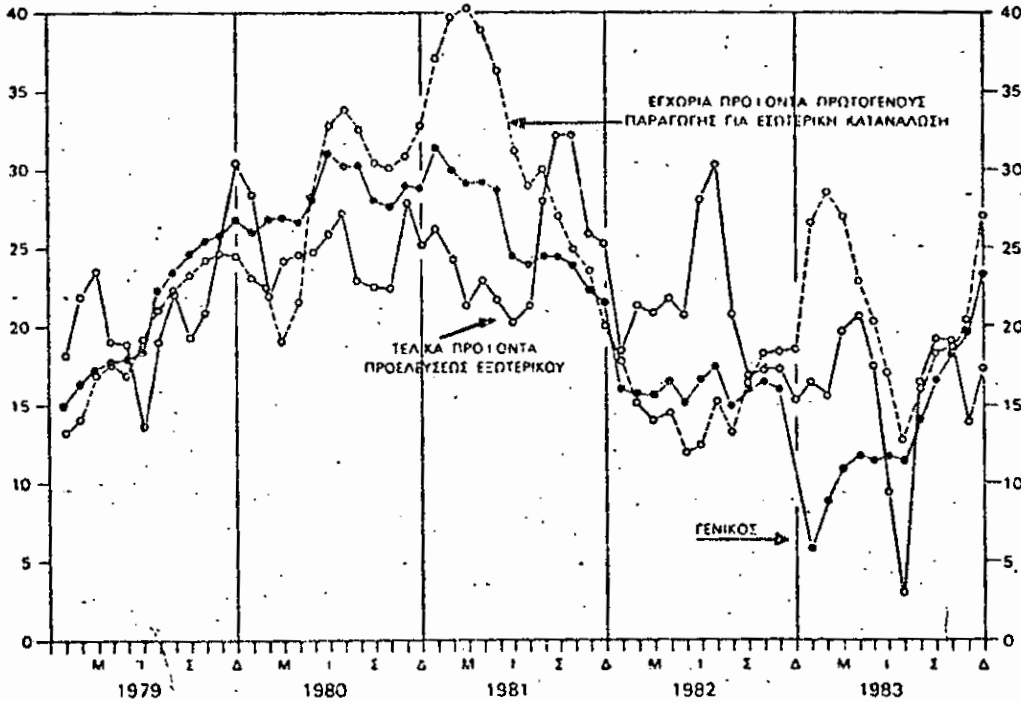
ΔΕΙΚΤΕΣ ΤΙΜΩΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗ (ΕΣΥΕ)

(ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ ΣΕ ΠΟΣΟΣΤΑ % ΕΝΑΝΤΙ ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ ΜΗΝΑ ΤΟΥ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΟΥ ΕΤΟΥΣ)

ΔΕΙΚΤΕΣ ΤΙΜΩΝ ΧΟΝΔΡΙΚΗΣ ΠΩΛΗΣΗΣ (ΕΣΥΕ)

(ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ ΣΕ ΠΟΣΟΣΤΑ % ΕΝΑΝΤΙ ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ ΜΗΝΑ ΤΟΥ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΟΥ ΕΤΟΥΣ)

Η επιβράδυνση δεν εκδηλώθηκε στις τιμές σε επίπεδο χονδρικής πώλησης, ο ρυθμός ανόδου των οποίων, μετά τη σημαντική υποχώρηση που σημείωσε το 1982, επιταχύνθηκε και πάλι (1983: 19,8^ο/ο, 1982: 16^ο/ο, 1981: 25,9^ο/ο). Η απόκλιση στην κίνηση των δύο δεικτών, σε μέσα επίπεδα, το 1983 αποδίδεται -εκτός από τη διαφορετική τους σύνθεση- κυρίως στο γεγονός ότι οι επιπτώσεις της υποτίμησης στον τιμάρημο χονδρικής πώλησης είναι σχεδόν άμεσες, ενώ στο δείκτη τιμών καταναλωτή εκδηλώνονται με σημαντική στέρση. Έτσι η υποτίμηση τον Ιανουάριο του 1983 επηρέασε τον δείκτη τιμών χονδρικής πώλησης πολύ περισσότερο από τα αντίστοιχα επίπεδα του δείκτη τιμών καταναλωτή. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι η άνοδος του δείκτη τιμών χονδρικής πώλησης τον Ιανουάριο του 1983 ήταν απότομη και πολύ σημαντική (5,7^ο/ο, 1982: 1,3^ο/ο), ενώ αντίθετα η άνοδος του δείκτη τιμών καταναλωτή περιορίστηκε στο 0,8^ο/ο, δηλαδή ήταν χαμηλότερη και σε σχέση με το 1982 (1,1^ο/ο)

Επισημαίνεται, τέλος ότι η διαφορά πληθωρισμού στην Ελλάδα σε σύγκριση με τις χώρες του ΟΟΣΑ ή της ΕΟΚ, ως σύνολο, διευρύνθηκε αφού η επιβράδυνση στις χώρες αυτές το 1983 ήταν περισσότερο ουσιαστική. Έτσι, ο μέσος ρυθμός ανόδου των τιμών καταναλωτή στις χώρες του ΟΟΣΑ περιορίστηκε από 7,8^ο/ο το 1982 σε 5,3^ο/ο το 1983, ενώ στις χώρες της ΕΟΚ ο ρυθμός πληθωρισμού έπεσε στο 7,3^ο/ο από 9,8^ο/ο το 1982.

Οι εξελίξεις που σημειώθηκαν τα τελευταία δύο χρόνια στην άνοδο του δείκτη τιμών καταναλωτή και η πραγματική έκταση και σημασία τους μακροχρονιότερη σκοπιά θα πρέπει να εκτιμηθούν κάτω από το φως των παρακάτω παρατηρήσεων:

α) Το 1983 είναι ο πέμπτος χρόνος που ο ρυθμός ανόδου των τιμών παραμένει σταθερά σε επίπεδο υψηλότερο ή γύρω στο 20^ο/ο. Αυτό σημαίνει ότι διατηρούνται αμείωτες οι βασικές πληθωριστικές πιέσεις, αν και μπορεί να διαφοροποιούνται οι πηγές από τις οποίες προέρχονται. Χαρακτηριστικό της εμμονής των πληθωριστικών τάσεων είναι το γεγονός ότι, παρά τη σοβαρή μείωση

του ρυθμού ανόδου του κόστους εργασίας κατά το 1983, η άνοδος των τιμών μικρή μόνο υποχώρηση σημείωσε. Όπως φαίνεται, το αντιπληθωριστικό αποτέλεσμα αντισταθμίστηκε από τις επιδράσεις άλλων αυτόνομων ή ενδογενών πληθωριστικών παραγόντων.

β) Η άνοδος της παραγωγικότητας, που είναι βασικός αποπληθωριστικός παράγοντας, δεν εμφανίζει ουσιαστική βελτίωση σε όλη αυτή την περίοδο, εξέλιξη που οφείλεται εν μέρει σε κυκλικά αίτια, αλλά ασφαλώς συνδέεται σε πολύ μεγάλο βαθμό με την επενδυτική χαλαρότητα και με τη βραδύτητα που πραγματοποιούνται οι αναγκαίες διαρθρωτικές, οργανωτικές και τεχνολογικές βελτιώσεις. Αυτό ισχύει για ολόκληρη την οικονομία και ιδιαίτερα το μεταποιητικό τομέα, αφορά όμως κατεξοχήν τις υπηρεσίες, μεταξύ των οποίων οι υπηρεσίες που προέρχονται από το Δημόσιο και άλλους δημόσιους φορείς κατέχουν κεντρική θέση. Στις περιπτώσεις αυτές οι αυξήσεις του λειτουργικού κόστους είναι βασική αιτία για τη διεύρυνση των ελλειμμάτων τους, η κάλυψη των οποίων αποτελεί κατά κανόνα αυτοτελή πληθωριστική πηγή. Αξίζει να τονιστεί ότι, η αύξηση της συμμετοχής των υπηρεσιών στο εθνικό εισόδημα, που παρατηρείται σχεδόν συνεχώς τα τελευταία χρόνια, εντείνει τις πληθωριστικές πιέσεις και επιτείνει την ακαμψία του πληθωρισμού.

γ) Ισχυρός πληθωριστικός παράγοντας κατά τα τελευταία χρόνια ήταν οι αυξήσεις στις τιμές παραγωγού στη γεωργία, που ήταν αποτέλεσμα της διαδικασίας προσέγγισής τους με τις αντίστοιχες της Κοινότητας, όπως και η μεταφορά επιδοτήσεων στις τιμές που επέβαλε η κοινή αγροτική πολιτική της ΕΟΚ. Ο πληθωριστικός όμως αυτός παράγοντας άρχισε ήδη από το 1982 να εξασθενίζει. Για τα κυριότερα γεωργικά προϊόντα, οι τιμές σε δραχμές προβλέπεται να καθορίζονται στα πλαίσια της κοινής γεωργικής πολιτικής, σε συνδιασμό με τη διαμόρφωση της ισοτιμίας της πράσινης δραχμής. Και για τους δύο αυτούς παράγοντες οι τάσεις, όπως διαγράφονται σήμερα, είναι μάλλον σταθεροποιητικές. Βέβαια, η οριστική δια-

μόρφωση των τιμών στον αγροτικό τομέα εξαρτάται τελικά από την κρατική πολιτική που αποβλέπει στη στήριξη του αγροτικού εισοδήματος. Χρειάζεται πάντως να τονιστεί ότι η άνοδος της παραγωγής και η βελτίωση της παραγωγικότητας θα πρέπει να αποτελούν την κύρια πηγή αύξησης του εισοδήματος.

δ) Η αύξηση των κερδών αποτέλεσε επίσης ισχυρό πληθωριστικό παράγοντα στα προηγούμενα χρόνια με σημαντική συμβολή στον ετήσιο ρυθμό αύξησης των τιμών. Ιδιαίτερα υψηλά ήταν, και σε πολλές περιπτώσεις εξακολουθούν να είναι, τα περιθώρια κέρδους στη διακίνηση και την εμπορία των αγαθών, όπως και στην παροχή υπηρεσιών. Υπάρχουν εντούτοις ενδείξεις ότι οι πληθωριστικές πιέσεις από την πλευρά των κερδών έχουν σε κάποιο βαθμό μετριάσει τα δύο τελευταία χρόνια, ως αποτέλεσμα της πολιτικής ελέγχου του κόστους παραγωγής και των τιμών στην αγορά, καθώς επίσης και της συστηματικής προσπάθειας που καταβάλλεται για την καταπολέμηση των αδικαιολόγητων και κερδοσκοπικών ανατιμήσεων σε είδη ευρείας λαϊκής κατανάλωσης και για τον έλεγχο των μονοπωλιακών και ολιγοπωλιακών καταστάσεων.

Είναι απαραίτητο όμως να γίνεται διάκριση μεταξύ των κερδών των παραγωγικών επιχειρήσεων και των κερδών που συνδέονται με μη οργανικές δραστηριότητες ή που δημιουργούνται από τις ατέλειες ή την ολιγοπωλιακή διάρθρωση των αγορών. Για τη δεύτερη κατηγορία κερδών, η συμπίεση που ασκείται από τους αγορανομικούς ελέγχους μπορεί να φτάσει στην πλήρη εξαφάνισή τους χωρίς δυσμενείς οικονομικές παρενέργειες. Αντίθετα η συμπίεση, πέρα από κάποιο λογικό όριο, των κερδών που προέρχονται από παραγωγικές δραστηριότητες μπορεί να οδηγήσει σε μείωση της παραγωγής, κάμψη της αποδοτικότητας και των επενδύσεων, επομένως σε πτώση της παραγωγικότητας που αναπόφευκτα καταλήγει σε νέες πληθωριστικές πιέσεις.

Α Π Α Σ Χ Ο Λ Η Σ Η Α Ν Ε Ρ Γ Ι Α

Η επιδείνωση στις συνθήκες της αγοράς εργασίας που παρατηρήθηκε κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών συνεχίστηκε και στο 1983. Η χειροτέρευση αυτή αντικατοπτρίζεται τόσο στη μείωση της απασχόλησης σε πολλούς κλάδους της οικονομίας όσο και στη σημαντική ύοδο του γενικού επιπέδου ανεργίας. Συγκεκριμένα, για πρώτη φορά στα τελευταία δεκαπέντε χρόνια σημειώθηκε του επιπέδου απασχόλησης (1983: $-1,2^{\circ}/o$, 1982: $0,1^{\circ}/o$) στη μεταποίηση. Η εξέλιξη αντανakλά πιθανώς τη χρονική υστέρηση που υπάρχει στην προσαρμογή του αριθμού των απασχολούμενων ατόμων στις μεταβολές του προϊόντος. Αντίθετα επειδή ο χρόνος εργασίας προσαρμόζεται ταχύτερα, οι ώρες εργασίας κατά απασχολούμενο βιομηχανικό εργάτη αυξήθηκαν το τρίτο και τέταρτο τρίμηνο του 1983 κατά $0,6^{\circ}/o$ και $0,9^{\circ}/o$ ενώ είχαν μειωθεί κατά $3,2^{\circ}/o$ και $4,2^{\circ}/o$ αντίστοιχα το 1982. Για ολόκληρο το έτος 1983 η μείωση των ωρών εργασίας ήταν $0,2^{\circ}/o$, έναντι $-2,3^{\circ}/o$ το 1982, παρά τη συμβατική μείωση των ωρών εργασίας κατά μία βδομάδα, εξέλιξη που συμβαδίζει με τη βραδύτερη πτώση της παραγωγής στους εκτός βασικών μετάλλων κλάδους της μεταποίησης.

Σύμφωνα με τα στοιχεία του ΙΚΑ, ο αριθμός των απασχολούμενων στον κατασκευαστικό κλάδο παρέμεινε ουσιαστικά αμεταβλητος το 1983 ($-0,1^{\circ}/o$), ενώ το 1982 είχε μειωθεί κατά $1,4^{\circ}/o$. Με βάση όμως το συνολικό αριθμό των ημερών εργασίας η απασχόληση εμφανίζει μείωση κατά $6,8^{\circ}/o$ (1982: $-7,7^{\circ}/o$).

Για δεύτερο συνεχή χρόνο μειώθηκε και ο αριθμός των απασχολούμενων στις Δημόσιες Επιχειρήσεις μετά τη μεγάλη αύξηση το 1981 (1983: $-0,6^{\circ}/o$, 1982: $-1,1^{\circ}/o$, 1981: $5,4^{\circ}/o$). Αντίθετα, αύξηση απασχόλησης παρατηρήθηκε στο Δημόσιο (1983: $3,0^{\circ}/o$, 1982: $2,4^{\circ}/o$) και στις τράπεζες (1983: $3^{\circ}/o$, 1982: $4^{\circ}/o$).

Όσο αφορά τη συνολική απασχόληση, από τα στοιχεία της Στατιστικής Έρευνας της ΕΣΥΕ που διενεργήθηκε κατά τη διάρκεια του β' τριμήνου του 1983, προκύπτει ότι ο αριθμός των απασχολου-

μένων παρέμεινε αμετάβλητος σε σχέση με το 1982. Θα πρέπει όμως να σημειωθεί ότι τα στοιχεία των δειγματοληπτικών ερευνών ενδέχεται να περιέχουν σημαντικό περιθώριο σφάλματος το οποίο αναφέρεται τόσο στα στοιχεία της απασχόλησης όσο και στα στοιχεία της ανεργίας.

Η μεγάλη άνοδος του γενικού επιπέδου της ανεργίας το 1983 αντανάκλα τη χειροτέρευση των συνθηκών της αγοράς εργασίας. Σύμφωνα με την έρευνα της ΕΣΥΕ το ποσοστό ανεργίας αυξήθηκε από 5,8^ο/ο σε 7,8^ο/ο. Ειδικά στον αστικό τομέα το ποσοστό αυτό διαμορφώθηκε σε 10^ο/ο από 7,1^ο/ο το 1982. Εξάλλου, το ποσοστό ανεργίας, σύμφωνα με τα στοιχεία του ΟΑΕΔ που αφορούν τους καταγράφόμενους ανέργους, αυξήθηκε από 3,2^ο/ο σε 3,8^ο/ο το 1983.

Οι μεταβολές αυτές του ποσοστού ανεργίας στην Ελλάδα κινούνται παράλληλα με τις αντίστοιχες μεταβολές στις χώρες της ΕΟΚ και του ΟΟΣΑ. Στις χώρες της ΕΟΚ το ποσοστό ανεργίας έφτασε στο 10,4^ο/ο από 9,3^ο/ο το 1982, ενώ στο σύνολο των χωρών του ΟΟΣΑ τα αντίστοιχα ποσοστά για το 1983 ήταν 9^ο/ο και για το 1982 8,4^ο/ο.

Άλλο χαρακτηριστικό της χαλαρής ζήτησης εργασίας είναι η περαιτέρω μείωση κατά 28,4^ο/ο του αριθμού των κενών θέσεων εργασίας (1982: -52^ο/ο) και η ελάτωση του αριθμού των τοποθετηθέντων σε εργασία μισθωτών (1983: -5,3^ο/ο, 1982: -14,3^ο/ο).

Θα πρέπει πάντως να σημειωθεί ότι η πτώση των παραπάνω μεγεθών ελατώνεται με την πάροδο του χρόνου. Ένδειξη για μια τάση βελτίωσης στην αγορά εργασίας κατά τους τελευταίους μήνες του 1983 προέκυψε και από την πρόσφατη έρευνα της ΕΣΥΕ που έδειξε ότι ο αριθμός ανέργων το τελευταίο τρίμηνο του 1983 παρέμεινε σχεδόν αμετάβλητος σε σχέση με το δεύτερο τρίμηνο του 1983, παρά τη μεγάλη εποχικότητα που χαρακτηρίζει την ενεργία κατά τους χειμερινούς μήνες (οικοδόμοι, τουρισμός).

Οι τελευταίες ευνοϊκές εξελίξεις συνδέονται με την εφαρμογή διαφόρων (βραχυχρόνιων) μέτρων για την αντιμετώπιση της

ανεργίας, ιδίως των νέων ατόμων. Τα ειδικά προγράμματα του ΟΛΕΔ, που προβλέπονται στο Ν.1262/82, για χρηματοδότηση θέσεων εργασίας στον ιδιωτικό τομέα, σε συνδιασμό με την εφαρμογή άλλων προγραμμάτων για τους Δήμους και τις Κοινότητες, αρχίζουν έσως να αποδίδουν. Βέβαια τα προγράμματα αυτά, που χρηματοδοτούνται μερικώς και από το Κοινωνικό Ταμείο της ΕΟΚ, δεν μπορούν να αποτελέσουν οριστική λύση του προβλήματος της ανεργίας. Η ανάκαμψη της οικονομίας και η αύξηση των επενδύσεων αποτελούν από την πλευρά της ζήτησης εργασίας τις βασικές προϋποθέσεις για την οργανική βελτίωση των συνθηκών απασχόλησης. Από πλευράς προσφοράς πάντως αναμένεται να ασκηθεί πίεση στην αγορά εργασίας που θα προέρχεται από τη φυσική αύξηση του πληθυσμού, τη συνεχιζόμενη παλιννόστηση Ελλήνων εργατών και την αυξανόμενη συμμετοχή του γυναικείου πληθυσμού στο εργατικό δυναμικό του αστικού τομέα.

Π Α Ρ Α Γ Ω Γ Η Κ Α Ι Ε Θ Ν Ι Κ Ο Ε Ι Σ Ο Δ Η Μ Α

Η τάση σταθεροποίησης της ελληνικής οικονομίας που είχε αρχίσει από τα μέσα του 1982 συνεχίστηκε και το 1983. Είναι ενδιαφέρον να παρατηρηθεί ότι η οξύτητα της καθοδικής κυκλικής κίνησης, που διέγραφε η παγκόσμια η παγκόσμια οικονομία μετά τη δεύτερη ενεργειακή κρίση, ήταν πολύλιγότερο έντονη στην Ελλάδα από ό,τι και σε αναπτυγμένες ακόμη χώρες, αφού η πτώση του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος (ΑΕΠ), σε σταθερές τιμές, δεν ξεπέρασε το 0,2^ο/ο (1981), ενώ σε άλλες χώρες του ΟΟΣΑ το ποσοστό μείωσης έφτασε το 4^ο/ο. Παράλληλα, η άνοδος της ανεργίας στην Ελλάδα προφοδοτήθηκε περισσότερο από την αύξηση της προσφοράς παρά από τη μείωση της ζήτησης εργασίας, σε αντίθεση με τις συναφείς εξελίξεις στις άλλες χώρες. Οι εξελίξεις στην Ελλάδα ήταν αποτέλεσμα της μεταβολής της καταναλωτικής ζήτησης που, αν και συγκρατημένη, διατηρήθηκε ανοφική. Εξάλλου, το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών συγκρατήθηκε σε επίπεδα που η χρηματοδότησή του δεν ήταν δυσχερής. Σε αυτό συνέβαλε η χαλαρή ζήτηση εισαγωγών που συνδέεται με τη γενικότερη στασιμότητα και η αυξημένη εισροή πόρων από την ΕΟΚ, η

ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΕΣ ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ ΚΑΤΑ ΤΟΜΕΙΣ ΚΑΙ ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥΣ ΣΤΗΝ ΑΥΞΗΣΗ ΤΟΥ ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΟΥ ΕΓΧΩΡΙΟΥ ΠΡΟΪΟΝΤΟΣ

Τομέας	Ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές					Συμβολή στην αύξηση του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος				
	1979	1980	1981	1982 ¹	1983 ²	1979	1980	1981	1982 ¹	1983 ²
Πρωτογενής	-6,3	11,9	-1,4	3,5	-6,0	-0,9	1,6	-0,2	0,5	-0,9
Δευτερογενής	6,0	-2,4	-2,5	-3,7	1,7	2,0	-0,9	-0,8	-1,2	0,5
(Ορυχεία)	(10,1)	(-0,9)	(-7,6)	(0,5)	(-1,7)	(0,1)	(0,0)	(-0,1)	(0,6)	(0,0)
(Μεταποίηση)	(5,5)	(0,1)	(-1,2)	(-4,2)	(0,0)	(1,2)	(0,0)	(-0,3)	(-0,9)	(0,0)
(Επιχ. Ηλεκτρ.-										
Υδατος)	(6,9)	(5,6)	(3,1)	(3,9)	(4,4)	(0,2)	(0,2)	(0,1)	(0,1)	(0,1)
(Κατασκευές)	(6,2)	(-13,6)	(-8,5)	(-7,7)	(7,0)	(0,5)	(-1,1)	(-0,5)	(-0,4)	(0,4)
Υπηρεσίες	4,8	2,3	1,5	1,6	1,3	2,5	1,2	0,8	0,9	0,8
Ακαθάριστο εγχώριο προϊόν	3,6	1,9	-0,2	0,2	0,4	3,6	1,9	-0,2	0,2	0,4

¹ Προσωρινά στοιχεία.

² Εκτιμήσεις.

Πηγή: Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας.

οποία αντιστάθμισε τη μείωση στις παραδοσιακές εισροές άδηλων πόρων.

Στο σημείο αυτό έχουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον δύο παρατηρήσεις. Πρώτο, οι μεταβιβάσεις από την Κοινότητα δεν πρέπει να θεωρηθεί ότι αποτελούν καθαρή πρόσθετη εισροή, αφού θα πρέπει να συγκριθούν με την επιβάρυνση του ισοζυγίου πληρωμών που προήλθε από τη μεταστροφή των εμπορευματικών συναλλαγών με τις χώρες της Κοινότητας, μετά την εφαρμογή της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής και του κοινού εξωτερικού δασμολογίου. Δεύτερο η αν'ασχετη των εισαγωγών αναφέρεται κυρίως στα κεφαλαιακά αγαθά και συνδέεται άμεσα με τη μείωση, τα χρόνια αυτά, των επενδύσεων πάγιου κεφαλαίου, ιδιαίτερα στη μεταποίηση, που έχουν υψηλό ποσοστό συναλλαγματικής δαπάνης. Αντίθετα σημειώθηκε σημαντική άνοδος στη διεξόδυση βιομηχανικών αγαθών, μετά τη μείωση της δασμολογικής και λοιπής προστάσιας.

Η υποτονικότητα των επενδύσεων αποτελεί το σημαντικότερο παράγοντα που δυσχεραίνει την είσοδο της ελληνικής οικονομίας σε αναπτυξιακή τροχιά και συνδέεται με μία σειρά παργόντων που επηρεάζουν τις επενδυτικές αποφάσεις. Οι κυριότεροι από αυτούς είναι η αβεβαιότητα που επικράτησε για τους όρους και τις συνθήκες της ένταξης στην ΕΚΚ, αλλά και οι ανασταλτικοί αντίκτυποι στις επενδυτικές αποφάσεις λόγω των επιχειικών κλονισμών μετά την ένταξη. Εξάλλου, η αύξησήτου κόστους παραγωγής που προκάλεσε η δεύτερη ανατίμηση του πετρελαίου και η ταχεία αύξηση του κόστους εργασίας αλλά και η βραδεία και ανεπαρκής προσαρμογή της οικονομίας στις νέες συνθήκες επηρέασαν πτωτικά την αποδοτικότητα του κεφαλαίου και τροποδότησαν μια έντονη πληθωριστική διαδικασία. Η δυσμενής κεφαλαιακή σύνθεση πολλών επιχειρήσεων προκαλεί αύξηση της επιβάρυνσης από τόκους, αν και πολλά βασικά επιτόκια ήταν χαμηλότερα από τον πληθωρισμό. Προς την ίδια κατεύθυνση ασκήθηκαν επιδράσεις και από την καθυ-

στέρση στην οριστικοποίηση της αναπτυξιακής νομοθεσίας, ενώ η αστάθεια που επικρατεί στη διεθνή αγορά συναλλάγματος μεγέθυνε τον επιχειρηματικό κίνδυνο και την αβεβαιότητα και δυσχέρανε την ανάληψη επενδύσεων.

Το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν (ΑΕΠ), σε σταθερές τιμές, αυξήθηκε το 1983, σύμφωνα με εκτιμήσεις της Υπηρεσίας Εθνικών Λογαριασμών του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας κατά 0,4^ο/ο, έναντι αύξησης 0,2^ο/ο το 1982 και μείωσης 0,2^ο/ο το 1981. Η αύξηση αυτή προήλθε, σε αντίθεση με τον προηγούμενο χρόνο, από την άνοδο του εισοδήματος του αστικού τομέα της οικονομίας (1983: 1,5^ο/ο, 1982: -0,4^ο/ο, 1981: στάσιμο) που υπερέβη τη μεγάλη μείωση του αγροτικού προϊόντος, η οποία οφειλόταν κυρίως στην ξηρασία κατά την περίοδο της άνοιξης του 1983. Στην άνοδο του αστικού εισοδήματος κατά το 1983 συνέβαλε, εκτός από τον τομέα των υπηρεσιών, η αύξηση του εισοδήματος του δευτερογενή τομέα, ύστερα από πτωτική πορεία τριών ετών. Η ανάκαμψη του δευτερογενή τομέα προήλθε κυρίως από την άνοδο της κατασκευαστικής δραστηριότητας, που πραγματοποιήθηκε ύστερα από εξαιρετικά μεγάλη μείωση στην προηγούμενη τριετία (-27,0^ο/ο), αλλά και από την ανακοπή της πτωτικής τάσης της μεταποίησης.

Παρά τη μικρή όμως αύξηση του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος, το ακαθάριστο εθνικό εισόδημα εκτιμάται ότι μειώθηκε για τρίτο εν συνεχεία χρόνο, εξαιτίας της συνεχιζόμενης μείωσης του καθαρού εισοδήματος από την αλλοδαπή. Η εξέλιξη αυτή οφείλεται τόσο στη μείωση του ναυτιλιακού συναλλάγματος όσο και στην αύξηση των πληρωμών για τόκους, μερίσματα και κέρδη.

Σε τρέχουσες τιμές το ΑΕΠ αυξήθηκε λιγότερο από ό,τι το 1982 (1983: 18,7^ο/ο, 1982: 22,5^ο/ο, 1981: 21,8^ο/ο), δεδομένου ότι η άνοδος του αποκληθωριστή του ΑΕΠ ήταν σημαντικά μικρότερη το 1983 (1983: 18,2^ο/ο, 1982: 22,3^ο/ο, 1981: 22,0^ο/ο). Αυτό οφείλεται κυρίως στη χαλάρωση της ανόδου των τιμών των συντε-

λεστών παραγωγής στον τομέα της γεωργίας και των υπηρεσιών, ενώ οι τιμές του βιομηχανικού προϊόντος αυξήθηκαν κατά το ίδιο περίπου ποσοστό του προηγούμενου χρόνου (1982).

Το 1984 σημειώθηκε άνοδος του ΑΕΠ, σε σταθερές τιμές, γύρω στο 1,5^ο/ο. Η άνοδος αυτή προήλθε και από τους τρεις βασικούς τομείς της οικονομίας, ιδιαίτερα όμως αυξημένο ήταν το αγροτικό εισόδημα. Στην άνοδο του ΑΕΠ συνέβαλαν η αύξηση της δαπάνης (καταναλωτικής και επενδύσεων) του δημόσιου τομέα και του εισοδήματος των μισθωτών. Ενίσχυση της συνολικής ζήτησης εκδηλώθηκε και από την πλευρά των ιδιωτικών επενδύσεων, οι οποίες σημείωσαν αύξηση μετά την ανάκαμψη που παρατηρείται στον οικοδομικό τομέα. Εξάλλου ικανοποιητική ώθηση στην εγχώρια παραγωγή αναμένεται να δοθεί από την ανάκαμψη της ζήτησης από το εξωτερικό. Στο σημείο αυτό πρέπει να αναφερθεί ότι η τρέχουσα συναλλαγματική ισοτιμία της δραχμής θα αποτελέσει ενισχυτικό παράγοντα των εξαγωγών προς τις χώρες της Κοινότητας, με αποτέλεσμα την περισσότερο ισόρροπη, σε σχέση με τα προηγούμενα χρόνια, εξέλιξη των εμπορευματικών συναλλαγών της χώρας.

Μετά από τρία συνεχή χρόνια κάμψης, το εισόδημα του δευτερογενή τομέα της οικονομίας σημείωσε άνοδο το 1983 (+1,7^ο/ο έναντι -3,7^ο/ο το 1982, -2,5^ο/ο το 1981 και -2,4^ο/ο το 1980). Η περιορισμένη αυτή ανάκαμψη αντανακλά κυρίως την αναθέρμανση που παρατηρήθηκε στον κλάδο των κατασκευών μετά τη μεγάλη κάμψη που προηγήθηκε, αλλά και την ανάσχεση της πτωτικής τάσης της παραγωγής του κλάδου της μεταποίησης που παρατηρήθηκε τα δύο προηγούμενα χρόνια. Το εισόδημα από τις επιχειρήσεις κοινής ωφέλειας συνέχισε να αυξάνεται με τους χαμηλούς ρυθμούς της προηγούμενης διετίας, ενώ το εισόδημα από τα ορυχεία-μεταλλεία-λατομεία παρουσίασε και το 1983 μείωση.

Κύριο ρόλο στη μεταστροφή της πτωτικής τάσης έπαιξε η αυξημένη κατασκευαστική δραστηριότητα του δημόσιου τομέα αλλά και η αναζωογόνηση των επενδύσεων στον τομέα των κατοικιών. Σημαντική ήταν και η συμβολή της εξωτερικής ζήτησης για βιομηχανικά προϊόντα που φαίνεται ότι αντιστάθμισε σε σημαντική έκταση τη μειωτική επίδραση που ασκήθηκε από την αυξημένη διείσδυση εισαγωγών στα προϊόντα αυτά. Παράλληλα αμβλύθηκαν τα προβλήματα που είχαν προκύψει στη λειτουργία ορισμένων βασικών μεταποιητικών μονάδων, των οποίων η συμμετοχή στο βιομηχανικό προϊόν είναι σημαντική. Αντίθετα, οι δυσμενείς συνθήκες στη διεθνή αγορά μεταλλευμάτων, αλλά και ορισμένα διαρθρωτικά προβλήματα του κλάδου που δεν έγινε δυνατό να αντιμετωπιστούν μέσα στο χρόνο, συντέλεσαν ώστε να διατηρηθεί σε χαμηλά επίπεδα η παραγωγή των μεταλλείων. Σημειώνεται επίσης ότι, η δραστηριότητα στον τομέα των κατοικιών σε πραγματικό έργο μπορεί να διαφέρει από τον όγκο που έχει δηλωθεί στις νεοεκδοθείσες άδειες οικοδομών, δεδομένου ότι, όπως φαίνεται, παρατηρήθηκε

επισπέυση στην έκδοση νέων αδειών που οφείλεται στην αναγγελία μεταβολής στο κόστος έκδοσής τους.

ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ

Η παραγωγή του κλάδου της μεταποίησης αυξήθηκε κατά $0,4\%$ το 1983, ενώ είχε σημειώσει κάμψη κατά $5,1\%$ και $1,3\%$ το 1982 και 1981 αντίστοιχα. Η εξάλιξη αυτή το 1983 στηρίχθηκε κυρίως στην άνοδο που εμφάνισε η παραγωγή κεφαλαιακών αγαθών ($+2,4\%$), η οποία όμως αντανakλά την επίδραση από την αύξηση κατά $31,3\%$ της παραγωγής του κλάδου της βασικής μεταλλουργίας που σημειώθηκε ύστερα από τη μείωση κατά $19,4\%$ της παραγωγής της το 1982, για έκτακτους λόγους (διακοπή λειτουργίας της ΔΑΡΚΟ). Αν αφαιρεθεί η επίδραση αυτή, η παραγωγή των κεφαλαιακών αγαθών (χωρίς τα βασικά μέταλλα, τα οποία αποτελούν το ένα τρίτο αυτής) μειώθηκε περισσότερο το 1983 (1983: $-7,1\%$, 1982: $-6,1\%$). Κάμψη εμφανίζει και η παραγωγή του συνόλου της μεταποίησης, χωρίς τη βασική μεταλλουργία, αλλά σε ρυθμό κατά το μισό περίπου βραδύτερο από εκείνο του 1982 (1983: $-1,9\%$, 1982: $-3,9\%$). Τέλος η παραγωγή καταναλωτικών αγαθών έμεινε περίπου αμετάβλητη ($+0,1\%$) ενώ η παραγωγή των διαρκών καταναλωτικών αγαθών παρουσίασε νέα πτώση το 1983, η οποία ήταν όμως σημαντικά μικρότερη από εκείνη του 1982.

Η πτωτική κίνηση της μεταποιητικής παραγωγής (χωρίς τα βασικά μέταλλα) συμπίπτει με παράλληλη πορεία του δείκτη αξίας λιανικών πωλήσεων της ΕΣΥΕ σε σταθερές τιμές, του οποίου το μέσο επίπεδο σημείωσε πτώση κατά $1,2\%$ το 1983 έναντι $3,9\%$ το 1982. Δεξάλλου, από στοιχεία δείγματος 226 μεγάλων μεταποιητικών επιχειρήσεων προκύπτει ότι το μέσο επίπεδο του όγκου πωλήσεων εσωτερικού, στο πρώτο τρίμηνο του έτους 1983, σημείωσε άνοδο $2,4\%$ έναντι του 1982, ενώ στο τρίτο τρίμηνο, η άνοδος περιορίστηκε στο $1,5\%$. Δεδομένου ότι η παραγωγή στο πρώτο τρίμηνο ήταν μειωμένη, η αύξηση των πωλήσεων φαίνεται ότι τρο-

ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ

Ποσοστιαίες (%) μεταβολές μέσου επιπέδου έναντι προηγούμενου έτους

	1981	1982	1983
ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ (σύνολο)	- 0,7	- 4,5	+ 0,3
Ηλεκτρισμός	+ 2,9	- 0,5	+ 2,4
Ορυχεία - Μεταλλεία - Λατομεία	- 1,2	- 1,5	- 8,2
Μεταποίηση	- 1,3	- 5,1	+ 0,4
Καταναλωτικά αγαθά	+ 0,2	- 2,4	+ 0,1
Διαρκή καταναλωτικά αγαθά	+ 1,7	- 8,2	- 1,4
Κεφαλαιακά αγαθά	- 4,0	- 9,8	+ 2,4
ΚΛΑΔΟΙ ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗΣ			
Ειδών διατροφής	- 1,1	- 1,0	+ 0,5
Ποτών	+ 2,8	+ 0,5	- 0,6
Καπνού	- 5,1	+ 7,0	+ 6,1
Υφαντικών ειδών	+ 0,2	- 10,9	- 6,0
Ειδών υπόδησης και ένδυσης	- 5,2	+ 4,3	+ 8,8
Ξύλου και φελλού	- 17,2	- 3,2	+ 2,6
Επιπλων	+ 0,9	- 8,9	- 11,9
Χαρτιού	- 3,6	- 7,9	- 2,4
Εκτυπώσεων, εκδόσεων	+ 8,1	+ 3,7	+ 3,7
Δέρματος	- 3,0	- 10,6	- 0,7
Ελαστικού και πλαστικών	+ 4,0	+ 10,9	- 3,6
Χημικών προϊόντων	+ 0,9	+ 1,8	+ 11,1
Παραγώγων πετρελαίου και άνθρακα	+ 2,6	- 9,4	- 0,5
Μη μεταλλικών ορυκτών	- 2,3	- 1,6	- 3,1
Βασικών μεταλλουργικών	- 14,8	- 19,4	+ 31,3
Μεταλλουργικών προϊόντων	+ 8,6	- 9,7	- 4,9
Μηχανών, συσκευών, εκτός ηλεκτρικών	+ 3,4	- 9,5	- 13,7
Ηλεκτρικών μηχανών	+ 2,7	- 10,4	+ 1,0
Μεταφορικών μέσων	+ 3,7	- 6,2	- 16,3
Διάφορες	- 12,7	+ 6,1	- 7,3

Πηγή: ΕΣΥΕ.

φοδοτήθηκε από ρευστοποίηση αποθεμάτων, ενώ στο δεύτερο τρίμηνο, στο οποίο η παραγωγή παρουσίασε άνοδο, τα αποθέματα αυξήθηκαν, η αύξηση όμως αυτή απορροφήθηκε στο τρίτο τρίμηνο από αυξημένες εξαγωγές, οι οποίες είχαν κινηθεί πτωτικά από το τρίτο τρίμηνο του 1982. Πτωτικά επίσης κινήθηκαν και τα αποθέματα πρώτων υλών. Με τις εξελίξεις αυτές, τα αποθέματα έτοιμων προϊόντων φαίνεται ότι σταθεροποιήθηκαν στο τέλος Δεκεμβρίου 1983 σε επίπεδα που θεωρούνται "κανονικά" από το σύνολο σχεδόν της βιομηχανίας. Η άποψη αυτή επιβεβαιώνεται και από την έρευνα που διεξήγαγε το IOBE.

Η ανάλυση της εξέλιξης του συνόλου της μεταποιητικής παραγωγής, τουλάχιστο στο μέτρο που καθορίζεται από τις συνθήκες της ζήτησης, δεν μπορεί να αγνοήσει επιδράσεις που ασκήθηκαν από την ένταξη της χώρας στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες και ειδικά από τις μεταβολές στις εμπορευματικές ροές που συνδέονται με τις νέες συνθήκες ανταγωνισμού. Συγκεκριμένα, ενώ μεταξύ 1976 και 1981 ο συνολικός βαθμός εισαγωγικής διείσδυσης ακολουθούσε πτωτική πορεία, το 1982 και το 1983 σημείωσε πάλι άνοδο. Άνοδο παρουσίασε και το ποσοστό εισαγωγικής διείσδυσης των προϊόντων Κοινοτικής προέλευσης με έξαρση το πρώτο έτος της ένταξης, δηλαδή το 1981. Για την ακριβέστερη όμως εκτίμηση των επιπτώσεων της ένταξης θα πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι η διαμόρφωση τιμών συναλλάγματος κατά την πρώτη τριετία μετά την ένταξη ήταν ενισχυτική της μετατόπισης του εμπορίου προς την Κοινότητα. Κάτω από το ίδιο πρίσμα θα πρέπει να αξιολογηθεί η συμπεριφορά αλλά και η γεωγραφική κατανομή των εξαγωγών στην ίδια περίοδο.

Η επίδραση από την άνοδο του βαθμού εισαγωγικής διείσδυσης και από τη διαμόρφωση των εξαγωγών στο επίπεδο παραγωγής δεν ήταν ομοιόμορφη για όλους τους κλάδους της μεταποίησης. Έτσι, αύξηση παραγωγής, μεγαλύτερη διείσδυση εισαγομένων και άνοδος του ποσοστού εξαγόμενης παραγωγής παρατηρήθηκαν μόνο στους κλάδους ειδών διατροφής, καπνού και χημικών προϊόντων, οι οποίοι

καλύπτουν το 24,0^ο/ο της μεταποιητικής παραγωγής το 1983.

Σε πέντε κλάδους (μη μεταλλικών ορυκτών, μεταφορικών μέσων, ελαστικού-πλαστικής ύλης, παραγωγών πετρελαίου και άνθρακα και " διαφόρων" βιομηχανιών) οι οποίοι καλύπτουν ποσοστό 23,2^ο/ο της παραγωγής σημειώθηκε πτώση του επιπέδου παραγωγής τους παρά την αύξηση του εξαγόμενου μέρους της και την χαλαρή εισαγωγική διείσδυση. Στις βιομηχανίες υφαντικών ειδών, ένδυσης-υπόδυσης και επίπλων (ποσοστό παραγωγής 19,1^ο/ο) ο βαθμός εισαγωγικής διείσδυσης ήταν υψηλός και η παραγωγή μειώθηκε, παρά την ευνοϊκή εξέλιξη του ποσοστού των εξαγωγών στους δύο πρώτους κλάδους. Θα πρέπει όμως να υπογραμμιστεί ότι στον κλάδο των υφαντικών βιομηχανιών συγκεντρώνεται μεγάλος αριθμός προβληματικών επιχειρήσεων, γεγονός το οποίο αποτελεί πρόσθετο δυσμενή παράγοντα. Το ίδιο ισχύει για την περίπτωση της βασικής μεταλλουργίας, τον κλάδο επίπλων, ο οποίος διέρχεται από φάση αναδιοργάνωσης, και τις βιομηχανίες χαρτιού και δέρματος, οι οποίες επιπλέον παρουσίασαν μικρότερα ποσοστά εξαγόμενης παραγωγής.

Παρατηρείται ότι η ταυτόχρονη εμφάνιση αυξημένης παραγωγής εισαγωγικής διείσδυσης και μεγαλύτερης εξαγωγικής επίδοσης σε ένα κλάδο, υποδηλώνει ότι στον κλάδο αυτό η διαδικασία εξειδίκευσης έχει ήδη σημειώσει σημαντική πρόοδο. Με βάση το κριτήριο αυτό, συναφής πρόοδος διαπιστώνεται για το 1/4 περίπου της παραγωγής της ελληνικής μεταποίησης. Επομένως, ο διαφορισμός των επιδράσεων από την αυξημένη εισαγωγική διείσδυση και από τη μεταβολή του ποσοστού εξαγωγών στο επίπεδο παραγωγής του κάθε κλάδου αποτελεί ένδειξη της καθυστέρησης των αναγκαίων προσαρμογών και της εξειδίκευσης της παραγωγής, υστερήσεις που γίνονται περισσότερο αισθητές με το άνοιγμα της οικονομίας στον εξωτερικό ανταγωνισμό.

Η ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ

Η αγροτική παραγωγή σημείωσε ουσιώδη κάμψη το 1983 (-5,4^ο/ο) μετά από αύξηση 3,5^ο/ο το 1982 και μείωση 2,7^ο/ο το 1981.

Η μείωση το 1983 ήταν κυρίως αποτέλεσμα της πολύ χαμηλής εσοδείας των χειμερινών σιτηρών και του ελαιόλαδου και θα ήταν ακόμη μεγαλύτερη αν δεν είχαν σημειωθεί αυξήσεις της παραγωγής αραβόσιτου, βαμβακιού, γεωμήλων, αμπελουργικών προϊόντων, νωπών φρούτων και ξηρών καρπών, που εν μέρει αντιστάθμισαν τις πιο πάνω μειωτικές επιδράσεις. Η παραγωγή της κτηνοτροφίας, μετά θετική στασιμότητα το 1982, παρουσίασε το 1983 μικρή μείωση 0/ο.

Ο ΤΟΜΕΑΣ ΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ

Το εισόδημα στον τομέα παροχής υπηρεσιών σημείωσε το 1983 μικρότερη αύξηση από το 1982 (1983: 1,3^ο/ο, 1982: 1,6^ο/ο, 1981: 1,5^ο/ο). Η χαλάρωση αυτή προήλθε από τη μείωση του εισοδήματος από τις διάφορες υπηρεσίες κατά 1,1^ο/ο και από τη σχεδόν στασιμότητα του εισοδήματος από το εμπόριο-τράπεζες (1983: -0,3^ο/ο, 1982: 1,0^ο/ο). Με ελαφρά μικρότερο ρυθμό αυξήθηκε το εισόδημα από κατοικίες (1983: 3,0^ο/ο, 1982: 3,5^ο/ο). Οι παραπάνω μεταβολές μερικώς μόνο αντισταθμίστηκαν από την ταχύτερη άνοδο του εισοδήματος των κλάδων μεταφορών-επικοινωνιών (1983: 1,6^ο/ο, 1982: 0,1^ο/ο) και κοινωνικών υπηρεσιών (1983: 2,9^ο/ο, 1982: 2,6^ο/ο). Με τις μεταβολές αυτές η συμμετοχή του εισοδήματος από τις υπηρεσίες στο ΑΕΠ, αυξήθηκε σε 55,3^ο/ο από 54,8^ο/ο το 1982.

Η υποτίμηση της δραχμής πήρε, αναμφισβήτητα, πολιτικές διαστάσεις, που δεν προσδιορίζονται μόνο από τις αντιδράσεις -αντιπολιτευτικές- των άλλων καμμάτων. Αλλά και από τον τρόπο με τον οποίο ο κόσμος υποδέχθηκε ένα αναγκαίο μέτρο. Πράγμα που ασφαλώς δημιουργεί κάποιες κυβερνητικές ευθύνες για τη μεθόδευση της παρουσίασης του μέτρου αυτού, για την εσφαλμένη εικόνα που διαμορφώθηκε λίγο πριν από την αναγγελία της υποτίμησης και τη χρονική της εμφάνιση.

Όλα αυτά ήταν στοιχεία τα οποία συνέβαλαν στη δημιουργία μιας ψυχολογίας που είχε ως αποτέλεσμα, αντί της φύχραιμης σκέψης και της αυτοσυγκράτησης, το τρέξιμο στα... σούπερ-μάρκετς και το άδειασμα των ραφιών τους, σαν να επρόκειτο κατοχή, την ανάληψη καταθέσεων, ακόμη και την αγορά, εσπευσμένα, ...διαμερισμάτων.

Η "αφομοίωση" μιας αυστηρής πολιτικής θα ήταν ευκολότερη αν γινόταν νωρίτερα και εν πάση περιπτώση κοντύτερη προς την ημέρα των εκλογών, στην αφετηρία δηλαδή διαμόρφωσης της πολιτικής της σοσιαλιστικής κυβέρνησης. Οκόττε και τα κυβερνητικά επιχειρήματα θα ήταν αδιάσειστα και η καλή προαίρεση του λαού, ευρύτερη.

Ο αδικαιολόγητος πανικός που δημιουργήθηκε, από την άλλη πλευρά, ίδιο μιας σπουδής που δεν πηγάζει μόνο από την ιδιοσυγκρασία του Έλληνα, αλλά και από τη λαϊκή άγνοια, τροφοδοτήθηκε, ακούσια-βέβαια αλλά αποτελεσματικά από την κυβερνητική μυστικοπάθεια, η οποία θα μπορούσε να μην εξαντληθεί σε τόσο κατηγορηματικές διαφεύσεις, και μάλιστα τόσο κοντά προς την ανακοίνωση της υποτίμησης. Άλλωστε το γεγονός της διήμερης αργίας που δεν ευνοούσε την κερδοσκοπία, συνηγορούσε υπέρ της μη διαφεύσεως, κατά την Παρασκευή. Αποτέλεσμα κλονίστηκε η εμπιστοσύνη ενός ελάχιστα ενημερωμένου κόσμου, η οποία και

αποτελεί και το βασικό παράγοντα σπόδοσης μακροπρόθεσμα και του μέτρου.

Η λαϊκή αυτή "υποδοχή" της συναλλαγματικής πολιτικής της κυβέρνησης φαίνεται ότι επηρεάζει και τις πρωθυπουργικές σκέψεις σε ό,τι αφορά την ανανέωση της κυβέρνησής του, τουλάχιστο σ'αυτή τη φάση, οπότε αναμενόταν μια νέα αναδόμηση. Η αναβολή αυτή κρίνεται αναγκαία, ενώ κάτι διαφορετικό δεν θα εξυπηρετούσε καμιά πολιτική ή κομματική σκοπιμότητα. Αντίθετα δεν φαίνεται να έχει αλλάξει τίποτα, όσον αφορά στις προθέσεις του πρωθυπουργού για την ανανέωση των διοικήσεων σε Δημόσιους οργανισμούς και Τράπεζες, από τους οποίους δεν φαίνεται ιδιαίτερα ικανοποιημένος. Έτσι με μια ευρεία ανασυγκρότηση θα επιδιώξει να εκσυγχρονίσει, μεταφορικά και πραγματικά, την "κεφαλή" των δημοσίων αυτών φορέων, στους οποίους άλλωστε ο ίδιος ο πρωθυπουργός απέδωσε "εγκληματική δημοσιοϋπαλληλική νοοτροπία", τροχοπέδη στην οικονομική ανακαμψη.

Το πέτυχε η πολιτική λιτότητας το 1983;

Η απάντηση σ'αυτό το ερώτημα ήταν κρίσημη. Η προσφυγή ξανά σ'αυτή είχε τουλάχιστο ανάγκη επιτυχιών στους τομείς της ανεργίας-απασχόλησης, πληθωρισμού, εξαγωγών-ανταγωνιστικότητας. Ήμμεσα ο κ. Αρσένης παραδέχεται μερικές αποτυχίες (πληθωρισμός, εξαγωγές). Στην ενεργία που είναι η δυσμενέστερη εξέλιξη δεν αναφέρθηκε αλλά είναι πραγματικότητα.

Το δεύτερο πρόβλημά ήταν το πολιτικό σαν συνέχεια του πρώτου. Περίπου 5⁰/ο, με βάση τα επίσημα στοιχεία, ήταν η μείωση του πραγματικού εισοδήματος των εργαζομένων το 1983. Το πολιτικό κόστος για δεύτερη χρονιά μιώσεων θα ήταν μεγάλο, σε μια περίοδο μάλιστα κατά την οποία θα γίνονταν τουλάχιστο οι ευρωεκλογές.

Τρίτο μεγάλο πρόβλημα ήταν ύστερα από τη στασιμότητα στο Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ) το 1983, να προέκυπτε αμε-

λητέα αύξηση το 1984. Ίσως δεν έχει συνειδητοποιηθεί από όλους μας-πότε εξαλλου ακολουθήθηκαν προγράμματα στην Ελλάδα;- ότι το 1984 είναι το δεύτερο έτος του πενταετούς που έχει καθορίσει ρυθμό ανάπτυξης 4% (!) κατ'έτος και ανεργία κάτω του 4% (!) το 1987. Χαμηλοί εισοδηματικοί ρυθμοί το 1984 θα στερούσαν από το πενταετές μεγάλο μέρος της αξιοπιστίας του.

Μια πολιτική λιτότητας που θα μελώνε σ'αυτές τις συνθήκες ύφεσης ακόμη πιο πολύ τη ζήτηση, θα ενίσχυε τη στασιμότητα, με αμφίβολες επιτυχίες σε άλλους τομείς, ενώ θα αύξανε την ανεργία.

Το 1983 η εισοδηματική πολιτική συνοδεύτηκε με μια κατάσταση συναγερμού, πανεθνικού θεωρητικά αλλά για τους μισθωτούς στην πράξη, για την ενεργία την ανταγωνιστικότητα, τον πληθωρισμό κ.λ.π.

Εμμεσα ο κ. Αρσένης παραδεχότανε την απώλεια στο εισόδημα των εργαζομένων αφού τόνιζε πρώτα ότι "η εφαρμογή αυτής της πολιτικής που θα μειώσει την ανεργία, θα οδηγήσει συγχρόνως και σε αύξηση του εθνικού προϊόντος", λέγοντας ότι στο τέλος του 1983 θα υπάρξουν οι συνθήκες για ένα 1984 "που θα αποδώσει στους εργαζόμενους τυχόν απώλειες του πραγματικού τους εισοδήματος το 1983". Και δεν πρέπει να ξεχάσουμε ότι οι εργαζόμενοι έφεραν το βάρος της προσαρμογής και της σταθεροποίησης της οικονομίας το 1983. Και η κυβέρνηση δεν διστάζει δημόσια να πει ότι το πραγματικό εισόδημα των εργ/νουσθ 1983 μειώθηκε σε ακαθάριστες αμοιβές κατά 3% ή 4% ή 4% με 5% σε καθαρές αμοιβές. Αυτό σημαίνει ότι ο μόχθος αυτού του προγράμματος, η ανάκαμψη που θα έρθει θα ανήκει κατά κύριο λόγο στους εργαζόμενους.

Η κυβέρνηση πίστευε ότι από τους τελευταίους μήνες του 1983 άρχισε μια δηλή ανάκαμψη που θα γίνει εντονότερη μέσα στο 1984 διαμορφώνοντας για ολόκληρο το χρόνο ένα ακαθάριστο

εγχώριο προϊόν ανώτερο του 1983 κατά 1,5^ο/ο-2^ο/ο. Προωθητικοί παράγοντες αυτής της ανάκαμψης, αναμένονται να είναι πρώτον η επαναδραστηριοποίηση της βιομηχανίας, που θα στηριχθεί στην αύξηση της εγχώριας ζήτησης λόγω της ανετώτερης εισοδηματικής πολιτικής, αλλά και στην πρόοδο των εξαγωγών, και δεύτερον η άνοδος των επενδύσεων.

Αναλυτικότερα και όσον αφορά το ισοζύγιο πληρωμών μπορούμε να πούμε τα εξής:

Η κυβέρνηση δείχνει ικανοποιημένη για τα επιτεύγματά της στο χώρο ισοζυγίου πληρωμών το 1982. Ο υπουργός Εθνικής Οικονομίας κ. Γερ. Αρσένης μιλώντας στη βουλή είπε: "το 1983 όπως είχαμε προγραμματίσει περιορίσαμε το έλλειμμα στο ισοζύγιο πληρωμών στα επίπεδα που είχαμε πραγματοποιήσει, κάτω από 2 δις. δολάρια, και καλύψαμε το έλλειμμα αυτό, όχι με αύξηση εξισορροπητικού δημόσιου δανεισμού, αλλά με σημαντική αύξηση εισορών ιδιωτικού κεφαλαίου. Κρατήσαμε δε τα συναλλαγματικά μας αποθέματα σταθερά στα επίπεδα του 1981, 1982 και στο τέλος του 1983. Αναμφισβήτητα είναι θετικό γεγονός η συγκράτηση του ελλείμματος, ας μην ξεχνάμε όμως ότι κατέστη δυνατή κυρίως λόγω της οικονομικής υφέσεως, η οποία καθήλωσε τις εισαγωγές σε πρωτοφανή χαμηλά επίπεδα. Και ακόμη δεν πρέπει να παρασιωπάται τη συμβολή στη συγκράτηση του ελλείμματος από τις εισφορές της ΕΟΚ και από τη ρευστοποίηση του αποθεματοποιημένου από τις προηγούμενες κυβερνήσεις πετρελαίου. Άρκεί να αναφερθεί εδώ ότι το παραδοσιακό ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών (χωρίς δηλαδή καύσιμα και εισφορές από την ΕΟΚ) από πλεονασματικό κατά 330 εκατ. δολάρια το 1981 μεταστράφηκε σε ελλειμματικό κατά 1 δισεκ. δολάρια περίπου το 1983!

Αλλά το πιο ίσως σημαντικό είναι ότι το έλλειμμα του ισοζυγίου πληρωμών κρατήθηκε το 1983 σε σχετικώς ανεκτά επίπεδα στα πλαίσια μιας περιοριστικής πολιτικής, τόσο στον πιστωτικό όσο και στον εισοδηματικό τομέα, ενώ ταυτόχρονα στηρίχθηκε

σε μια δραστική υποτίμηση του εθνικού νομίσματος. Οι δύο αυτές προϋποθέσεις όμως όχι μόνο δεν θα επαναληφθούν το 1984 αλλά πιθανώς να υπάρξουν αντίστροφες εξελίξεις. Έτσι η εισοδηματική πολιτική παρά τις αυστηρές συστάσεις του ΟΟΣΑ της ΕΟΚ, και του ΔΝΤ διαμορφώνεται φέτος πολύ πιο ελαστική, ενώ η διαλίσθηση της δραχμής θα προσπαθήσει να καλύψει το κενό που αφήνει η μη επανάληψη της εφ' εξα υποτίμησης της 9-Ι-1983.

Έτσι το 1984 το ισοζύγιο μένει εκτεθειμένο στις ισχυρές πιέσεις της αυξημένης εγχώριας ζήτησης, η οποία λόγω της μειωμένης ανταγωνιστικότητας των προϊόντων μας, θα καταλήξει σε αύξηση εισαγωγών. Το ενδεχόμενο αυτό ανησυχεί και προβληματίζει την κυβέρνηση και είναι χαρακτηριστικά κάποιες αγωνίας των αρμοδίων, τα όσα είπε σχετικά στη βούλη, κατά τη συζήτηση επί του προϋπολογισμού ο κ. Πρωθυπουργός. Συγκεκριμένα ο κ. Ανδρ. Παπανδρέου έκανε τις εξής ευρύτερης σημασίας, επισημάνσεις:

"Η ελληνική οικονομία είναι μια ανοικτή οικονομία. Και ιδιαίτερα μετά την ένταξη της χώρας μας στην Κοινή Αγορά, αυτό είναι πάρα πολύ έντονο. Αυτή τη στιγμή δεν αναφέρομαι στην Κοινή Αγορά. Δεν θέλω να κουβεντιάσω για αυτό το θέμα, θα υπάρξουν άλλες ευκαιρίες. Αλλά είναι βέβαιο, ότι δεν μπορεί μια χώρα που ανήκει στην Κοινή Αγορά, να έχει πολιτική εισαγωγών. Αυτό σημαίνει ότι δεν μπορεί μια κυβέρνηση χώρας-μέλους της Κοινότητας, να προτιμήσει κεφαλαιουχικά αγαθά, αντί για πολυτελή αυτοκίνητα ή αρώματα. Γιατί αυτό αντίκειται στους κανόνες της Κοινής Αγοράς, στους κανόνες του παιχνιδιού.

Και δεν είναι κατά συνέπεια τυχαίο, ότι στο κηνημόνιο που έχουμε υποβάλει καιρό τώρα στην Κοινότητα, ένα από τα βασικά μας αιτήματα είναι μια, σχετικά, μακρά μεταβατική περίοδος που θα μπορούμε να έχουμε κάποιο έλεγχο στις εισαγωγές.

Για να είμαστε εξηγημένοι, χωρίς αυτό τον έλεγχο, η οικονομία της Ελλάδας τινάζεται στον αέρα, όποιος και αν είναι στην κυβέρνηση και δεν αποτελούμε εμείς εξαίρεση.

Η παραγωγικότητα της οικονομίας μας είναι πολύ χαμηλή, όχι μόνο στη βιομηχανία, αλλά και στη γεωργία. Έχουμε παραγωγικότητα που είναι από 2/5 έως 3/5 της παραγωγικότητας της Δυτ. Ευρώπης. Αυτό είναι η κληρονομιά μας. Έχουμε μια βιομηχανία, η οποία από κάθε πλευρά στέκεται σε γυάλινα πόδια. Η προστιθέμενη αξία από τη βιομηχανία μας είναι πάρα πολύ μικρή. Δεν έχει βάθος, δεν έχει καθιερωθεί. Δεν έχουμε χρησιμοποιήσει, εκμεταλλευθεί τους πλουτοπαραγωγικούς πόρους της χώρας μας σωστά. Είμαστε περιφερειακή χώρα του καπιταλισμού, όπου το μ. κατά κύριο λόγο, κεφάλαιο κυριαρχεί και όχι το βιομηχανικό".

Στις επισημάνσεις αυτές του κ. Πρωθυπουργού απεδόθη ιδιαίτερη σημασία και η αγορά αντέδρασε με ανησυχία διότι τις ερμήνευσε ως σημαίνουσες βραχυπρόθεσμα μεν την επιβολή περιορισμών στις εισαγωγές, μακροπρόθεσμα δε την διαίωνιση της αβεβαιότητας στις σχέσεις μας με την ΕΟΚ.

Από την πλευρά του ο κ. Αρσένης ευελπιστεί ότι οι εξελίξεις στο ισοζύγιο δεν θα είναι ιδιαίτερα δύσκολες μέσα στο 1984. Την αισιοδοξία του τη στηρίζει πρώτον στην αναμενομένη ανάκαμψη των εξαγωγών και δεύτερον στη συνέχιση της διολίσθησης της δραχμής. Στη Βουλή κατά τη συζήτηση επί του προϋπολογισμού ο κ. Αρσένης ανέφερε:

"Τα τελευταία στοιχεία, που αφορούν τις εξαγωγές δείχνουν ότι τα οικονομικά μέτρα, που πήραμε για την προώθηση των εξαγωγών αρχίζουν τώρα να αποδίδουν. Και οι εξαγωγές τους δύο τελευταίους μήνες και οι παραγγελίες για εξαγωγές τους επόμενους μήνες, δείχνουν ότι και στον τομέα αυτό έχουμε μια ανοδική πορεία, που είναι αποτέλεσμα κυρίως της ανάκαμψης που γίνεται στο εξωτερικό χώρο. Δεν είναι αποτέλεσμα διαρθρωτικών αλλαγών στο εσωτερικό."

Η συναλλαγματική πολιτική που ακολουθήσαμε το 1983, παί-

ρνοντάς το χρόνο ολόκληρο, ήταν μια πολιτική αποκατάστασης της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας. Άκουσα συγρίσεις μεταξύ του ρυθμού πληθωρισμού στην Αμερική και στην Ελλάδα. Και με αυτή τη μάλλον πρωτόγονη σκέψη, άκουσα επίσης και προτάσεις για νέες υποτιμήσεις της δραχμής, για μείωση της ανταγωνιστικότητας κλπ."

ΤΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ
ΥΠΟΤΙΜΗΣΗΣ ΤΟΥ 1985

ΑΠΟ ΤΟΝ ΑΔΚΗ ΚΑΡΑΚΟΛΗ

ΤΟ κύριο χαρακτηριστικό των οικονομικών εξελίξεων στο 1985 ήταν οι σημαντικές αποκλίσεις που σημειώθηκαν σε βασικά μεγέθη της ελληνικής οικονομίας από τους στόχους που είχαν τεθεί ή τις προβλέψεις που είχαν γίνει στις αρχές του έτους. Η νέα οικονομική πολιτική που εγινε υιοθετήθηκε με το "βαρύ πακέτο" μέτρων στις 11 Οκτωβρίου 1985 απέβλεπε στην σταθεροποίηση της οικονομίας, ενώ παράλληλα επιδιώχταν να δημιουργηθούν πρόσφορες συνθήκες για την προώθηση των αναγκαίων προσαρμογών στη δομή, οργάνωση, και λειτουργία της οικονομίας. Επιδίωξη ήταν, η εφαρμογή ενός περισσότερο ορθολογικού συνδυασμού μέτρων οικονομικής πολιτικής που θα εξασφαλίσουν αποκλιμάκωση του πληθωρισμού και ουσιαστική βελτίωση του ισοζυγίου πληρωμών, ενίσχυση των οικονομικών κενήρων και αποτελεσματικότερη χρησιμοποίηση των οικονομικών πόρων, καθώς και αύξηση της αποταμίευσης, των επενδύσεων και των εξαγωγών.

ΤΑ νέα μέτρα* ήταν ασφαλώς μια απόφαση-ορόσημο που άφησε ανεξίτηλα τα σημάδια της όχι μόνο στην οικονομία, αλλά και στην πολιτική και τις κοινωνικές διεργασίες. Ύστερα από μια μακρά πολιτική και ψυχολογική προετοιμασία, που άρχιζε από τις προσωπικές παρεμβάσεις του Πρωθυπουργού και του Υπουργού Εθνικής Οικονομίας και εφτανε μέχρι τις "δοκιμαστικές" διαρροές προς τον Τύπο, τα μέτρα εξαγγέλθηκαν ενωρίτερα απ' ό,τι προβέπονταν, ενώ το σιληρό περιεχόμενό τους εντυπωσίασε και αιφνιδίασε όχι μόνο τους απλούς πολίτες αλλά και πολλούς σχολιαστές.

ΤΕΛΙΚΑ η Κυβέρνηση, αφού εγκατέλειψε βαθμιαία την αποστασιοποίηση της από τις πολιτικές που εφάρμοσαν συγγενείς της ιδεολογικά ή και άλλες κυβερνήσεις, με τα μέτρα που εξήγγειλε ευθύγραμμίστηκε μ' αυτές ή και τις υπερκέρασε. Δεν μπορεί κανείς να αποφύγει τον προσδιορισμό ότι αυτό το πακέτο των μέτρων είχε σαφή στοιχεία από την πολιτική εκείνη που ονομάζεται νεοφιλελευθερισμός, με τις ελληνικές πάντα ιδιοτυπίες.

ΤΟ ότι η κατάσταση της οικονομίας ήταν αρκετά σοβαρή και ιδιαίτερα στην προοπτική της άκρως ανησυχητική, δεν ήταν κάτι άγνωστο και λίγο ως πολύ ήταν γνωστή και στο κάθε πολίτη. Όμως ο πολίτης γίνεται αποδέκτης μέσα στο ίδιο έτος δύο διαφορετικών εκδοχών: η οικονομία βρίσκεται σε ανάκαμψη, η μια εκδοχή, η οικονομία στα πρόθυρα χρεοκοπίας, η άλλη εκδοχή. Αυτή η αντίφαση αποτελεί μια αρνητική παρακαταθήκη. Μαζί δε με τον τρόπο, τη φύση των μέτρων που πάρθηκαν και την ελληνική πολιτική εμπειρία, διαμορφώνει ένα κλίμα που διαβρώνει αποφασιστικά την κύρια πρόταση της Κυβέρνησης, δηλαδή τη συναίνεση πάνω σ' ένα πρόγραμμα για την υπέρβαση της κρίσης της ελληνικής οικονομίας.

Η μοναδική στόχευση των μέτρων της ΙΙ/ΙΟ ήταν η σταθεροποίηση της οικονομίας. Η Κυβέρνηση βαθμιαία εγκατέλειψε την διατυπωμένη θέση της για "σταθεροποίηση μέσα από την ανάπτυξη", θέση που εκέγχυσε και ιδεολογικά. Η σταθεροποίηση στρεφόταν κυρίως στο ισοζύγιο πληρωμών και, κατά δεύτερο λόγο, στον πληθωρισμό. Μιλώντας από την τηλεόραση ο ίδιος ο Πρωθυπουργός τόνισε:

"Θα ήθελα απ' όλα αυτά να σταθώ στο θέμα του ισοζυγίου πληρωμών. Δεν υποτιμούμε καθόλου τα άλλα προβλήματα. Το ισοζύγιο πληρωμών, όμως, είναι μια εξωτερική σημαντική διάσταση, που του προσδίδει μια προφανή ιδιαιτερότητα."

Αυτή η "ιδιαιτερότητα" όπως εξηγείται στη συνέχεια της ομιλίας, είναι ότι τα ελλείμματά του, επιβάλλοντας συνεχή δανεισμό, οδηγούν στην απώλεια της οικονομικής ανεξαρτησίας, δηλαδή του εθνικού ελέγχου πάνω στη χάραξη της οικονομικής πολιτικής. Πάνω σ' αυτό το εθνικό και εδαιολογικό βήμα η Κυβέρνηση στήριξε τα δύο σημαντικότερα μέτρα του πακέτου της:

- α) την υποτίμηση της δραχμής κατά 15% και,
- β) την δραστική περιογή της Αυτόματης Τιμαριθμικής Αναπροσαρμογής (ΑΤΑ) για δύο χρόνια.

Η υποτίμηση των νομισμάτων όπου γής, είναι το κατ'εξοχήν μέτρο που απευθύνεται στο ισοζύγιο: αυξάνει τις εξαγωγές - μειώνει τις εισαγωγές. Επίσης ευνοεί και άλλες εισροές (από τουρισμό πχ) και αποθαρ-

ρύνει εκροές συναλλάγματος.

ΟΜΩΣ οι πικρές παρενέργειες κάθε υποτίμησης κάνουν τόσο επιφυλακτικές τις χώρες να προσφεύγουν σ' αυτή. Για μια οικονομία δε άπως η ελληνική που έχει τόσο μεγάλο ποσοστό ανελαστικών εισαγωγών) όπως πρώτες ύλες, καύσιμα και είδη που δεν παράγει η ελληνική οικονομία), καθώς επίσης και τόσο μεγάλες ανάγκες για δαπάνες σε δολάρια του Δημοσίου (εξυπηρέτηση εξωτερικού χρέους, κρατικές προμήθειες, κ.ά.), το πρόβλημα είναι μείζον και περιορίζει τις θετικές επιπτώσεις.

Με βάση αυτά τα δύο μέτρα - υποτίμηση, ΑΤΑ - και την πρόθεση για περιορισμό των δημοσίων ελλειμμάτων επιδιώκεται βραχυπρόθεσμα η αύξηση της παραγωγικότητας.

ΤΟ 1985 ΕΤΟΣ - ΚΑΜΠΗ ΣΤΗ ΜΕΤΑΠΟΛΕΜΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ

Σχεδόν όλα τα μακροοικονομικά μεγέθη εξελίχτηκαν το 1985 χειρότερα από ό,τι είχε αρχικά προβλεφθεί. Το ισοζύγιο πληρωμών εμφάνισε σοβαρή επιδείνωση. Το έλλειμμα τρεχουσών συναλλαγών εφτάσε τα 3.276 εκατ. δολ. ή 10⁰/ο του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος, έναντι 5⁰/ο έως 6,4⁰/ο που κυμάνθηκε τα προηγούμενα πέντε χρόνια. Το εμπορικό έλλειμμα σημείωσε διεύρυνση, σε σύγκριση με το 1984, κατά 917 εκατ. δολ., που είναι κυρίως αποτέλεσμα της αύξησης των πληρωμών για εισαγωγές κατά 8,4⁰/ο. Πρόκειται για εξέλιξη που συνιστά μεταστροφή της τάσης για μείωση ή σταθεροποίηση του ελλείμματος του εμπορικού ισοζυγίου που είχε επιτευχθεί τα προηγούμενα τέσσερα χρόνια.

Παράλληλα, συνεχίστηκε και στο 1985 η μείωση του πλεονάσματος των άδηλων συναλλαγών από 3.221 εκατ. δολ. το 1984 σε 2.992 εκατ. δολ. το 1985. Συμαντική επιβράδυνση παρουσίασε και η καθαρή αυτόνομη είσοδη ιδιωτικών κεφαλαίων. Από 1.547 εκατ. δολ. που είχε φθάσει το 1980, μειώθηκε σε 809 εκατ. δολ. το 1985. Αντίστοιχα, η συμμετοχή της πηγής αυτής συναλλάγματος στη χρηματοδότηση του ελλείμματος του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών, από 35⁰/ο έως 70⁰/ο που κυμάνθηκε στην πενταετία 1980-1984, μειώθηκε σε 25⁰/ο το 1985.

Ο πληθωρισμός κινήθηκε έως τον Αύγουστο του '85 μέσα στα όρια που είχαν προβλεφθεί. Ο δείκτης τιμών καταναλωτή αυξήθηκε κατά 8,9^ο/ο στο οκτάμηνο Ιαν-Αύγ και κατά 17,8^ο/ο στο δωδεκάμηνο που έληξε τον Αύγουστο. Από το Σεπτέμβριο όμως παρατηρήθηκε απότομη επιτάχυνση του πληθωρισμού. Στο τελευταίο τετράμηνο του έτους ο δείκτης τιμών καταναλωτή αυξήθηκε κατά 14,8^ο/ο με αποτέλεσμα ο πληθωρισμός να φτάσει σε στη διάρκεια του 1985 στο 25^ο/ο. Η επιτάχυνση αυτή του πληθωρισμού ήταν αναμενόμενη συνέπεια της πολιτικής για τη μείωση των ελλειμμάτων του δημοσίου τομέα, που άρχισε να εφαρμόζεται από τον παρελθόντα Σεπτέμβριο με την αναπροσαρμογή των τιμών χρεών και υπηρεσιών που προσφέρονται από δημόσιους φορείς, και της υποτίμησης της δραχμής και της επιβλής χρηματικών προκαταβολών σε ευρύ φάσμα εισαγωγών που αποφασίστηκαν στις 11/10/85.

Ο δημόσιος τομέας άσκησε και στο 1985 σοβαρές αρνητικές επιδράσεις. Η διεύρυνση των καθαρών δανειακών αναγκών του δημοσίου τομέα, ως ποσοστό του ΑΕΠ, από το υψηλό επίπεδο 15,6^ο/ο το '84 έφτασε στο 18,1^ο/ο το '85 και συνέβαλε στην αύξηση της ζήτησης πέρα από τα όρια που συμβιβάζονταν με την επιδιωκόμενη αποκλιμάκωση του πληθωρισμού και τη συγκράτηση του ελλείματος του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών σε ανεκτά επίπεδα. Ένα μεγάλο μέρος της αύξησης της ζήτησης στράφηκε σε εισαγόμενα αγαθά, ενώ ήταν περιορισμένη η αυξητική επίδραση στις εγχώρια παραγωγική δραστηριότητα.

Η αύξηση της δαπάνης, δημόσιας και ιδιωτικής, δεν εκδηλώθηκε σε αντίστοιχη αύξηση της εγχώριας παραγωγής, αλλά σε σημαντικό βαθμό σε διεύρυνση του ελλείματος του ισοζυγίου πληρωμών. Βασική αιτία ήταν η δυσχέρεια και ανεπάρκεια στην πλευρά της προσφορά, η οποία δεν ανταποκρίθηκε στις απαιτήσεις της ζήτησης, με συνέπεια την αύξηση της διεξόδου εισαγωγών. Από τα στοιχεία προκύπτει ότι η εισαγωγική διεξόδος σε προϊόντα του τομέα της μεταποίησης αυξήθηκε κατά 1,5^ο/ο το '84 και κατά 1,7^ο/ο το '85. Η εξήγηση πρέπει να

αναζητηθεί στην ποσοτική και ποιοτική ανεπάρκεια της εγχώριας παραγωγής στο υψηλό κόστος και τη χαμηλή ανταγωνιστικότητα των εγχώριων προϊόντων. Οι ίδιοι λόγοι εξηγούν, εν μέρει τουλάχιστον, και τη στασιμότητα των εισπράξεων από εξαγωγές, όπως και το σχετικά βραδύ ρυθμό οικονομικής ανάκαμψης στην τελευταία διετία. Πράγματι η ανάκαμψη που άρχισε με καθυστέρηση στους τελευταίους μήνες του '83 ήταν μέτρια και σχετικά βραχείας διάρκειας. Η άνοδος το ΛΕΠ ήτα 3^ο/ο το '84 και 2,2^ο/ο το '85.

Ιδιαίτερα δυσμενής εξέλιξη είναι η σημαντική μείωση των επενδύσεων πά,λου κεφαλαίου ως ποσοστό του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος από 23,9^ο/ο το '78 σε 19,1^ο/ο το '85, ή κατά 4,8 ποσοστιαίες μονάδες.

ΤΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΜΕΤΡΑ

Η δέσμη των οικονομικών μέτρων έδωσε αφορμή να διατυπώνεται από πολλούς η εκτίμηση για μέτρα "δύο ταχυτήτων": όσα μέν μέτρα αφορούν περιορισμό της ζήτησης είναι απολύτως συγκεκριμένα, ενώ όσα αφορούν αναπτυξιακούς ή κοινωνικούς στόχους είναι αρκετά αφηρημένα.

Η παρέμβαση στη ζήτηση, ο περιορισμός της με μια πολιτική συμπαγούς λιτότητας, είναι κάτι το νέο στα ελληνικά δεδομένα. Τα στοιχεία του περιορισμού της ζήτησης είναι:

α) Μ έ σ ω τ ω ν ε ι σ ο δ η μ ά τ ω ν

- Περιοχή ΑΤΑ
- τιμές αγροτικών προϊόντων - φορολογία
- εφ'άπαξ εισφορά

β) Μ έ σ ω ν ο μ ι σ μ α τ ι κ ώ ν μ έ τ ρ ω ν (περιορισμός ρευστότητας)

- αύξηση επιτοκίων κεφαλαίων κινήσεως
- εισαγωγές (υποχρεωτικές καταθέσεις)

γ) Μ έ σ ω Δ η μ ο σ ί ω ν Δ α π α ν ώ ν

Ο τόσο μεγάλος περιορισμός της ζήτησης φέρεται από το γεγονός ότι η Κυβέρνηση αφήνει κενό στον τομέα των τιμών. Είναι μια επιλογή οικονομικής πολιτικής, που στο βαθμό όμως που βλέπουν πως ανεξάνει τον πλη

πληθωρισμό, επαναπαύονται στην ιδέα ότι κανένας δεν θα μπορεί να κα-
βάσει τις τιμές με τόσο χαμηλή ζήτηση.

Απόρροια των μέτρων αυτών είναι και η αύξηση της ανεργίας. Το
1985 αυξήθηκε στο 8,5^ο/ο έναντι 8,1^ο/ο το '84. Το πόσο όμως απέδω-
σαν τα μέτρα αυτά στους διάφορους τομείς της οικονομίας αναλύεται
στο δεύτερο μέρος.

ΤΟ Κυριότερο χαρακτηριστικό των συναλλαγματικών εξελίξεων κατά τη διετία '86-'87 ήταν η σημαντική επιβράδυνση του ρυθμού υποτίμησης της δραχμής. Ο δείκτης σταθμισμένης συναλλαγματικής ισοτιμίας της δραχμής, που καταρτίζει η Τράπεζα της Ελλάδος, μειώθηκε σε μέσα επίπεδα κατά 11,0% το '87, το χαμηλότερο ποσοστό της τελευταίας πενταετίας, έναντι 22,2% το '86 (λόγω της υποτίμησης) και 17,9% το '85. Μεταξύ αρχής και τέλους του έτους η δραχμή υποτιμήθηκε κατά 8,1%, έναντι 11,5% το '86 και 28,5% το '85.

ΟΙ εξελίξεις στις διεθνείς αγορές συναλλάγματος, και ειδικότερα η μεγάλη υποτίμηση του δολαρίου μετά τον Οκτώβριο, αντανακλώνται στις ισοτιμίες της δραχμής σε σχέση με τα επιμέρους νομίσματα. Στη διάρκεια του '87 η δραχμή υποτιμήθηκε σε σχέση με την ΕΝΜ κατά 9,9% και ανατιμήθηκε σε σχέση με το δολάριο κατά 10,2% (6,5% το '86). Σε μέσα επίπεδα η υποτίμηση της δραχμής σε σχέση με την ΕΝΜ ήταν 12,0% το '87, 23,1% το '86 και 16,3% το '85, και η ανατίμησή της σε σχέση με το δολάριο 3,4% το '87, ενώ το '86 ήταν υποτιμημένη κατά 1,3% και το '85 18,4%.

ΑΠΟ το πίνακα προκύπτει ότι ο δείκτης της σταθμισμένης ισοτιμίας της δραχμής παρουσίασε το πρώτο τρίμηνο του '87, σε σχέση με το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο, σημαντική μείωση 4%. Στα επόμενα, όμως τρίμηνα, ο ρυθμός υποτίμησης της δραχμής περιορίστηκε στο ήμισυ περίπου του ρυθμού του πρώτου τριμήνου. Η συναλλαγματική ισοτιμία της δραχμής σε σχέση με το δολάριο σημείωσε σημαντικές διακυμάνσεις στη διάρκεια το '87, οι αντικατοπτρίζουν σε μεγάλο βαθμό τις εξελίξεις του αμερικανικού νομίσματος στις διεθνείς αγορές συναλλάγματος.

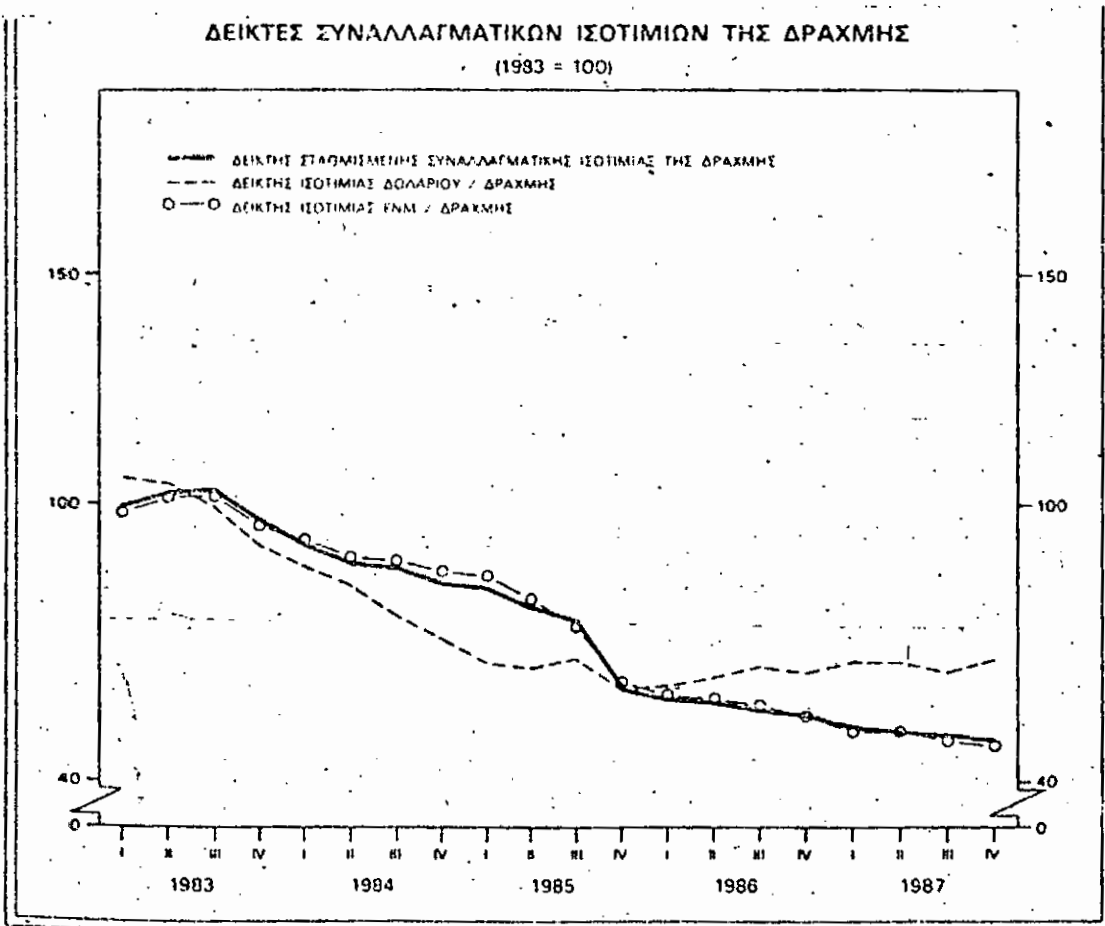
ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΙΚΕΣ ΙΣΟΤΙΜΙΕΣ ΤΗΣ ΔΡΑΧΜΗΣ
Ποσοστιαίες μεταβολές έναντι προηγούμενης περιόδου

	Δραχμή έναντι δολαρίου	Δραχμή έναντι μάρκου	Σταθμισμένη συναλλαγματική ισοτιμία ¹	Δραχμή έναντι ΕΝΜ
1983	-24,1	-20,5	-16,9	-16,4
1984	-21,9	-12,6	-11,5	-11,7
1985	-18,4	-16,6	-17,9	-16,3
1986	- 1,3	-26,5	-22,2	-23,1
1987	3,4	-14,3	-11,0	-12,0
1986 α' τρίμηνο	2,9	- 6,3	- 3,9	- 4,1
β' τρίμηνο	2,5	- 1,9	- 1,5	- 1,3
γ' τρίμηνο	3,7	- 3,8	- 2,3	- 2,1
δ' τρίμηνο	- 1,5	- 5,3	- 3,6	- 3,9
1987 α' τρίμηνο	2,8	- 5,7	- 4,0	- 5,0
β' τρίμηνο	0,1	- 1,7	- 2,1	- 2,1
γ' τρίμηνο	- 3,7	- 2,0	- 2,0	- 2,0
δ' τρίμηνο	4,5	- 3,1	- 2,2	- 2,7

¹ Νέος, αναθεωρημένος δείκτης της Τράπεζας της Ελλάδος.

ΔΕΙΚΤΕΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΙΚΩΝ ΙΣΟΤΙΜΙΩΝ ΤΗΣ ΔΡΑΧΜΗΣ

(1983 = 100)

ΒΕΛΤΙΩΣΗ παρουσίασε το ισοζύγιο πληρωμών τη διετία '86 - '87, ιδιαίτερα το '87. Συγκεκριμένα το έλλειμμα τρεχουσών συναλλαγών μειώθηκε κατά 26,9^ο/ο ('87/'86), και υπερκαλύφθηκε από την αύξηση της καθαρής εισροής ιδιωτικών κεφαλαίων. Αναλυτικά, το έλλειμμα των τρεχουσών το συναλλαγών το '87 περιορίστηκε σε 1.296 εκατ. δολ. από 1.772 εκατ. δολ. το '86 και 3.276 εκατ. δολ. το '85. Εντονότερη μείωση παρουσίασε το έλλειμμα τρεχουσών συναλλαγών, ως ποσοστό του ΑΕΠ, από 9,8^ο/ο το '85 σε 4,5^ο/ο το '86 και 2,7^ο/ο το '87. Εξάλου, η καθαρή εισροή ιδιωτικών κεφαλαίων αυξήθηκε κατά 81,8^ο/ο ('87/'86) και έφτασε τα 1.525 εκατ. δολ. Επισημαίνεται ακόμη ότι το '87 τα τακτοποιητέα στοιχεία ήταν θετικά κατά 309 εκατ. δολ. Το ποσό τούτο των τακτοποιητέων στοιχείων αντιπροσωπεύει καθαρές εισπράξεις από τρέχουσες συναλλαγές και καθαρές εισροές ιδιωτικών κεφαλαίων που δεν μπορούν να επιμεριστούν σε συγκεκριμένες κατηγορίες. Τούτο σημαίνει ότι οι εξελίξεις στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών και στην εισροή ιδιωτικών κεφαλαίων υποεκτιμούν τη βελτίωση που σημειώθηκε το '87. Η βελτίωση αντανάκλαται στο ισοζύγιο πληρωμών πριν από τις δανειακές συναλλαγές του δημοσίου τομέα που παρουσίασε το '87 πλεόνασμα 538 εκατ. δολ., έναντι αντίστοιχων ελλειμμάτων 1.014 εκατ. δολ. και 2.507 εκατ. δολ. το '86 και το '85. Το πλεόνασμα αυτό χρησιμοποιήθηκε για την ενίσχυση των συναλλαγματικών διαθεσίμων της χώρας, τα οποία αυξήθηκαν και κατά το ποσό του καθαρού εξωτερικού δανεισμού του δημοσίου τομέα που έφτασε τα 278 εκατ. δολ., έναντι 1.257 εκατ. δολ. του '86.

ΣΤΟ τέλος το '87 τα συναλλαγματικά διαθέσιμα έφτασαν τα 3.738 εκατ. δολ. έναντι 2.360 εκατ. δολ. του '86 και 1.734 του '85. Δηλαδή μεταξύ '87 και '86 αυξήθηκαν κατά 1.378 εκατ. δολ.. Σημειώνεται ότι στην αύξηση αυτή ποσό 559 εκατ. δολ. αντιπροσωπεύει η αναπροσαρμογή της αξίας του χρυσού και η μεταβολή των συναλλαγματικών εσοτιμιών.

ΙΣΟΖΥΓΙΑ ΠΛΗΡΩΜΩΝ
(Σε εκατομμύρια δολάρια)

Κατηγορίες	Μεταβολές (%)				
	1985	1986	1987	1986	1987
ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ ΑΓΑΘΩΝ	10.561,1	10.198,3	12.556,1	- 3,4	23,1
Καύσιμα	3.188,1	1.786,5	2.360,2	-44,0	32,1
Χωρίς καύσιμα	7.373,0	8.411,8	10.195,9	14,1	21,2
ΕΞΑΓΩΓΕΣ ΑΓΑΘΩΝ	4.293,2	4.512,5	5.613,6	5,1	24,4
Καύσιμα	833,8	511,7	544,4	-38,6	6,4
Χωρίς καύσιμα	3.459,4	4.000,8	5.069,2	15,7	26,7
Εμπορικό ισοζύγιο	-6.267,9	-5.685,8	-6.942,5	- 9,3	22,1
ΑΔΗΛΟΙ ΠΟΡΟΙ	5.260,5	6.511,7	8.490,2	23,8	30,4
ΑΔΗΛΕΣ ΠΛΗΡΩΜΕΣ	2.268,3	2.598,0	2.843,3	14,5	9,4
Ισοζύγιο άδηλων συναλλαγών	2.992,2	3.913,7	5.646,9	30,8	44,3
Ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών	-3.275,7	-1.772,1	-1.295,6	-45,9	-26,9
Κίνηση κεφαλαίων (καθάρη)	3.146,5	2.095,9	1.802,6	-33,4	-14,0
Ιδιωτικός τομέας	910,7	944,6	1.641,9	3,7	73,8
Δημόσιος τομέας	3.101,8	2.215,0	2.274,8	-28,6	2,7
Χρεολύσια	-863,9	-1.063,7	-2.114,1	23,1	98,7
Κατανομή Ειδικών Τροφηκτικών Δικαιωμάτων (SDRs)	-2,1	—	—		
Τακτοποιητέα στοιχεία	-39,6	-80,9	309,2		
Διαφορά αναπροσαρμογής χρυσού και συν/κών ισοτιμιών	767,2	350,0	558,9		
Ισοζύγιο εξωτερικών συναλλαγών	598,4	592,9	-1.375,1		
Διεθνές Νομισματικό Ταμείο	—	—	—		
Μεταβολή συναλλαγματικών διαθεσίμων*	631,0	625,8	1.378,2		
Μεταβολή υπολοίπων clearings	-32,6	-32,9	- 3,1		
Υψος συναλλαγματικών διαθεσίμων*	1.734,1	2.359,9	3.738,1		

* Η αξία των διαθεσίμων σε χρυσό αναπροσαρμόστηκε το Δεκέμβριο του 1985, του 1986 και του 1987, με βάση το 65% του μέσου όρου των αντίστοιχων τιμών αγοράς της συγγίας χρυσού σε δολάρια ΗΠΑ.

ΣΤΗ σημαντική βελτίωση του ισοζυγίου πληρωμών κατά το '87 ήταν ουσιαστική η συμβολή της νομισματικής και της συναλλαγματικής πολιτικής. Η βαθμιαία αποκλειμάκωση των πληθωριστικών προσδοκιών και πιέσεων, σε συνδυασμό με της απελευθέρωση των τραπεζικών επιτοκίων και τη διαμόρφωση θετικών πραγματικών επιτοκίων, ενίσχυσε το κλίμα εμπιστοσύνης και συνέβαλε στην επιβράδυνση της διολίσθησης της δραχμής. Οι εξελίξεις αυτές έκαμαν τη διακράτηση κεφαλαίων σε συνάλλαγμα οικονομικά ασύμφορη, γεγονός που περιόρισε, σε πολύ μεγάλο βαθμό, τις διαρροές συναλλάγματος και οδήγησε στην παλιννόστηση κεφαλαίων από το εξωτερικό. Στην ενίσχυση των συναλλαγματικών εισροών συνέβαλε και η προοδευτική απελευθέρωση των άδηλων πληρωμών και της κίνησης κεφαλαίων. Η αποκατάσταση κλίματος εμπιστοσύνης και η διαμόρφωση πραγματικών επιτοκίων σε επίπεδα ανάλογα με τα ισχύοντα στις διεθνείς χρηματαγορές εκτιμάται ότι είχε ιδιαίτερα ευνοϊκή επίδραση στις άδηλες συναλλαγές και στην εισροή ιδιωτικών κεφαλαίων.

ΑΞΙΟΠΗΒΗΜΤΟ, οι εξελίξεις στο ισοζύγιο πληρωμών ήταν ιδιαίτερα ευνοϊκές το δεύτερο εξάμηνο του έτους. Τούτο οφείλεται τόσο στην εποχικότητα των άδηλων εισπράξεων όσο και στα μέτρα νομισματικής πολιτικής που πάρθηκαν στο τέλος Ιουνίου '87. Συγκεκριμένα, στο πρώτο εξάμηνο του έτους το έλλειμμα των τρεχουσών συναλλαγών κινήθηκε σε ελαφρώς υψηλότερα επίπεδα, σε σύγκριση με το αντίστοιχο εξάμηνο του '86 ('87: I.500 εκατ. \$, '86: I.460 εκατ. \$) και χρηματοδοτήθηκε κατά 47% από την καθαρή εισροή ιδιωτικών κεφαλαίων, έναντι 36% του αντιστοίχου εξαμήνου του '86. Οι εξελίξεις αυτές είχαν ως συνέπεια τον περιορισμό του ελλείμματος του ισοζυγίου πληρωμών πριν από τις δανειακές συναλλαγές του δημόσιου τομέα στα 667 εκατ. \$ ('86: I.065 εκατ. \$, '85: 2.500 εκατ. \$). Ο καθαρός δανεισμός του δημόσιου τομέα, αν και ελαφρά μειωμένος ('87: 917 εκατ. \$ '86: 948 εκατ. \$) όχι μόνο κάλυψε το έλλειμμα, αλλά συνέβαλε στην ενίσχυση των συναλλαγματικών διαθεσίμων κατά 247-εκατ. \$. Ο ακαθάριστος δανεισμός του δημόσιου τομέα έφτασε τα 1.980 εκατ. \$ ('86: I.323 εκατ. \$) λόγω των αυξημένων πληρωμών χρεοφυσίων, σημαντικό μέρος των

οποίων αφορούσε προπληρωμές χροθυθίων που έληγαν μετά το '87. Στο δεύτερο εξάμηνο του '87 το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών παρουσίασε πλεόνασμα 205 εκατ. \$ έναντι ελλείμματος 312 εκατ. \$ του αντίστοιχου εξαμήνου του '86, η καθαρή εισροή ιδιωτικών κεφαλαίων υπερδιπλασιάστηκε, και τα τακτοποιητέα στοιχεία ήταν θετικά κατά 169 εκατ. \$ Οι εξελίξεις αυτές είχαν ως συνέπεια το ισοζύγιο πληρωμών, πριν από τις δανειακές συναλλαγές του δημόσιου τομέα, να παρουσιάσει πλεόνασμα 1.205 εκατ. \$ έναντι αντίστοιχου πλεονάσματος 50 εκατ. δολ. στο δεύτερο εξάμηνο του '86. Ο ακαθάριστος δανεισμός του δημόσιου τομέα ήταν 295 εκατ. \$ ενώ πληρώθηκαν χρεολύσια 934 εκατ. \$ και αυξήθηκαν τα συναλλαγματικά διαθέσιμα κατά 566 εκατ. \$

ΤΡΕΧΟΥΣΕΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΕΣ.....

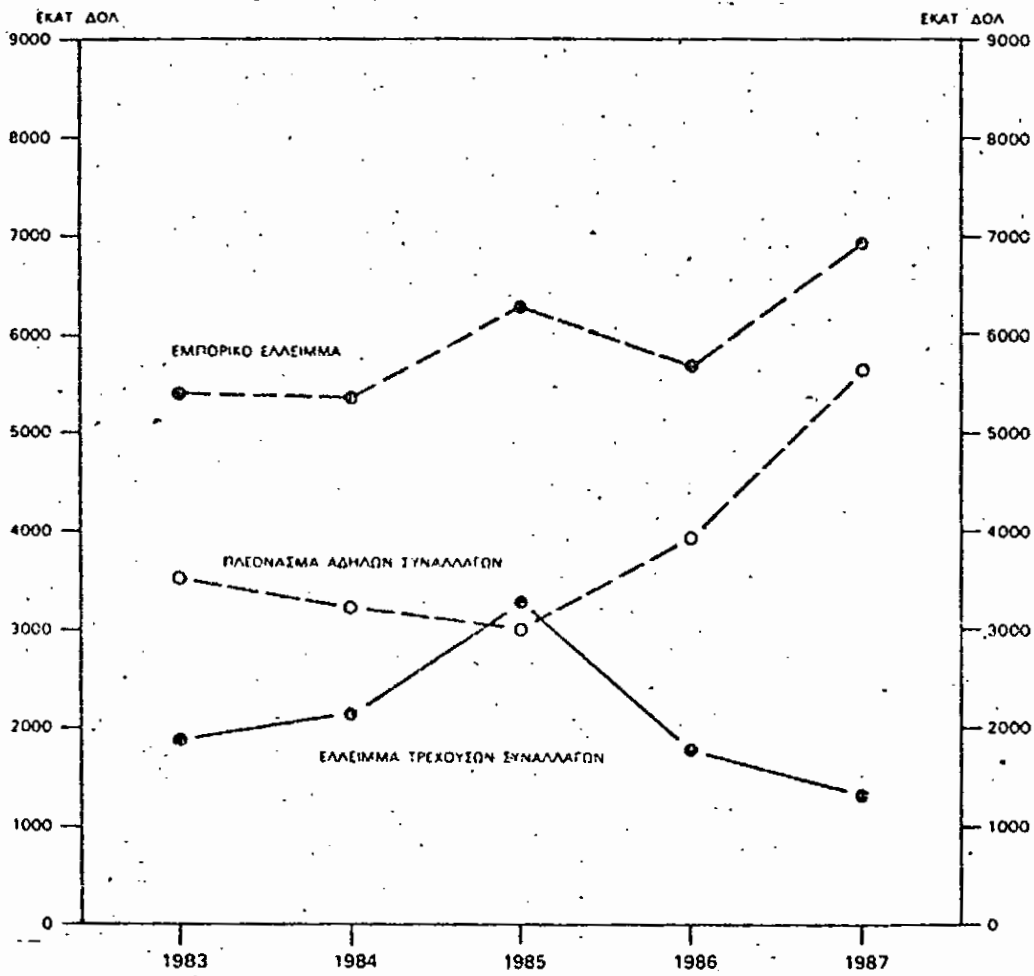
Η βελτίωση του ελλείμματος τρεχουσών συναλλαγών κατά 1.572 εκατ. \$ το '86 ήταν αποτέλεσμα της μείωσης του εμπορικού ελλείμματος κατά 681 εκατ. \$ και της διεύρυνσης του πλεονάσματος του ισοζυγίου των άδηλων συναλλαγών κατά 891 εκατ. \$. Το '87 η βελτίωση ήταν 476 εκατ. \$ και ήταν αποτέλεσμα της αύξησης του πλεονάσματος των άδηλων συναλλαγών κατά 1.733 εκατ. \$, που υπεραντιστάθμισε την κατά 1.257 εκατ. \$ διεύρυνση του εμπορικού ελλείμματος. Το πλεόνασμα των άδηλων συναλλαγών εκάλυψε το 81^ο/ο του εμπορικού ελλείμματος, που είναι το υψηλότερο ποσοστό στην τελευταία εικοσαετία.

α) Ε μ π ο ρ ι κ ο Ι σ ο ζ υ γ ι ο.....

Η μείωση του εμπορικού ελλείμματος το '86 κατά 10,9^ο/ο οφείλεται στην κάμψη των καθαρών πληρωμών για καύσιμα κατά 5^ο,1^ο/ο, μετά τη μεγάλη μείωση των τιμών του αργού πετρελαίου. Αντίθετα, το έλλειμμα του ισοζυγίου λοιπών εκτός των καυσίμων, εμπορευματικών συναλλαγών αυξήθηκε κατά 12,7^ο/ο.

Η διεύρυνση κατά 22,1^ο/ο το '87 οφείλεται στη αύξηση των καθαρών εισαγωγών καυσίμων και του ελλείμματος των λοιπών αγαθών κατά 42,4^ο/ο και 16,2 /ο αντίστοιχα. Η μεγάλη άνοδος των καθαρών εισαγωγών

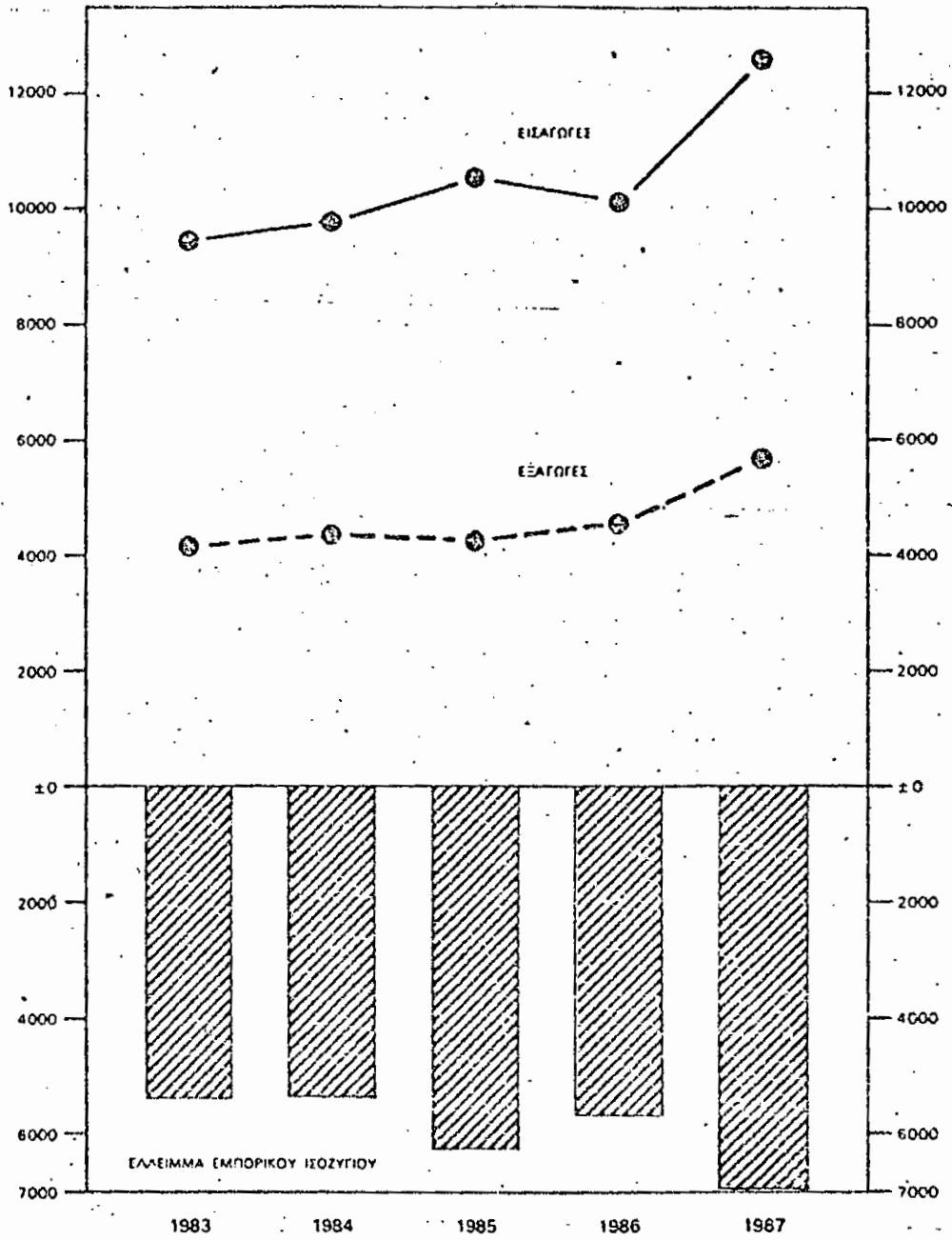
ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΤΡΕΧΟΥΣΩΝ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ

ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΙΣΟΖΥΓΙΟ

ΕΚΑΤ ΔΟΛ

ΕΚΑΤ ΔΟΛ

καυσίμων αντανάκλα, εκτός από την αύξηση των διεθνών τιμών του αργού πετρελαίου, και αύξηση των αποθεμάτων.

Η διεύρυνση του ελλείμματος του εμπορικού ισοζυγίου, χωρίς τα καύσιμα, συνδέεται κατά κύριο λόγο με τη δυσμενή σχέση μεταξύ εισαγωγών και εξαγωγών. Δεδομένου ότι οι εξαγωγές αγαθών αντιστοιχούν σε ποσοστό χαμηλότερο του 50% της αξίας των εισαγωγών, απαιτείται τουλάχιστον διπλασιάζοντας αριθμός ανόδου των εξαγωγών από τις εισαγωγές για να μη διευρυνθεί το έλλειμμα. Επισημαίνεται πάντως ότι στη διεύρυνση του εμπορικού ελλείμματος, χωρίς τα καύσιμα, φαίνεται ότι συνέβαλαν και παροδικού χαρακτήρα δυσχέρειες, που αφορούν την προσφορά ορισμένων αγροτικών προϊόντων. Σχετική ένδειξη αποτελεί η ιδιαίτερα μεγάλη (48,9%) αύξηση του ελλείμματος της κατηγορίας "τρόφιμα, ποτά και καπνός" παρά το γεγονός ότι οι όροι εμπορίου των αγροτικών προϊόντων βελτιώθηκαν. Σχετικά με τους βασικούς προσδιοριστικούς παράγοντες του εμπορικού ισοζυγίου αναφέρεται ότι η εξωτερική ζήτηση αυξήθηκε ταχύτερα από την αντίστοιχη εγχώρια, ενώ η ανταγωνιστικότητα των ελληνικών προϊόντων εκτιμάται ότι δεν σημείωσε αξιόλογη μεταβολή, παρά το γεγονός ότι κατά το '87 μειώθηκαν σημαντικά οι επιδοτήσεις των εξαγωγών και οι επιβαρύνσεις των εισαγωγών (μείωση του ρυθμιστικού φόρου και κατάργηση των χρηματικών προκαταβολών). Οι δυσμενείς επιπτώσεις των μεταβολών αυτών στην ανταγωνιστικότητα των ελληνικών προϊόντων φαίνεται ότι αντισταθμίστηκαν κατά το μεγαλύτερο μέρος, αν όχι στο σύνολό τους, από την εξέλιξη του δείκτη της πραγματικής συναλλαγματικής ισοτιμίας της δραχμής. Συμφωνά με προσωρινά στοιχεία, ο δείκτης της πραγματικής συναλλαγματικής ισοτιμίας της δραχμής, όπως υπολογίζεται με βάση το εργατικό κόστος ανά μονάδα βιομηχανικού προϊόντος και τον τιμάρημο χονδρικής πώλησης, παρουσίασε το '87 βελτίωση κατά 3% περίπου. Τούτο σημαίνει ότι μόνο αν η μείωση των επιδοτήσεων των εξαγωγών και των επιβαρύνσεων των εισαγωγών πέρασε εξολοκλήρου στις τελικές τιμές σημειώθηκε μικρή χειροτέρευση της ανταγωνιστικότητας των ελληνικών προϊόντων.

β) Εξαγωγές

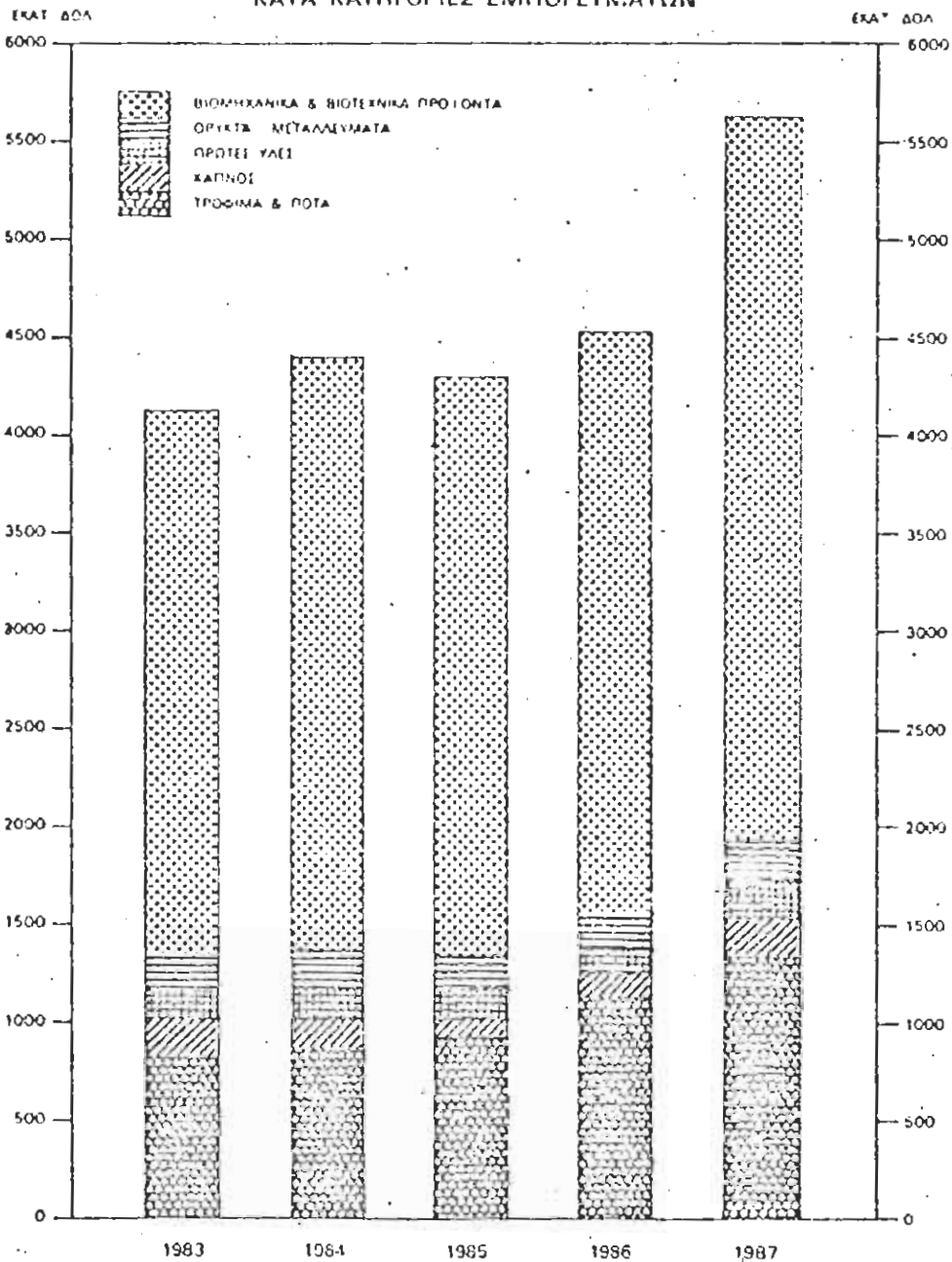
ΟΙ συναλλαγματικές εισπράξεις από εξαγωγές αγαθών αυξήθηκαν το '86 κατά 5,1^ο/ο και το '87 κατά 24,4^ο/ο. Ο σχετικά χαμηλός ρυθμός ανόδου του '86 οφείλεται στη μεγάλη κάμψη (38,6^ο/ο) των εισπράξεων από εξαγωγές πετρελαιοειδών. Αντίθετα, το '87 αυξήθηκαν κατά 6,4^ο/ο. Οι εξαγωγές αγαθών, εκτός από τα καύσιμα, σημείωσαν ικανοποιητική αύξηση (15,7^ο/ο) το '86, και μεγάλη το '87 (26,7^ο/ο).

ΣΥΜΦΩΝΑ με στοιχεία και εκτιμήσεις το ΟΟΣΑ, η εξωτερική ζήτηση (όγκος εισαγωγών) στις κυριότερες αγορές των ελληνικών προϊόντων αυξήθηκε το '87 κατά 1^ο/ο έναντι 2^ο/ο του '86. Επιβράδυνση του ρυθμού ανόδου σημειώθηκε σε όλες τις βασικές αγορές. Συγκεκριμένα, η εξωτερική ζήτηση των χωρών - μελών της ΕΟΚ αυξήθηκε κατά 5,2^ο/ο έναντι 6,2^ο/ο το '86, και των ΗΠΑ κατά 4,2^ο/ο έναντι 10,4^ο/ο το '86, ενώ των χωρών της Ανατολικής Ευρώπης και του ΟΠΕΚ μειώθηκε με ρυθμούς (3^ο/ο και 22^ο/ο αντίστοιχα) που δεν απέχουν αισθητά από αυτούς του προηγούμενου χρόνου. Οι διαφορετικές εξελίξεις στην εξωτερική ζήτηση των επιμέρους αγορών επηρέασαν τη γεωγραφική κατανομή των ελληνικών εξαγωγών. Οι χώρες μέλη της ΕΟΚ απορροφούν συνεχώς και μεγαλύτερο ποσοστό των ελληνικών εξαγωγών, Ο ενώ περιορίζεται αντίστοιχα το ποσοστό των ελληνικών εξαγωγών στις χώρες του ΟΠΕΚ και της Ανατολικής Ευρώπης.

ΑΠΟ τα αναλυτικά στοιχεία της συναλλαγματικής στατιστικής προκύπτει ότι η αύξηση των συναλλαγματικών εισπράξεων από εξαγωγές αγαθών, εκτός από καύσιμα, προήλθε από όλες τις κατηγορίες προϊόντων. Ιδιαίτερα μεγάλο μέρος, τα τρία πέμπτα περίπου, της αύξησης προήλθε από την άνοδο των εισπράξεων από εξαγωγές βιομηχανικών και βιοτεχνικών προϊόντων. Οι συναλλαγματικές από εξαγωγές βιομηχανικών και βιοτεχνικών προϊόντων είχαν άνοδο το '87 27,9^ο/ο, ενώ το '86 είχαν άνοδο 17,5^ο/ο. Οι συναλλαγματικές εισπράξεις από εξαγωγές τροφίμων και ποτών σημείωσαν το '87 ικανοποιητική αύξηση 16,8^ο/ο

Κατηγορίες	Σε εκατομμύρια δολάρια			Μεταβολές %	
	1985	1986	1987	1986	1987
I ΤΡΟΦΙΜΑ ΚΑΙ ΠΟΙΑ	918,3	1.149,3	1.341,9	25,2	16,8
Κοριτσιάκι	24,8	17,4	21,0	-29,8	20,7
Σουλτανίνα	50,0	56,7	38,3	13,4	-32,5
Ελίτς	60,6	80,7	81,4	33,2	1,0
Ελαιόλαδο	45,3	189,0	166,5	317,2	-12,0
Κρασιά - Ποτά	56,5	63,9	75,5	13,1	18,2
Εσπεριδοειδή	64,3	88,8	62,8	38,1	-29,3
Άλλα κωπά φρούτα	81,2	124,9	123,9	53,8	- 1,0
Φρούτα και λαχανικά διατηρημένα	185,6	196,5	267,6	5,9	36,2
Δημητριακά	121,5	55,5	167,1	-54,3	201,1
Λοικά	228,5	275,9	337,8	20,7	22,4
II ΚΑΠΝΟΣ	103,7	110,8	228,1	6,8	105,9
III. ΠΡΟΪΓΤΑ ΥΔΕΣ ΚΑΙ ΗΜΙΚΑΤΕΡΓΑΣΜΕΝΑ ΠΡΟΪΓΤΑ	140,9	122,7	192,3	-12,9	56,7
Βαμβάκι	60,7	34,8	90,1	-42,7	158,9
Δέρματα	45,8	35,1	55,9	-23,4	59,3
Λοικά	34,4	52,8	46,3	53,5	-12,3
IV. ΟΡΥΚΤΑ-ΜΕΤΑΛΛΕΥΜΑΤΑ	214,1	173,5	208,5	-19,0	20,2
Βαξίτης	47,2	36,7	24,1	-22,2	-34,3
Δίπτυρη μογρησία	22,0	21,4	15,3	- 2,7	-28,5
Λοικά	144,9	115,4	169,1	-20,4	46,5
V. ΠΡΟΪΓΤΑ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΥ	833,8	511,7	544,4	-38,6	6,4
VI. ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΑ ΚΑΙ ΒΙΟΤΕΧΝΙΚΑ ΠΡΟΪΓΤΑ	1.919,2	2.250,8	2.879,0	17,3	27,9
Κλωστοϋφαντουργικά	731,3	984,6	1.278,5	34,6	29,8
Τσιμέντα	150,9	139,1	143,2	- 7,8	2,9
Άλλα χημικά και φαρμακευτικά	144,6	143,2	151,8	- 1,0	6,0
Αλουμίνιο-Αλουμίνα	141,4	98,6	168,5	-30,3	70,9
Σιδηρόφυλλα	57,4	78,3	127,3	36,4	62,6
Άλλα μέταλλα και μεταλλικά είδη	185,0	209,6	268,6	13,3	28,1
Μηχανήματα και μεταφορικά μέσα	43,3	40,5	52,4	- 6,5	29,4
Υφασμάτα και λοιπά δερμάτινα είδη	54,4	61,6	72,3	13,2	17,4
Γουαρικά	77,5	123,4	172,9	59,2	40,1
Λοικά	333,4	371,9	443,5	11,5	19,3
VII. ΛΟΙΠΑ ΕΙΔΗ	163,1	193,7	219,3	18,8	13,2
Γενικό Σύνολο	4.293,1	4.512,5	5.613,5	5,1	24,4

ΜΕΓΕΘΟΣ ΚΑΙ ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΕΞΑΓΩΓΩΝ
ΚΑΤΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΕΜΠΟΡΕΥΜΑΤΩΝ

ενώ το '86 είχαν σημειώσει μεγαλύτερη αύξηση 25,2^ο/ο. Αρκετά από τα βασικά προϊόντα της κατηγορίας (σταφίδες, ελιές, ελαιόλαδο και νωπά φρούτα) εμφάνισαν ιστάσιμες ή μειωμένες συναλλαγματικές εισπράξεις. Ειδικότερα, οι εξαγωγές ελαιολάδου κινήθηκαν πλησίον των υψηλών επίπεδων των τελευταίων ετών, παρά τη μείωσή τους. Αυξημένες εισπράξεις παρουσίασαν τα μεταποιημένα φρούτα και τα δημητριακά. Η πολύ μεγάλη αύξηση των εισπράξεων από εξαγωγές δημητριακών οφείλεται, κατά το μεγαλύτερο μέρος, στο γεγονός ότι οι εισπράξεις το '86 ήταν μειωμένες, λόγω των δυσχερειών στη διάθεση σιληρού σιταριού.

Τη μεγαλύτερη αύξηση σημείωσαν οι εισπράξεις από εξαγωγές καπνού, οι οποίες υπερδιπλασιάστηκαν (106^ο/ο: '87, 6,8^ο/ο: '86). Η άνοδος αυτή αντανακλά αύξηση τόσο του όγκου όσο και των τιμών. Συμφωνα πάντως με στοιχεία του Εθνικού Οργανισμού Καπνού, που αφορούν φορτώσεις, το '87 μειώθηκε ο όγκος των εξαγωγών, ενώ η μέση τιμή αυξήθηκε σημαντικά για δεύτερο στη συνέχεια χρόνο. Οι διαφορές στις εξελίξεις μεταξύ των δύο στατιστικών πηγών οφείλονται στο γεγονός ότι η φόρτωση του προϊόντος και η εισροή συναλλάγματος δεν συμπίπτουν. Οι συναλλαγματικές εισπράξεις το '87 αντανακλούν, σε σημαντικό βαθμό, αύξηση του όγκου που πραγματοποιήθηκε το '86.

ΕΞΑΙΡΕΤΙΚΑ μεγάλη αύξηση (56,7^ο/ο) σημείωσαν και οι εισπράξεις από εξαγωγές πρώτων υλών και ημικατεργασμένων προϊόντων. Η αύξηση αυτή προήλθε κατά κύριο λόγο, από τις εξαγωγές βαμβακιού και δερμάτων. Αντίθετα, το '86 είχαμε μια σχετικά μεγάλη μείωση (12,9^ο/ο), ενώ το '85

ΙΚΑΝΟΛΟΗΤΙΚΗ αύξηση το '87 σημείωσαν οι εισπράξεις από εξαγωγές ορυκτών και μεταλλευμάτων. Αυξήθηκαν το '87 κατά 20,2^ο/ο έναντι μείωσης 19^ο/ο το '86 και 15^ο/ο το '85.

ΟΙ συναλλαγματικές εισπράξεις από εξαγωγές βιομηχανικών και βιοτεχνικών προϊόντων αυξήθηκαν κατά 27,9^ο/ο το '87, έναντι 17,3^ο/ο το '86 και μείωσης 4,2^ο/ο το '85. Ειδικότερα το '87, οι εισπράξεις από εξαγωγές κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων, που αντιπροσωπεύουν περισσότερο από το 40^ο/ο των εισπράξεων από εξαγωγές προϊόντων της

μεταποίησης, αυξήθηκαν με υψηλό ρυθμό (29,8^ο/ο). Τούτο οφείλεται στην αύξηση τόσο του όγκου όσο και των τιμών. Η αύξηση των εξαγωγών συνέβαλε στην άνοδο της παραγωγής του σχετικού βιομηχανικού κλάδου, ενώ η συνολική βιομηχανική παραγωγή μειώθηκε το '87.

γ) Εισαγωγές

Η συναλλαγματική δαπάνη για εισαγωγές αγαθών, πλην των καυσίμων, αυξήθηκε κατά 21,2^ο/ο το '87 έναντι αύξησης 14,1^ο/ο το '86. Οι τιμές των εισαγόμενων αγαθών αυξήθηκαν με χαμηλότερο ρυθμό και επομένως σημαντικό μέρος της αύξησης της συναλλαγματικής δαπάνης οφείλεται στην αύξηση του όγκου των εισαγωγών.

Στην αύξηση της συναλλαγματικής δαπάνης για εισαγωγές αγαθών συνέβαλαν όλες ανεξαιρέτως οι κατηγορίες προϊόντων. Τον υψηλότερο ρυθμό ανόδου (31,4^ο/ο) σημείωσαν, για δεύτερο στη συνέχεια χρόνο, οι εισαγωγές τροφίμων. Οι μεγάλες αυτές αυξήσεις αντανακλούν, εκτός από τη μόνιμη ελλειμματικότητα της χώρας σε κτηνοτροφικά προϊόντα, τις αρνητικές επιπτώσεις έκτακτων παραγόντων, όπως το ατύχημα του Τσερνομπίλ και οι δυσμενείς καιρικές συνθήκες.

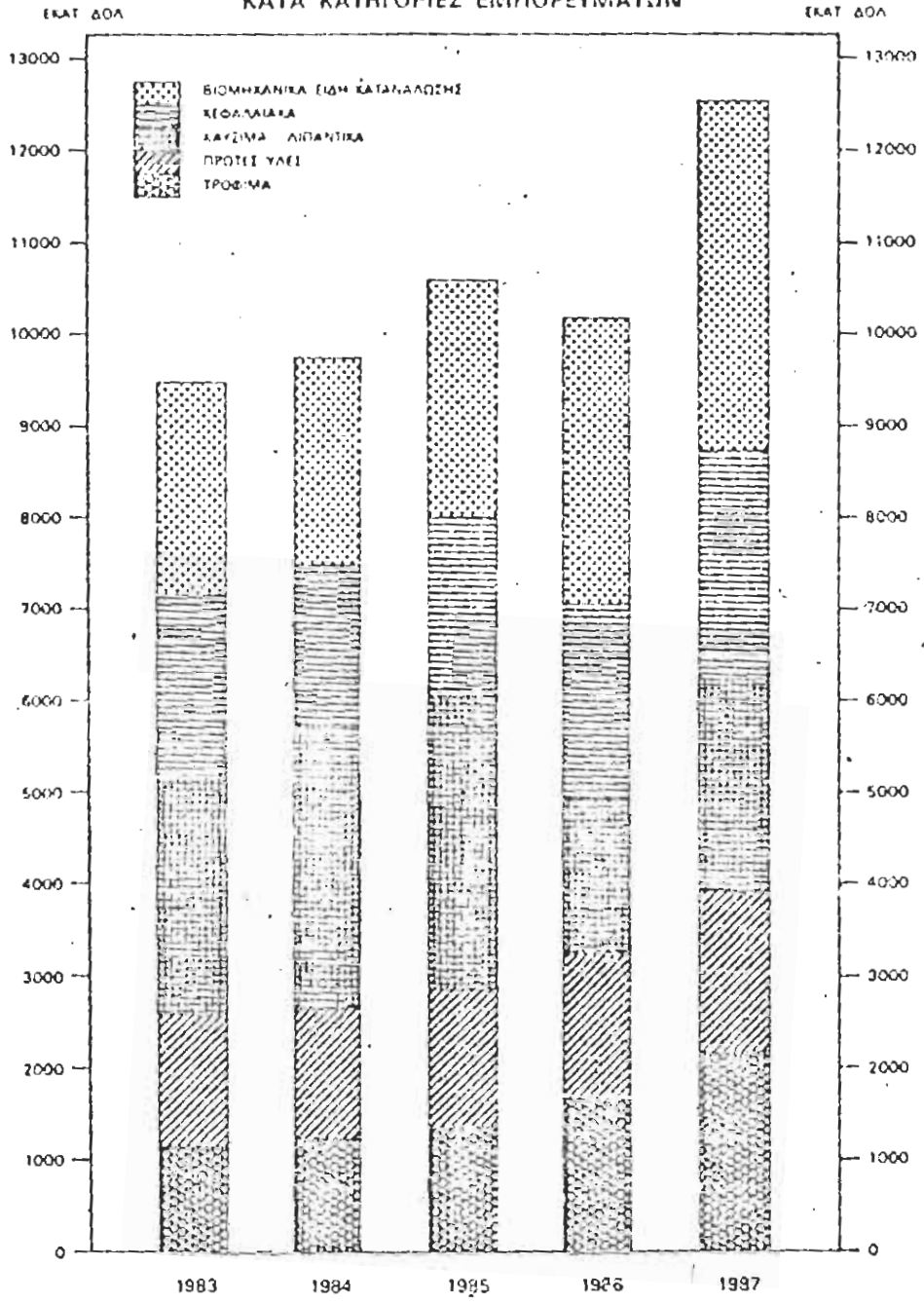
ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΕΝΗ αύξηση (7,8^ο/ο: '87, 5,8^ο/ο: '86) σημείωσε η δαπάνη για εισαγωγές πρώτων υλών. Απο τις καταναλωτικές πρώτες ύλες, αξιοσημείωτη είναι η μείωση της δαπάνης για εισαγωγές βαμβακιού και κλωστικών ίνών καθώς και μαλλιών. Μειωμένη ήταν η δαπάνη για εισαγωγές κατεργασμένων δερμάτων, λόγω της πτώσης της δραστηριότητας του κλάδου. Αντίθετα αυξημένη ήταν η δαπάνη για εισαγωγές κολλτού χάρτου και χημικών προϊόντων.

Η συναλλαγματική δαπάνη για εισαγωγές κεφαλαιακών αγαθών αυξήθηκε κατά 14,8^ο/ο το '87 έναντι 8,2^ο/ο το '86, και 10,9^ο/ο το '85. Το σύνολο της αύξησης προήλθε από τα μηχανήματα ενώ η δαπάνη για εισαγωγές μεταφορικών μέσων και ηλεκτροτεχνικού εξοπλισμού σημείωσε πολύ μικρή αύξηση.

ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ (πληρωμές και εμπορικές πατώσεις)

Κατηγορίες	Σε εκατομμύρια δολάρια			Μεταβολές %	
	1985	1986	1987	1986	1987
I. ΤΡΟΦΙΜΑ	1.350,5	1.655,2	2.176,0	22,6	31,5
1. Βασικά	1.133,0	1.381,3	1.775,7	21,9	28,6
Κρέατο και ζώα ζώντα	503,0	611,7	739,8	21,6	20,9
Γαλακτοκομικά	230,6	299,6	338,5	29,9	13,0
Δημητριακά και κτηνοτροφές	81,7	124,4	260,9	52,3	109,7
Καφές	42,4	71,2	53,5	67,9	-24,9
Φυτικά λάδια	74,8	78,0	107,4	4,3	37,7
Λοιπά	200,5	196,4	275,6	- 2,0	40,3
2. Μη βασικά	217,5	273,9	400,3	25,9	46,1
II. ΠΡΩΤΕΣ ΥΛΕΣ	1.518,7	1.607,4	1.733,2	5,8	7,8
1. Καταναλωτικές	906,7	958,6	995,6	5,7	3,9
Βομβάκι και κλωστικές ίνες	143,0	126,4	121,4	-11,6	- 3,9
Λοιπά χημικά	398,3	455,6	519,0	14,4	13,9
Ορυκτά ακατέργαστα	64,9	54,8	32,4	-15,6	-40,9
Λοιπά	300,5	321,8	322,8	7,1	0,3
2. Υλικά κατασκευών	612,0	648,8	737,6	6,0	13,7
Σίδηρος και χάλυβας	405,6	435,5	494,0	7,4	13,4
Ξυλεία	103,3	118,8	138,9	15,0	16,9
Λοιπά	103,1	94,5	104,7	- 8,3	10,8
III. ΚΑΥΣΙΜΑ - ΛΙΠΑΝΤΙΚΑ	3.188,1	1.687,5	2.360,2	-47,1	39,9
1. Αργό πετρέλαιο	1.988,7	1.032,9	1.660,5	-48,1	60,8
2. Λοιπά	1.199,4	654,6	699,7	-45,4	6,9
IV. ΚΙΘΑΛΙΑΚΑ	1.932,5	2.091,1	2.400,9	8,2	14,8
1. Μηχανήματα	1.434,1	1.589,0	1.867,2	10,8	17,5
2. Μεταφορικά μέσα	342,5	319,1	346,2	- 6,8	8,5
3. Ηλεκτροτεχνικός εξοπλισμός	155,9	183,0	187,5	17,4	2,5
V. ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΑ ΕΙΔΗ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗΣ	2.530,3	3.014,8	3.846,8	19,1	27,6
1. Ενδιάμεσα	312,9	367,3	493,9	17,4	34,5
2. Βασικά	832,2	973,7	1.241,5	17,0	27,5
Είδη αυτοκινήτων και ελαστικά	202,8	231,1	309,7	13,9	34,0
Χαρτί και τσιπ από χαρτί	127,7	148,9	173,1	16,6	16,3
Ιατρικά και φαρμακευτικά προϊόντα	120,6	134,2	163,8	11,3	22,1
Λοιπά	381,1	459,5	594,9	20,6	29,5
3. Μη βασικά	1.385,2	1.673,8	2.111,4	20,8	26,1
Είδη υφαντουργίας	241,6	299,7	416,0	24,0	38,8
Όργανα εφαρμογής ηλεκτρισμού	131,4	180,7	196,1	37,5	8,5
Ιδιώτικα μεταφορικά μέσα	209,8	191,0	249,7	- 9,0	30,7
Πολύτιμοι λίθοι, μέταλλα κλπ.	39,3	45,8	40,0	16,5	-12,7
Λοιπά	763,1	956,6	1.209,6	25,4	26,4
VI. ΝΑΥΛΟΙ	41,0	43,3	39,0	5,6	- 9,9
Γενικό Σύνολο	10.561,1	10.099,3	12.556,1	- 4,4	-24,3

ΜΕΓΕΘΟΣ ΚΑΙ ΔΙΑΦΟΡΩΣΗ ΕΙΣΑΓΩΓΩΝ
ΚΑΤΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΕΜΠΟΡΕΥΜΑΤΩΝ

ΜΕΓΑΛΗ αύξηση (27,6^ο/ο: '87, 19,1^ο/ο: '86, 14,2^ο/ο: '85) παρουσίασε η συναλλαγματική δαπάνη για εισαγωγές βιομηχανικών ειδών κατανάλωσης. Οι ρυθμοί ανόδου των τριών κατηγοριών προϊόντων, που περιλαμβάνονται στη γενική αυτή κατηγορία, διαφέρουν σημαντικά μεταξύ τους.

Τη μεγαλύτερη αύξηση σημείωσε η δαπάνη για εισαγωγές ενδιάμεσων προϊόντων (34,5^ο/ο το '87 έναντι 17,4^ο/ο το '86 και 4,8^ο/ο το '85)

Αυξημένη κατά 27,5^ο/ο (έναντι 17^ο/ο το '86 και 21,3^ο/ο το '85) ήταν η συναλλαγματική δαπάνη για εισαγωγές βασικών βιομηχανικών ειδών κατανάλωσης. Απο τα κύρια προϊόντα της κατηγορίας, υψηλούς ρυθμούς ανόδου παρουσίασαν οι δαπάνες για εισαγωγές ειδών αυτοκινήτου και ελαστικών, φαρμακευτικών προϊόντων και ιατρικών οργάνων και συσκευών.

Η συναλλαγματική δαπάνη για εισαγωγές μη βασικών βιομηχανικών ειδών κατανάλωσης αυξήθηκαν κατά 26,1^ο/ο το '87, έναντι αύξησης 20,8^ο/ο το '86 και 12,5^ο/ο το '85. Απο τα κύρια προϊόντα της κατηγορίας υψηλούς ρυθμούς ανόδου παρουσίασαν τα είδη οικιακής οικονομίας: τα υφαντουργικά, τα τεχνουργήματα από πλαστικές ύλες και τα ιδιωτικά μεταφορικά μέσα.

δ) Ισοζυγίο Αδελών Συναλλαγών

Το πλεόνασμα του ισοζυγίου άδηλώγ συναλλαγών αυξήθηκε το '87 κατά 1.733 εκατ. \$ ή 44,3^ο/ο ('86:992 εκατ.\$ ή 30,8^ο/ο, '85:-7,1^ο/ο). Επισημαίνεται ότι το '87 η συμβολή των καθαρών μεταβιβάσεων απο τα διάφορα τμήματα της ΕΚ στην αύξηση του πλεονάσματος ήταν περιορισμένη, μόλις 16^ο/ο έναντι 57^ο/ο του '86. Επομένως η αύξηση του πλεονάσματος των άδηλων συναλλαγών, εκτός από τις μεταβιβάσεις της ΕΚ ήταν πολύ μεγαλύτερη.

Οι εισπράξεις αυξήθηκαν κατά 30,4^ο/ο στις επιμέρους κατηγορίες, ενώ οι πληρωμές παρουσιάζουν μικρή αύξηση 2,7^ο/ο έναντι 34,5^ο/ο του '86 και 3,5^ο/ο του '85.

Οι εισπράξεις τουριστικού συναλλαγματος αυξήθηκαν κατά 19,5^ο/ο

το '87, 28,4^ο/ο το '86 έναντι 8,8^ο/ο το '85. Σύμφωνα με εκτιμήσεις του ΕΟΤ, οι αφίξεις ξένων τουριστών αυξήθηκε κατά 7,6^ο/ο, ενώ οι τιμές καταναλωτή και οι τιμές που είχαν συμφωνηθεί μεταξύ των ελληνικών ξενοδοχειακών επιχειρήσεων και των ξένων ταξιδιωτικών πρακτορείων σημείωσαν, σε δολάρια, αύξηση κατά 20,5^ο/ο και άνω του 35^ο/ο αντίστοιχα. Απο τα στοιχεία αυτά, σε συνδυασμό με τη γενική μείωση των διαρροών συναλλάγματος, προκύπτει ότι μάλλον σημειώθηκε το '87 μείωση της κατά κεφαλή δαπάνης σε σταθερές τιμές, ακόμη και αν συνημελογιστεί σημαντικό μέρος της αύξησης των αναλήψεων από καταθέσεις σε μετατρέψιμες δραχμές. Τούτο θα μπορούσε να αποδοθεί στη χειροτέρευση από πλευρά εισοδηματικού επιπέδου, της σύνθεσης του τουριστικού κλήθους γεγονός που ενισχύεται και από τη σημαντικά μειωμένη πληρότητα στα υψηλές κατηγορίας ξενοδοχεία ορισμένων περιοχών κατά την περίοδο τουριστικής αιχμής.

ΓΙΑ πρώτη φορά μετά το '81, οι εισπράξεις ναυτιλιακού συναλλάγματος παρουσίασαν αύξηση το '87 κατά 19,2^ο/ο. Η αύξηση αυτή αντανακλά κατά κύριο λόγο την ανάκαμψη που σημειώθηκε σε όλους σχεδόν τους βασικούς τομείς της ναυλαγοράς. Η ανάκαμψη των ναύλων συνοδεύτηκε από σημαντική αύξηση του εν ενεργεία στόλου ελληνικής ιδιοκτησίας, η οποία προήλθε αποκλειστικά από το στόλο με σημαίες ευκολίας, ενώ μειώθηκε ο εν ενεργεία στόλος με ελληνική σημαία.

Η ιδιαίτερα μεγάλη αύξηση (40,2^ο/ο) των μεταναστευτικών εμβασμάτων προήλθε σχεδόν εξίσου από την αύξηση των εμβασμάτων από το εξωτερικό και των δραχμοποιήσεων καταθέσεων σε συνάλλαγμα. Μέρος της αύξησης οφείλεται στην υποτίμηση του δολαρίου, σε σχέση με τα ευρωπαϊκά νομίσματα.

Η αύξηση των έδηλων κληρωμών κατά 9,4^ο/ο έναντι 14,5^ο/ο το '86 ήταν, κατά κύριο λόγο, αποτέλεσμα (13,5^ο/ο) των πληρωμών για τόκους, μερίσματα και κέρδη. Η υποτίμηση του δολαρίου σε σχέση με τα λοιπά νομίσματα στα οποία έχουν συναφθεί μέρος των εξωτερικών δανείων, εξηγεί σχεδόν το σύνολο της αύξησης αυτής, εφόσον το εξωτερικό μέρος σε σταθερές ισοτιμίες δολαρίου, αυξήθηκε πολύ λίγο και τα επιτόκια

στις διεθνείς χρηματογορές παρουσίασαν οριακές μόνο μεταβολές σε σχέση με το 1986. Σημαντική τέλος αύξηση παρουσίασαν οι πληρωμές για μεταφορές το '87, γεγονός που εξηγείται από την ανάκαμψη της διεθνούς ναυλαγοράς.

ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΛΕΙΨΑΝ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ

ΕΙΣΠΡΑΞΕΙΣ	Σε εκατομμύρια δολάρια			Μεταβολές %	
	1985	1986	1987	1986	1987
1. Τουρισμός	1.428,0	1.834,2	2.191,7	28,4	19,5
2. Εμπορική ναυτιλία	1.038,5	1.000,9	1.193,1	- 3,6	19,2
3. Μεταναστευτικά εμβάσματα	800,7	983,2	1.378,8	22,8	40,2
4. Τόκοι - μερίσματα - κέρδη	121,3	81,9	111,4	-32,5	36,0
5. Αναλήψεις από καταθέσεις σε μετατρέψιμες δραχμές	451,0	596,5	1.135,4	32,3	90,3
6. Λοιπές υπηρεσίες	551,9	623,0	814,3	12,9	30,7
7. Μεταβιβάσεις ΕΟΚ	869,1	1.392,0	1.665,5	60,2	19,6
Σύνολο	5.260,5	6.511,7	8.490,2	23,8	30,4
ΠΑΙΣΤΩΜΕΤΑ					
1. Τουρισμός	367,5	494,2	507,5	34,5	2,7
2. Μεταφορές	204,9	195,7	231,0	- 4,5	18,0
3. Τόκοι - μερίσματα - κέρδη	1.237,1	1.353,6	1.536,9	9,4	13,5
4. Υπηρεσίες Δημοσίου	119,9	141,5	152,1	18,0	7,5
5. Λοιπές υπηρεσίες	338,9	413,0	415,8	21,9	0,7
Σύνολο	2.268,3	2.598,0	2.843,3	14,5	9,4
ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΛΕΙΨΑΝ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ	2.992,2	3.913,7	5.646,9	30,8	44,3

Η ακαθάριστη εισροή ιδιωτικών κεφαλαίων έφτασε τα 1.642 εκατ.\$ το 1987 έναντι 945 εκατ.\$ του '86, δηλ σημειώθηκε αύξηση 73,8% . Η αύξηση αυτή προήλθε κατά κύριο λόγο, από τα κεφάλαια που δεν δημιουργούν δανειακές υποχρεώσεις προς το εξωτερικό.

Ειδικότερα, η συνολική ακαθάριστη εισροή μη δανειακών ιδιωτικών κεφαλαίων έφτασε τα 1.484 εκατ.\$ το '87, έναντι 1.026 εκατ.\$ του '86 (αύξηση 44,6%). Εξάλλου τα δανειακά ιδιωτικά κεφάλαια (δηλ. ο εξωτερικός δανεισμός τραπεζικών και οι εμπορικές πιστώσεις του εξωτερικού) εμφάνισαν καθαρή εισροή 158 εκατ.\$, έναντι καθαρής εκροής 81 εκατ. \$ του '86. Η καθαρή εισροή του '87 οφείλεται εξολοκλήρου στις αυξημένες εμπορικές πιστώσεις εξωτερικού, ενώ οι δανειακές συναλλαγές των εμπορικών τραπεζών με το εξωτερικό παρουσίασαν καθαρή εκροή 63 εκατ\$ έναντι 47 εκατ\$ του '86. Μετά την αφαίρεση των χρεολυσίων του ιδιωτικού τομέα ύψους 117 εκατ. \$ η καθαρή εισροή ιδιωτικών κεφαλαίων το '87 έφτασε τα 1.525 εκατ. \$ και υπερκάλυψε το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών, ενώ το '86 είχε καλύψει μόνο το 47% του αντίστοιχου ελλείμματος.

Η σημαντική άνοδος της εισροής ιδιωτικών κεφαλαίων πρέπει να αποδοθεί στην ενίσχυση των προσδοκίων για περαιτέρω βελτίωση των οικονομικών εξελίξεων στο εσωτερικό της χώρας και στα μέτρα της απελευθέρωσης της κίνησης κεφαλαίων. Επιπλέον, η διαμόρφωση θετικών επιτοκίων στο εσωτερικό, σε συνδυασμό με την συναλλαγματική πολιτική που ασκήθηκε, περιόρισαν τις διαρροές συναλλάγματος και συνέβαλαν στην επανακαταρισμό κεφαλαίων

Ε ξ ω τ ε ρ ι κ ο χ ρ ε ο ς.....

Το 1987 λόγω των θετικών εξελίξεων στο ισοζύγιο πληρωμών, δεν δημιουργήθηκαν ανάγκες για καθαρό εξωτερικό δανεισμό. Ο καθαρός δανεισμός τους διημεσίου τομέα περιορίστηκε στα 278 εκατ\$ ('86:1.253 εκατ\$) και συνέβαλε στην αύξηση των συναλλαγματικών διαθεσίμων.

ΧΡΗΜΑΤΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΕΛΛΕΙΜΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΙΣΟΖΥΓΙΟΥ ΤΡΕΧΟΥΣΩΝ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ

Σε εκατομμύρια δολάρια

	1985	1986	1987
ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΤΡΕΧΟΥΣΩΝ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ	-3.275,7	-1.772,1	-1.295,6
Κεφάλαια ιδιωτών	808,7	838,6	1.524,6
Επιχειρηματικά	289,7	300,6	391,5
Για αγορά ακινήτων	430,9	462,7	674,9
Εμπορικές τράπεζες	186,3	-47,4	-63,2
Καταθέσεις πιστωτικών ιδρυμάτων	76,8	286,4	440,0
(Καταθέσεις ιδιωτών σε συνάλλαγμα)	(85,2)	(301,9)	(377,0)
Εμπορικές πιστώσεις ¹	-40,8	-33,8	221,3
Λοιπά	-32,2	-23,9	-22,6
Χρεολύσια	-102,0	-106,0	-117,3
Τακτοποιητέα στοιχεία	-39,6	-80,9	309,2
ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΠΑΡΗΡΗΜΩΝ ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΤΟ ΔΑΝΕΙΣΜΟ ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΤΟΜΕΑ	-2.506,6	-1.014,4	538,2
Διαφορά αναπροσαρμογής χρυσού και συν/κών πιστηρίων	767,2	350,0	558,9
Δανεισμός Κεντρικής Τράπεζας και Δημόσιου Τομέα	2.339,9	1.257,3	278,0
Κεντρική Τράπεζα	1.970,1	749,2	868,4
Κεντρική Διοίκηση	167,9	910,4	1.017,0
Δημόσιες επιχειρήσεις και οργανισμοί (ΔΓΕΕ)	916,4	557,8	404,4
(ΔΓΕΕ)	(442,7)	(310,0)	(232,6)
Εμπορικές πιστώσεις ¹	-47,4	-2,4	-15,0
Χρεολύσια	-761,9	-957,7	-1.996,8
Κατανομή Ειδικών Τραβηκτικών Δικαιωμάτων (SDRs)	-2,1	—	—
ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ	598,4	592,9	1.375,1
Διεθνές Νομισματικό Ταμείο	—	—	—
Μεταβολή συναλλαγματικών διαθεσίμων*	631,0	625,8	1.378,2
Μεταβολή υπολοίπων ελαττώσεως	-32,6	-32,9	-3,1

¹ Οι εμπορικές πιστώσεις (καθαρή μεταβολή) Δημοσίου και ιδιωτών αναλύονται σε:

α. βραχυπρόθεσμες	48,4	50,1	282,8 ²
β. μακροπρόθεσμες	-41,8	-86,3	-76,5 ²

² Προσωρινά στοιχεία.

* Η αξία των διαθεσίμων σε χρυσό αναπροσαρμόστηκε το Δεκέμβριο του 1985, του 1986 και του 1987, με βάση το έτος του μέσου όρου των αντιστοιχούν τιμών αγοράς της ουσίας χρυσού σε δολάρια ΗΠΑ.

Ο ακατάριστος εξωτερικός δανεισμός του δημόσιου τομέα αυξήθηκε από 2.215 εκατ. \$ το '86 σε 2275 εκατ. \$ το '87 (αύξηση 2,7^ο/ο). Οι συνολικές πληρωμές για χρεολύσια το '87 έφτασαν τα 2.114 εκατ. \$ έναντι 1.064 εκατ. \$ το '86. Η αύξηση αυτή προήλθε σχεδόν αποκλειστικά από το δημόσιο τομέα και ένα μέρος της οφείλεται στις προπληρωμές χρεολυσίων για δάνεια που έληξαν μετά το '87. Η συνολική τοκοχρεολυτική εξυπηρέτηση του εξωτερικού χρέους της χώρας έφτασε τα 3.611 εκατ. \$, έναντι 2.393 εκατ. \$ του '86, αντιστοιχεί δε στο 25,6^ο/ο των συναλλαγματικών εισπράξεων από εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών, έναντι 21,7^ο/ο του '86.

Ο δανεισμός του '87 είχε περιορισμένη αυξητική επίδραση στο εξωτερικό χρέος της χώρας. Απομένως αν οι ισοτιμίες του δολαρίου προς τα λοιπά νομίσματα στα οποία έχει συναθεί ένα σημαντικό μέρος των δανείων, ήταν οι ίδιες με εκείνες που 'σχυαν στο τέλος του '86, τότε το εξωτερικό χρέος της χώρας εκφρασμένο σε δολάρια θα παρέμενε κατά την 31.12.87 στα ίδια περίπου επίπεδα του τέλους του '86, δηλ. 18 δις \$ περίπου. Λόγω όμως της υποτίμησης του δολαρίου έναντι των άλλων νομισμάτων στα οποία είναι συναμαλογημένο μέρος του εξωτερικού χρέους της χώρας, το εξωτερικό χρέος του δημόσιου τομέα εκφρασμένο σε δολάρια έφτασε στο τέλος '87 τα 18,2 δις \$, ενώ το χρέος του ιδιωτικού τομέα εκτιμάται σε 2,5 δις \$. Ως ποσοστό του ΑΕΠ, το εξωτερικό χρέος της Ελλάδας (δημόσιο & ιδιωτικό) μειώθηκε από 45^ο/ο το '86 σε 41^ο/ο το '87.

ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ ΧΡΕΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
(Υπόλοιπο σε εκατομμύρια δολάρια)

	1985	1986	1987*
A. ΔΗΜΟΣΙΟ & ΕΓΓΥΗΜΕΝΟ ΑΠΟ ΤΟ ΔΗΜΟΣΙΟ (1+2+3)	13.133,1	15.712,8	18.207,7
1. ΜΕΣΟΜΑΚΡΟΠΡΟΪΘΕΣΜΟ	11.653,5	14.646,0	17.747,2
Κυβέρνηση	927,1	1.991,0	3.453,4
Δημόσιες επιχειρήσεις	4.473,7	4.973,6	5.512,2
Τράπεζα της Ελλάδος	5.255,3	6.376,9	7.254,6
Λοιπές τράπεζες ¹	881,8	1.217,5	1.463,6
Ιδιωτικές επιχειρήσεις ²	105,6	87,0	63,4
2. ΒΡΑΧΥΠΡΟΪΘΕΣΜΟ	1.249,1	838,7	247,5
Τράπεζα της Ελλάδος	914,4	497,2	106,5
Δημόσιες επιχειρήσεις	334,7	341,5	141,0
3. ΕΜΠΟΡΙΚΕΣ ΠΙΣΤΩΣΕΙΣ ³	230,5	228,1	213,0
B. ΙΔΙΩΤΙΚΟ ΛΕΩΤΥΡΙΚΟ ΧΡΕΟΣ (1+2)	2.396,4	2.318,9	2.499,0
1. Μεσομακροπρόθεσμο	1.644,4	1.000,7	959,5
2. Εμπορικές πιστώσεις ⁴	1.552,0	1.318,2	1.539,5
Γ. ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ (A + B)	15.529,5	18.031,7	20.706,7

¹ Αφορά δάνεια που έχουν αναληφθεί και δεν εξυπηρετούνται σε δραχμές. Η μετατροπή των διαφόρων νομισμάτων σε δολάρια έχει γίνει με τις ισοτιμίες που ίσχυαν στο τέλος κάθε έτους. Από τη συνολική αύξηση του εξωτερικού χρέους της χώρας που ήταν 2.675 εκατ. δολ. το 1987, το μεγαλύτερο μέρος δηλαδή 89% ή 2.383 εκατ. δολ. οφείλεται στη μεταβολή των ξένων συναλλαγματικών ισοτιμιών.

² Αφορά δάνεια εγγυημένα από το Ελληνικό Δημόσιο.

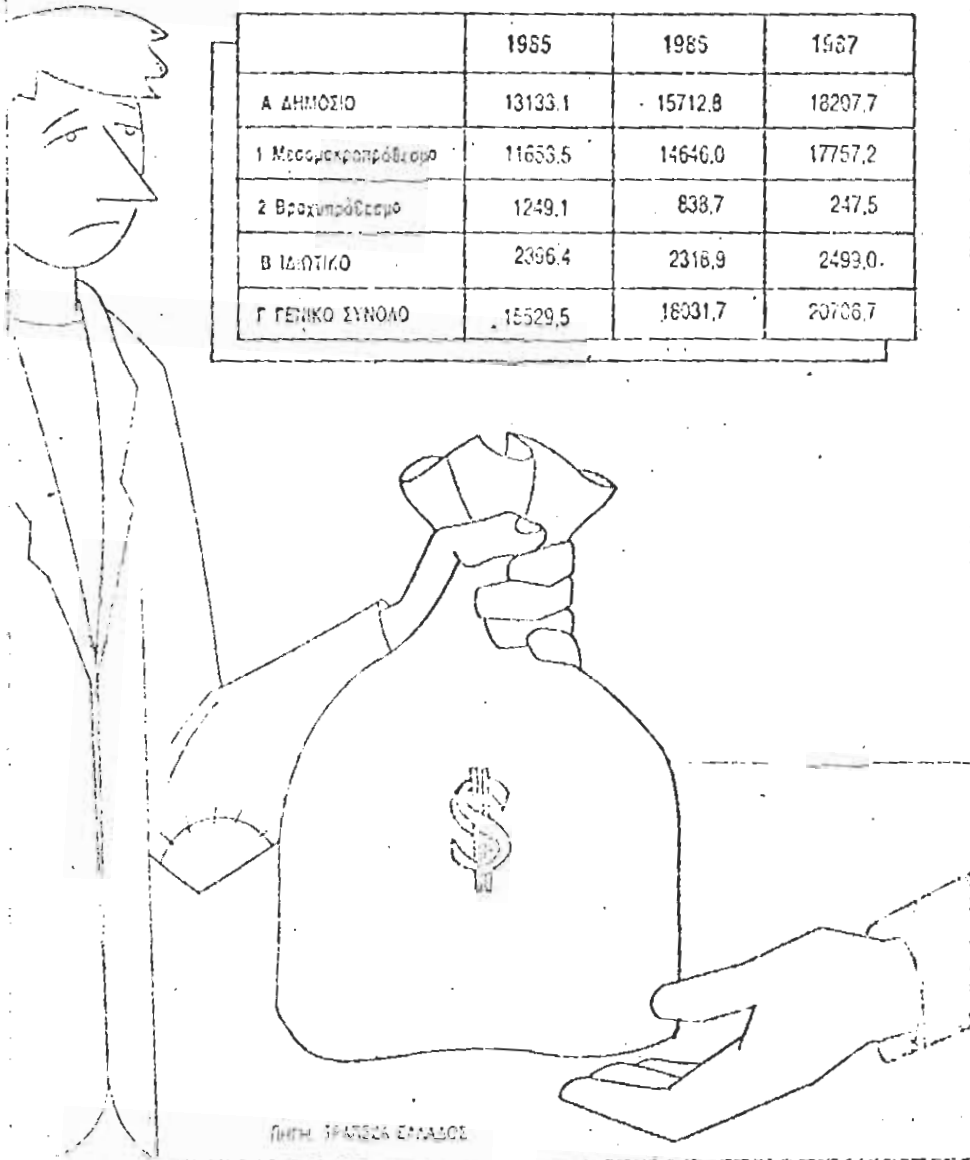
³ Βραχυπρόθεσμες και μακροπρόθεσμες.

⁴ Προσωρινές εκτιμήσεις.

Εξωτερικό χρέος της Ελλάδας

(σε εκατ. δολάρια)

	1985	1986	1987
Α ΔΗΜΟΣΙΟ	13133.1	15712.8	18207.7
1 Μεσομακροπρόθεσμο	11653.5	14646.0	17757.2
2 Βραχυπρόθεσμο	1249.1	838.7	247.5
Β ΙΔΙΩΤΙΚΟ	2396.4	2318.9	2493.0
Γ ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	15529.5	18031.7	20700.7

Από τη συνολική αύξηση του εξωτερικού χρέους της χώρας που ήταν 2875 εκατ. δολ. το 1987 το μεγαλύτερο μέρος δηλαδή 80% ή 2300 εκατ. δολ. οφείλεται στη μεταβολή των ξένων συναλλαγματικών ισοτιμιών.

Πηγή: 24 2008

Το δημοσιονομικό έλλειμμα του γενικού κρατικού προϋπολογισμού ανήλθε σε 801 δες δρχ κατά το 1987, έναντι 595 δες δρχ το 1986 και 642 δες δρχ το 1985. Ως ποσοστό του ΑΕΠ, το έλλειμμα διαμορφώθηκε στο 12,6^ο/ο, έναντι 10,7^ο/ο το '85. Η διεύρυνση του ελλείμματος προήλθε αποκλειστικά από τον τακτικό προϋπολογισμό, το έλλειμμα του οποίου έφτασε στα 526 δες δρχ το '87 έναντι 273 δες δρχ το '86. Το έλλειμμα του τακτικού προϋπολογισμού, ως ποσοστό του ΑΕΠ, έφτασε στο 8,2^ο/ο από 5,8^ο/ο το '86 και του προϋπολογισμού δημοσίων επενδύσεων περιορίστηκε στο 4,3^ο/ο το '87 από 4,9^ο/ο το '86.

Τα έσοδα του τακτικού προϋπολογισμού αυξήθηκαν το '87 κατά 18,8^ο/ο έναντι 31,2^ο/ο το '86 και διαμορφώθηκαν στα 1.732 δες δρχ. Σε σύγκριση με αυτά που είχαν προϋπολογιστεί, υστέρησαν κατά 108 δες δρχ. Αρνητική επίδραση στα έσοδα άσκησε η περιοριστική εισοδηματική πολιτική, η σημαντική υστέρηση των εισκραύσεων από τους φόρους παρελθόντων οικονομικών ετών και η απεργία των ταμειακών υπαλλήλων του δημοσίου στο τέλος του '87. Αντίθετα, θετική επίδραση στα έσοδα άσκησε η μεγάλη αύξηση των κερδών των επιχειρήσεων το '86, που επηρέασε κυρίως την απόδοση του φόρου εισοδήματος νομικών προσώπων η εισαγωγή του ΕΠΑ και η μεγαλύτερη, έναντι της αρχικής πρόβλεψης, αύξηση του ονομαστικού ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος και της αξίας σε δραχμές των εισαγωγών χωρίς καύσιμα.

Τα έσοδα από την άμεση φορολογία αυξήθηκαν κατά 14,8^ο/ο το '87 έναντι 27,7^ο/ο το '86, εντός του οποίου όμως είχε εισπραχθεί σχεδόν το σύνολο της έκτακτης εισφοράς που είχε επιβληθεί στο τέλος του '85. Αν αφαιρεθεί η επίδραση από την έκτακτη εισφορά, οι ρυθμοί μεταβολής διαμορφώνονται σε 22,1^ο/ο το '87 και σε 21,2^ο/ο το '86. Η επιτάχυνση της απόδοσης των εσόδων από την άμεση φορολογία προήλθε σχεδόν αποκλειστικά από τη φορολογία εισοδήματος νομικών προσώπων, η απόδοση της

ΠΙΝΑΚΑΣ Μ.7
ΕΣΟΔΑ, ΔΑΠΑΝΕΣ ΚΑΙ ΕΛΛΕΙΜΜΑ
ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΚΡΑΤΙΚΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ
 (Σε εκατομμύρια δραχμές)

	1986	1987*	Προϋπολογισμός 1988	Μεταβολές %		
				1986/85	1987/86	1988/87
Έσοδα	1.682.839	1.977.326	2.464.500	35,4	17,5	24,6
1. Τακτικός προϋπολογισμός	1.457.901	1.732.000	2.145.000	31,2	18,8	23,8
— Άμεσοι φόροι	(386.691)	(444.000)	(616.440)	(27,7)	(14,8)	(38,8)
— Έμμεσοι φόροι	(971.786)	(1.163.000)	(1.392.830)	(34,6)	(19,7)	(19,8)
— Λοιπά έσοδα	(99.424)	(125.000)	(135.730)	(16,0)	(25,7)	(8,6)
2. ΕΛΕΓΕΠ	187.991	205.326	250.000	55,6	9,2	21,8
3. Προϋπολογισμός δημοσίων επενδύσεων	36.947	40.000	69.500	225,6	8,3	73,8
Δαπάνες	2.321.125	2.893.285	3.421.530	22,7	24,6	18,3
1. Τακτικός προϋπολογισμός ¹	1.823.299 ¹	2.372.999	2.801.530	21,8	30,1	18,1
2. ΕΛΕΓΕΠ	187.991	205.326	250.000	55,6	9,2	21,8
3. Προϋπολογισμός δημοσίων επενδύσεων	309.835	315.000	370.000	13,0	1,7	17,5
Έλλειμμα	638.286	915.959	957.030	-1,7	43,5	4,5
1. Τακτικός προϋπολογισμός	365.398	640.999	656.530	-5,4	75,4	2,4
2. ΕΛΕΓΕΠ	—	—	—	—	—	—
3. Προϋπολογισμός δημοσίων επενδύσεων	272.888	275.000	300.500	3,8	0,8	9,3

¹ Περιλαμβάνεται ποσό 5.172 εκατ. δρχ. για την εξυπηρέτηση του δανείου των 70 δισεκ. δρχ. του 1978 της Τραπέζας της Ελλάδος προς το Ελληνικό Δημόσιο.

² Δεν περιλαμβάνονται πληρωμές για την εξόφληση έντοκων γραμματίων ιδιωτικού τομέα που ανανεώνονται σχεδόν μέσα στην ίδια χρονική περίοδο.

* Εκτιμήσεις με βάση τα διαθέσιμα μέχρι 15.4.1988 στοιχεία.

ΕΣΟΔΑ ΤΑΚΤΙΚΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ

(Σε εκατομμύρια δραχμές)

	Ετήσια μεγέθη			Μεταβολές %	
	1985	1986	1987 *	1986/85	1987/86
I. ΑΜΕΣΟΙ ΦΟΡΟΙ	302.891	386.691	444.000	27,7	14,8
1. Φόρος εισοδήματος	237.868	290.692	370.000	22,2	27,3
- Φυσικών προσώπων	196.081	225.129	261.500	14,8 ¹	16,2
- Νομικών προσώπων	36.975	60.185	103.000	62,8 ¹	71,1
- Ειδ. κατηγ. φόρων εισοδήματος (Φόρος πλοίων)	4.812	5.378	5.500	11,8	2,3
	(3.452)	(3.691)	(3.700)	(6,9)	(0,2)
2. Φόροι επί της περιουσίας	14.136	18.431	22.000	30,4	19,4
3. Άμεσοι φόροι υπέρ τρίτων	8.874	11.021	12.000	24,2	8,9
4. Άμεσοι φόροι ΠΟΕ	31.136	31.098	24.000	-0,1	-22,8
5. Έκτακτοι και λοιποί άμεσοι φόροι	10.877	35.449	16.000	225,9	-54,9
II. ΕΜΜΕΣΟΙ ΦΟΡΟΙ	722.233	971.786	1.163.000	34,5	19,7
1. Δασμοί και ειδικές εισφορές εισαγωγών-εξαγωγών	20.927	20.142	22.000	-3,8	9,2
2. Φόροι κατανάλ. στα εισαγόμενα	178.316	212.045	293.000	18,9	38,2
- ΦΚΕ	49.894	61.212	2.000	22,7	—
- ΦΠΑ	—	—	170.500	—	—
- Αυτοκίνητα	44.245	56.048	39.500	26,7	-29,5
- Ρυθμιστικός φόρος	72.278	77.686	64.000	7,5	-17,6
- Ειδικός φόρος κατανάλωσης	11.137	16.001	16.000	43,7	—
- Λοιποί	762	1.098	1.000	44,1	-8,9
3. Φόροι κατανάλωσης εγχωρίων	304.475	465.947	662.000	53,0	42,1
- ΦΚΕ	85.716	109.716	33.000	28,0	-69,9
- ΦΠΑ	—	—	326.000	—	—
- Καύσιμα	100.894	223.106	184.200	121,1	-17,4
- Αυτοκίνητα εγγ. συναρμολόγησης	6.267	1.749	6.000	-72,1	243,1
- Ειδικά τιμή και εισφ. αυτοκινήτων	16.061	14.026	13.000	-12,7	-7,3
- Λοιποί ²	95.537	117.350	99.800	22,8	-15,0
4. Φόροι συναλλαγών	201.614	254.598	167.000	26,3	-34,4
- Μεταβίβαση κληρονομιών	17.557	24.843	28.500	41,5	14,7
- Τέλη χαρτοσήμου	184.057	229.755	105.000	24,8	-54,3
- Τραπεζικές εργασίες	—	—	33.500	—	—
5. Λοιποί έμμεσοι φόροι	16.901	19.054	19.000	12,7	-0,3
III. ΣΥΝΟΛΟ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΣΟΔΩΝ	1.025.124	1.358.477	1.607.000	32,5	18,3
Μη φορολογικά έσοδα	85.695	99.424	125.000	16,0	25,7
IV. ΣΥΝΟΛΟ ΕΣΟΔΩΝ ΤΑΚΤΙΚΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ	1.110.819	1.457.901	1.732.000	31,2	18,8

¹ Οι ρυθμοί αυτοί έχουν επηρεαστεί αρνητικά ο πρώτος και θετικά ο δεύτερος από την παρακράτηση φόρου στα μερίσματα ανωνύμων εταιριών που μέχρι το 1985 τριτανίζονταν στο φόρο εισοδήματος φυσικών προσώπων, ενώ από το 1986 περιλαμβάνεται στο φόρο εισοδήματος νομικών προσώπων.

² Περιλαμβάνεται και ο «ειδικός φόρος κατανάλωσης» που επιβάλλεται στα εγχωρίως παραγόμενα αγαθά.

* Εκτιμήσεις με βάση τα διαθέσιμα μέχρι 15.4.1988 στοιχεία.

οποίας αυξήθηκε κατά $71,1^{\circ}/\circ$. Η μεγάλη αυτή αύξηση οφείλεται κυρίως στα σημαντικά αυξημένα κέρδη που πραγματοποίησαν οι ανώνυμες εταιρίες το '86.

ΟΙ εξελίξεις στην έμμεση φορολογία έχουν επηρεαστεί σημαντικά από την εισαγωγή του ΦΠΑ το '87. Η αύξηση των εισοράσεων από έμμεσους φόρους περιορίστηκε στο $19,7^{\circ}/\circ$ το '87 από $34,5^{\circ}/\circ$ το '86. Οι ρυθμοί όμως αυτοί είναι επηρεασμένοι από τη σημαντική αύξηση του ειδικού φόρου κατανάλωσης υγρών καυσίμων το '86 και τις διαδοχικές μικρές μειώσεις του φόρου αυτού το '87. Εάν αφαιρεθεί η επίδραση από τις αυξομειώσεις αυτές, τότε ο ρυθμός μεταβολής διαμορφώνεται στο $20^{\circ}/\circ$ περίπου και για τα δύο έτη. Οι κύριοι παράγοντες που επρέασαν θετικά την απόδοση των έμμεσων φόρων το '87 ιδίως, ήταν η εισαγωγή του ΦΠΑ και η άνοδος του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος σε τρέχουσες τιμές.

Τέλος, η επιτάχυνση του ρυθμού ανέδου των μη φορολογικών εισοδήμων οφείλεται εξολοκλήρου στην επιστροφή ποσού 20 δις δρχ περίπου από την ΕΟΚ που είχαν αχρεωσήτως καταβληθεί ως συνεισφορά στον Κοινωνικό Προϋπολογισμό του '86.

Οι δαπάνες του τακτικού προϋπολογισμού; αφού αφαιρεθούν τα ποσά που αφορούν προκληρωμή χρεολυσίων εξωτερικού δημόσιου χρέους και εξόφληση επενδύσεων των εμπορικών τραπεζών σε έντοκα γραμμάτια αυξήθηκαν το '87 κατά $26,8^{\circ}/\circ$ έναντι $18,9^{\circ}/\circ$ το '86. Ο μεγαλύτερος ρυθμός ανέδου των δαπανών οφείλεται κυρίως στη μεγάλη αύξηση των πληρωμών για την εξυπηρέτηση του δημόσιου χρέους, για επιχορηγήσεις, καταπτώσεις εγγυήσεων του Δημοσίου και επιστροφές φόρων. Αντίθετα αρνητικά συνέβαλαν οι μειωμένες αποδόσεις στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες και οι επιδοτήσεις επιτοκίων και εξαγωγών. Αν δε ληφθεί υπόψη το σύνολο των πληρωμών για χρεολύσια του δημόσιου χρέους, οι ρυθμοί ανέδου των δαπανών του τακτικού προϋπολογισμού διαμορφώνονται στο $23,4^{\circ}/\circ$ το '87 και $18,9^{\circ}/\circ$ το '86.

Τέλος, το συνολικό έλλειμμα του γενικού κρατικού προϋπολογισμού εάν συνυπολογιστούν υπερπληρωμές χρεολυσίων εξωτερικών δανείων και

ΔΑΠΑΝΕΣ ΤΑΚΤΙΚΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ ΔΗΜ. ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ
(Σε εκατομμύρια δραχμές)

	Ετήσια μεγέθη			Μεταβολές %	
	1985	1986	1987*	1986/85	1987/86
I. ΔΑΠΑΝΕΣ ΤΑΚΤΙΚΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ	1.497.277	1.823.299	2.372.939	21,8	30,1
1. Δαπάνες προσωπικού	570.329	668.703	782.090	17,2	16,9
2. Τόκοι ¹	235.265 ¹	297.818 ¹	411.661	26,6	38,2
3. Χρεολύσια ¹	44.846 ¹	95.989 ^{2*}	242.161 ^{2*}	113,9	152,5
4. Εξυπηρέτηση χρέους ενόπλων δυνάμεων	39.620	49.238	66.800	24,3	35,7
5. Αποδόσεις στις ευρωπ. κοινότητες	39.659	91.405	74.346	130,5	-18,7
6. Απόδοση εσόδων τρίτων	75.713	83.635	81.200	10,5	-2,9
7. Επιστροφές φόρων	37.425	45.828	66.000	23,4	44,0
8. Επιδότηση επιτοκίων & εξαγωγών	63.470	78.900	71.266	24,3	-9,7
9. Επιδότησεις γεωργίας	91.727	93.271	107.243	1,7	15,0
10. Επιχορηγήσεις	165.063	184.534	292.000	11,8	58,2
11. Εγγυήσεις	2.203	823	30.562	-62,7	—
12. Λοιπές δαπάνες	132.257	133.235	147.700	0,7	10,9
II. ΔΑΠΑΝΕΣ ΠΡΟΫΠ. ΔΗΜ. ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ	274.197	309.835	315.000	13,0	1,7
1. Εκτέλεση έργων	217.002	229.096	221.090	5,6	-3,5
2. Επιχορηγήσεις	20.854	51.797	72.717	148,4	40,4
3. Λοικητικές δαπάνες	5.764	1.473	1.383	-74,4	-6,1
4. Τόκοι ¹	8.810	442	792	—	79,2
5. Χρεολύσια ¹	21.767	27.027	19.018	24,2	-29,6
III. ΣΥΝΟΛΟ I-II	1.771.474	2.133.134	2.687.939	20,4	26,0

¹ Περιλαμβάνονται οι πληρωμές για την εξυπηρέτηση των δακτύλων των 20 δισεκ. δραχ. του 1978 (5.254 εκατ. δραχ. το 1985 και 5.172 εκατ. δραχ. το 1986) της Τράπεζας της Ελλάδος προς το Ελληνικό Δημόσιο.

² Δεν περιλαμβάνονται οι πληρωμές για την εξόφληση έντοκων γραμματίων ιδιωτών που αναπλώνονται σχεδόν μέσα στην ίδια χρονική περίοδο.

³ Το σύνολο των δαπανών εξυπηρέτησης του δημόσιου χρέους προκύπτει από το άθροισμα των τόκων και χρεολυσίων των δύο αυτών σειρών.

⁴ Περιλαμβάνονται εξοφλήσεις έντοκων γραμματίων των εμπορικών τραπεζών (1986: 30,7 δισεκ. δραχ., 1987: 65,8 δισεκ. δραχ.), και η προπληρωμή χρεολυσίων εξωτερικού δημόσιου χρέους (1986: 12,5 δισεκ. δραχ., 1987: 49,3 δισεκ. δραχμές).

* Εκτιμήσεις με βάση τα διαθέσιμα μέχρι 15.4.1988 στοιχεία.

οι εξοφλήσεις εντόκων γραμματίων α των εμπορικών τραπεζών, έφτασε τα 916 δις δρχ και χρηματοδοτήθηκε κατά 32^ο/ο από εξωτερικά δάνεια, κατά 11^ο/ο από το προϊόν έκδοσης ομολογιακών δανείων και κατά το υπόλοιπο από το προϊόν έκδοσης εντόκων γραμματίων.

ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ & ΕΛΛΕΙΜΜΑΤΑ.....

Οι συνολικές δαπάνες των δημοσίων επιχειρήσεων έφτασαν το '87 στα 1.203 δες δρχ από 1.007 δις δρχ το '86 και ο ρυθμός ανόδου τους αυξήθηκε σε 19,5^ο/ο το '87 από 12,3^ο/ο το '86. Μετά την αφαίεση των εσόδων προκύπτει έλλειμμα 426 δις δρχ το '87 έναντι 360 δις δρχ το '86, που προέρχεται κατά ποσοστό 98^ο/ο από το λογαριασμό κεφαλαίου. Το έλλειμμα αυτό καλύφθηκε κατά 30,6^ο/ο από επιχορηγήσεις του τακτικού προϋπολογισμού, του προγράμματος δημοσίων επενδύσεων και του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης; κατά 13,7^ο/ο από τις κρατήσεις για αποσβέσεις, κατά 8,9^ο/ο από ειδικούς πόρους των επιχειρήσεων και κατά 1,4^ο/ο από νέες εμπορικές πιστώσεις, ενώ το υπόλοιπο 45,4^ο/ο αντιπροσωπεύει τις συνολικές δανειακές ανάγκες των δημοσίων επιχειρήσεων, που καλύφθηκαν από δάνεια εσωτερικού και εξωτερικού. Αντίθετα, όμως από τις ακαθάριστες δανειακές ανάγκες, που σημείωσαν σημαντική αύξηση, οι καθαρές δανειακές μειώθηκαν κατά 7 δις δρχ ή 11^ο/ο.

ΕΛΛΕΙ ΞΜΑΤΑ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ^(α) ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΟΥΣ
(Σε εκατομμύρια δραχμές)

	Ετήσια μεγέθη			Μεταβολές %	
	1985	1986	1987*	1986/85	1987*/86
Α. Λογαριασμός Εκμετάλλευσης					
1. Έσοδα	539.991	646.161	776.973	19,7	20,2
2. Έξοδα	606.833	701.340	784.843	15,6	11,9
3. Αποτέλεσμα (1-2)	<u>-66.842</u>	<u>-55.179</u>	<u>-7.870</u>	<u>-17,4</u>	<u>-85,7</u>
Β. Λογαριασμός Κεφαλαίου					
4. Έσοδα	—	—	—	—	—
5. Έξοδα	289.851	305.359	418.555	5,4	37,1
(Επενδύσεις)	(211.075)	(218.418)	(212.914)	(3,5)	(-2,5)
(Χρεολύσια δανείων)	(58.652)	(74.603)	(133.384)	(27,2)	(78,8)
(Εξοφλήσεις πιστώσεων)	(4.436)	(4.499)	(4.187)	(1,4)	(-6,9)
(Λοιπές δαπάνες)	(15.688)	(7.839)	(68.070)	(-50,0)	(768,4)
6. Αποτέλεσμα (4-5)	<u>-289.851</u>	<u>-305.359</u>	<u>-418.555</u>	<u>5,4</u>	<u>37,1</u>
ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ (3+6)	<u>-356.693</u>	<u>-360.538</u>	<u>-426.425</u>	<u>1,1</u>	<u>18,3</u>
ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ					
1. Επιχορηγήσεις	103.222	100.321	130.330	-2,8	29,9
(Γακτικού Προϋπολογισμού)	(23.916)	(11.255)	(15.890)	(-52,9)	(41,1)
(ΠΔΕ)	(58.651)	(59.430)	(74.814)	(1,3)	(25,9)
(ΕΤΠΑ)	(20.655)	(29.633)	(39.626)	(43,5)	(33,7)
2. Αποσβέσεις	37.618	55.972	58.490	48,8	4,5
3. Ειδικό λόγοι ^(β)	38.140	37.635	37.941	-1,3	0,8
4. Νέες πιστώσεις	16.920	24.445	6.125	44,5	-74,9
5. Δάνεια ^(γ)	160.793	142.165	193.539	-11,6	36,1
ΣΥΝΟΛΟ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<u>356.693</u>	<u>360.538</u>	<u>426.425</u>	<u>1,1</u>	<u>18,3</u>

Πηγή: Από στοιχεία της Γενικής Γραμματείας των Δημόσιων Επιχειρήσεων και Οργανισμών του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας και της Εισηγητικής Έκθεσης του Υπουργού των Οικονομικών για τον Κρατικό Προϋπολογισμό έτους 1988.

(α) Περιλαμβάνονται 45 Δημόσιες Επιχειρήσεις που αναφέρονται στην Εισηγητική Έκθεση 1988, σελ. 119.

(β) Προκαταβολές και συμμετοχές καταναλωτών της ΔΕΗ, εργαζώντες εισφορά ανδρόμητων του ΟΤΕ, συμμετοχή ιδιωτών σε έργα της ΕΥΔΑΠ, απόθεμα Ταμείου Ασφάλισης Προσωπικού ΔΕΗ και ίδια διαθέσιμα (από πλεονάσματα) ορισμένων Δημόσιων Επιχειρήσεων.

(γ) Ακαθήμενος δανεισμός εσωτερικού - εξωτερικού.

• Εκτιμήσεις.

ΕΞΕΛΞΕΙΣ ΣΤΙΣ ΤΙΜΕΣ

Η αποκλιμάκωση του πληθωρισμού που άρχισε το 1986 συνεχίστηκε και στο 1987. Συγκεκριμένα, η αύξηση του δείκτη τιμών καταναλωτή μεταξύ αρχής και τέλους του '87 περιορίστηκε στο 15,7%, έναντι 16,9% στο 1986 και 25% στο 1985, ενώ σε μέσα επίπεδα σημείωσε επιβράδυνση, από 23% το '86 σε 16,4% το '87 ('85:19,3%). Μεταξύ αρχής και τέλους του έτους, ο δείκτης τιμών χονδρικής αυξήθηκε κατά 7,5% έναντι 8,5% και 28,2% κατά το '86 και '85 αντίστοιχα. Σε μέσα επίπεδα, κυμάνθηκε από 17,9% το '86 σε 9,2% το '87 ('85:20,6%).

Η σχετικά περιορισμένη επιβράδυνση του πληθωρισμού κατά τη διάρκεια του '87 οφείλεται στην επίδραση ειδικών έκτακτων παραγόντων, ιδιαίτερο στο πρώτο εξάμηνο, όπως η εισαγωγή του ΦΠΑ από Ι.Ι.87, η άρση στο τέλος Ιανουαρίου '87 του παγώματος των τιμών που ίσχυε από τις αρχές Νοεμβρίου '86 και οι εξαιρετικά δυσμενείς καιρικές συνθήκες τον Μάρτιο, που επηρέασαν ανοδικά τις τιμές των αγροτικών προϊόντων. Οι επικτώσεις του ΦΠΑ υπολογίζονται σε 3-4 ποσοστιαίες μονάδες.

Από την πλευρά του κόστους, δύο κυρίως παράγοντες συνέβαλαν στην ανάσχεση των ανατιμητικών τάσεων στο '87: α) η συγκρατημένη άνοδος των τιμών των εισαγόμενων ειδών, σε σύγκριση με το '86, που αντανακλά τη σχετικώς σταθερότητα των διεθνών τιμών των πρώτων υλών και τη μικρότερη υποχώρηση της μέσης σταθμισμένης συναλλαγματικής ισοτιμίας της δραχμής, που ήταν 11% το '87 έναντι 22,2% το '86. β) Η συμπίεση των κερδών το '87, μετά τη μεγάλη διεύρυνση που είχαν σημειώσει το '86, λόγω αυξημένου ανταγωνισμού από τα εισαγόμενα προϊόντα.

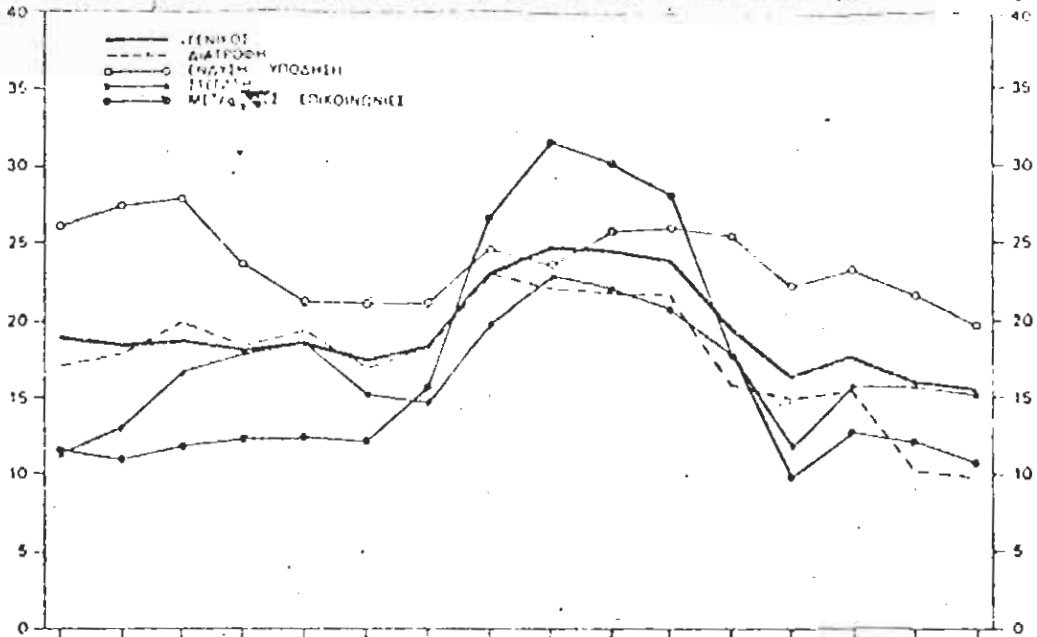
ΣΗΛΑΝΤΙΣΗ ήταν ακόμη η επιβράδυνση του αυξητικού ρυθμού των τιμών των εισαγόμενων προϊόντων ('87:11%, '86:20,6%), που εκδηλώθηκε ιδιαίτερα στις τιμές των μεταποιημένων ειδών κτηνοτροφίας των μηχανών και συσκευών, εκτός από ηλεκτρικές, και των μεταφορικών μέσων.

ΕΤΗΣΙΟΣ ΡΥΘΜΟΣ ΑΥΞΗΣΗΣ ΤΩΝ ΤΙΜΩΝ
(Μεταβολή μέσω επιπέδων σε κοστούα, %)

Έτη ή τρίμηνα	Δείκτης τιμών καταναλωτή, ΕΣΥΕ						Δείκτης τιμών χονδρικής πώλησης, ΕΣΥΕ				
	ΓΕΝΙΚΟΣ	Ειδικοί δείκτες					ΓΕΝΙΚΟΣ	Ειδικοί δείκτες			
		Διατροφή	Ενδασια- τοκοδομή	Στέγαση	Μεταφο- ρές, επι- κόινωνες	Λοιπά αγαθά και υπηρεσίες		Προϊόντα υαχτορίας καταγωγής για οικιακή καταναλωση Πρωτο- γενή	Βιομη- χανικά	Εξαγο- μένα προϊόντα	Εισαγο- μένα προϊόντα
1977	12,1	14,0	12,8	11,8	7,5	11,9	13,7	14,1	12,5	19,9	12,1
1978	12,6	14,3	14,1	11,4	6,3	12,9	10,3	12,5	9,7	5,4	12,9
1979	19,0	18,8	22,4	19,4	24,5	15,0	21,0	21,0	20,2	25,7	20,0
1980	24,9	27,6	18,7	29,0	22,6	23,1	28,4	24,8	30,4	26,3	28,3
1981	24,5	30,1	21,5	27,2	13,7	22,1	25,9	25,1	24,2	25,1	31,0
1982	21,0	21,1	27,8	18,4	15,3	21,6	16,0	20,6	16,8	8,1	15,4
1983	20,2	18,0	22,3	13,7	21,0	24,3	19,8	15,5	20,8	19,6	21,2
1984	18,5	18,3	25,2	14,8	11,6	20,1	21,4	20,2	18,3	29,6	24,0
1985	19,3	19,5	22,1	17,1	16,8	20,0	20,6	17,7	19,8	22,1	23,3
1986	23,0	20,3	25,4	20,8	26,7	24,3	17,9	12,5	21,2	9,1	20,6
1987	16,4	12,6	21,7	14,6	11,4	21,4	9,2	13,5	7,1	7,6	11,1
1984 α	18,9	17,1	26,2	11,4	11,6	24,4	19,6	17,6	19,1	26,0	18,4
1984 β	18,3	17,8	27,4	13,0	11,0	20,5	22,2	22,7	18,6	29,6	25,1
1984 γ	18,7	19,8	27,8	16,7	11,8	17,4	23,0	22,6	18,2	34,0	27,1
1984 δ	18,0	18,3	23,7	17,9	12,3	17,7	20,9	18,0	17,6	28,9	25,2
1985 α	18,5	19,5	21,2	18,5	12,4	14,0	20,1	21,3	17,3	28,2	20,4
1985 β	17,3	17,0	21,1	15,2	12,2	19,2	17,7	14,2	16,6	21,9	19,9
1985 γ	18,2	18,2	21,1	14,6	15,6	19,7	17,8	14,0	19,2	15,8	19,2
1985 δ	23,0	23,0	24,7	19,9	26,7	22,0	26,3	21,5	25,5	23,3	33,0
1986 α	24,7	22,1	23,6	22,8	31,7	25,8	23,8	15,2	26,7	13,8	30,9
1986 β	24,5	21,8	25,9	22,1	30,2	25,4	20,8	14,1	24,7	11,0	24,1
1986 γ	23,8	21,7	26,1	20,9	28,3	24,4	18,0	12,0	20,6	9,7	22,1
1986 δ	19,5	16,0	25,6	17,8	17,8	22,3	10,2	9,1	14,1	2,6	8,3
1987 α	16,4	15,1	22,3	11,7	9,8	20,4	8,1	13,3	6,6	4,2	8,5
1987 β	17,8	15,6	23,5	15,9	12,8	20,9	10,7	19,6	7,7	7,4	12,2
1987 γ	16,0	10,3	21,9	15,8	12,3	21,6	9,9	13,1	6,9	10,9	13,2
1987 δ	15,5	9,8	19,8	15,2	10,8	22,3	8,1	8,2	7,3	8,0	9,5

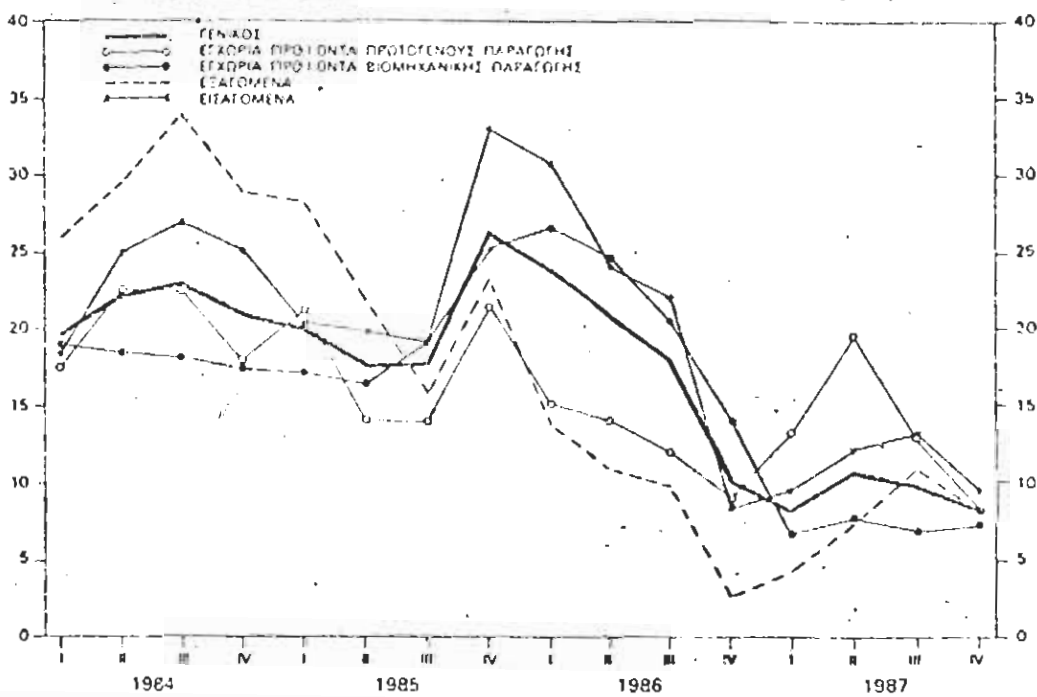
ΔΕΙΚΤΗΣ ΤΙΜΩΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗ (ΕΣΥΕ)

(ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ ΣΕ ΠΟΣΟΣΤΑ % ΕΝΑΝΤΙ ΤΟΥ ΙΣΙΟΥ ΤΡΙΜΗΝΟΥ ΤΟΥ ΠΡΗΓΟΥΣΜΕΝΟΥ (10ΥΣ))

ΔΕΙΚΤΗΣ ΤΙΜΩΝ ΧΩΝΔΡΙΚΗΣ ΠΩΛΗΣΗΣ (ΕΣΥΕ)

(ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ ΣΕ ΠΟΣΟΣΤΑ % ΕΝΑΝΤΙ ΤΟΥ ΙΣΙΟΥ ΤΡΙΜΗΝΟΥ ΤΟΥ ΠΡΗΓΟΥΣΜΕΝΟΥ (10ΥΣ))

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ της εισοδηματικής πολιτικής που χαρακτήρισε τον Οκτώβριο του '85 ήταν η συνεχής επιβράδυνση του ρυθμού ανόδου της ονομαστικής αμοιβής εργασίας.

Συγκεκριμένα, το σήνολο των αμοιβών των εργαζομένων αυξήθηκε το '87 κατά 12⁰/ο, ενώ είχε αυξηθεί κατά 12,7⁰/ο το '86 και κατά 24,6⁰/ο το '85. Εξέλου, το κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος στο μη γεωργικό τομέα της οικονομίας αυξήθηκε το '87 κατά 12⁰/ο, έναντι 11,2⁰/ο το '86 και 20,3⁰/ο το '85. Στην ίδια περίοδο, το ποσοστό συμμετοχής των αμοιβών των εργαζομένων στο μη γεωργικό ακαθάριστο εγχώριο προϊόν μειώθηκε από 58,1⁰/ο το '85 σε 54,6⁰/ο το '86 και 53,9⁰/ο το '87.

Στις ΔΕΚΟ οι μέσες αποδοχές αυξήθηκαν κατά 10,1⁰/ο το '87, και 12⁰/ο το '86. Στον ιδιωτικό τομέα οι κατώτατες αποδοχές αυξήθηκαν το '87 κατά 10,1⁰/ο έναντι 10,8⁰/ο το '86. Στη μεταποίηση οι ονομαστικές ωριαίες αποδοχές των εργατιών αυξήθηκαν κατά 10⁰/ο το '87 και 12,7⁰/ο το '86. Σε πραγματικούς όρους οι ωριαίες αποδοχές μειώθηκαν κατά 5,5⁰/ο. Επειδή η παραγωγικότητα ανά ώρα εργασίας παρουσίασε μείωση περίπου κατά 1⁰/ο το '87 ('86:-0,5⁰/ο), το κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος αυξήθηκε περισσότερο από τις αποδοχές, συγκεκριμένα κατά 11⁰/ο ('86:13,3⁰/ο).

Εξάλου τη διετία '86 - '87 η αύξηση του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος στην ελληνική μεταποίηση ήταν μεγαλύτερη από την αντίστοιχη μέση αύξηση στις ανταγωνίστριες χώρες (3,7⁰/ο το '86 και 2,1⁰/ο το '87). Η διαφορά όμως μεταξύ των δύο ρυθμών υπερκαλύφθηκε από την πτώση της μέσης σταθμισμένης συναλλαγματικής ισοτιμίας της δραχμής κατά 22,2⁰/ο το '86 και 11⁰/ο το '87, με αποτέλεσμα να μελιτωθεί η ανταγωνιστικότητα των ελληνικών προϊόντων.

ΑΜΟΙΒΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ, ΚΟΣΤΟΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ, ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΤΗΤΑ: 1982-1987

(Ποσοστά μεταβολών)

	1982	1983	1984	1985	1986	1987
ΕΥΝΟΛΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ (ΕΚΤΟΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ)¹						
— Σύνολο αμοιβών εργαζομένων (μισθοί και ενοίκια)	28,6	20,3	24,0	24,6	12,7	12,0
— Μη γεωργικά αμύδια εγγ. προϊόν σε σταθ. τιμές	0,3	2,0	2,3	3,6	1,4	0,0
— Κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος	28,3	18,0	21,2	20,3	11,2	12,0
ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ²						
— Ωριαίες αποδοχές εργατών (νομο.)	33,5	19,4	26,3	19,8	12,7	9,8 ³
— Ωριαίες αποδοχές εργατών (πραγμ.)	10,4	-0,7	6,6	0,4	-8,4	-5,9 ³
— Εβδομ. αποδοχές εργατών (νομο.)	30,3	19,2	25,3	23,1	12,5	10,2 ³
— Εβδομ. αποδοχές εργατών (πραγμ.)	7,8	-0,8	5,7	3,1	-8,5	5,6 ³
— Μηνιαίες αποδοχές υπαλλήλων (νομο.)	22,5	14,3	24,1	23,0	8,6	8,9 ³
— Μηνιαίες αποδοχές υπαλλήλων (πραγμ.)	1,2	-4,9	4,7	3,1	-11,7	-6,7 ³
— Παραγωγή ανά άτομο	-2,2	-0,2	0,9	3,7	-0,7	-0,8 ³
— Παραγωγή ανά ώρα εργασίας	0,1 ⁴	-0,1	1,8	1,0	-0,5	-1,2 ³
— Κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος	33,3	19,5	24,1	18,7	13,3	11,1 ³
ΤΡΑΠΙΖΕΣ²						
— Μηνιαίες αποδοχές υπαλλήλων (νομο.)	8,0 ³	8,1 ³
— Μηνιαίες αποδοχές υπαλλήλων (πραγμ.)	-11,4 ³	-8,1 ³
ΛΙΑΝΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ²						
— Μηνιαίες αποδοχές υπαλλήλων (νομο.)	37,5	22,1	25,2	23,0	11,1	9,2 ³
— Μηνιαίες αποδοχές υπαλλήλων (πραγμ.)	13,7	1,6	5,7	3,1	-9,7	-6,4 ³
ΟΡΥΧΕΙΑ - ΜΕΤΑΛΛΕΙΑ - ΛΑΤΟΜΕΙΑ²						
— Εβδομ. αποδοχές εργατοτεχνιτών (νομο.)	26,7	20,2	23,6	24,7	12,1	12,0 ³
— Εβδομ. αποδοχές εργατοτεχνιτών (πραγμ.)	4,7	0,0	4,3	4,5	-8,9	-4,0 ³
— Μηνιαίες αποδοχές υπαλλήλων (νομο.)	23,2	15,3	22,7	24,3	12,0	11,3 ³
— Μηνιαίες αποδοχές υπαλλήλων (πραγμ.)	1,8	-4,1	3,5	4,2	-8,9	-4,6 ³
ΚΑΤΩΓΑΤΑ ΟΡΙΑ ΑΠΟΔΟΧΩΝ²						
— Ημερομισθία ανεπίδικτων εργατών (νομο.)	48,2	15,4	26,0	18,0	10,8	10,1
— Ημερομισθία ανεπίδικτων εργατών (πραγμ.)	22,5	-4,0	6,3	-1,1	-9,9	-5,4
— Μισθοί ανεπίδικτων υπαλλήλων (νομο.)	53,5	15,3	25,9	17,9	10,8	10,1
— Μισθοί ανεπίδικτων υπαλλήλων (πραγμ.)	26,9	-4,1	6,2	-1,2	-9,9	-5,4
ΑΜΟΙΒΕΣ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ (ΜΙΣΘΟΙ & ΗΜΕΡΟΣΘΙΑ) ΠΕ ΟΥ ΤΟΥ ΜΗ ΓΕΩΡΓΙΚΟΥ ΛΕΠ ΣΕ ΤΡΕΧΟΥΣΕΣ ΤΙΜΕΣ¹						
	56,7	56,7	57,6	58,1	54,6	53,9

¹ Στοιχεία και εκτιμήσεις Εθνικών Λογαριασμών.

² Επεξεργασία στοιχείων ερευνών ΕΣΥΕ.

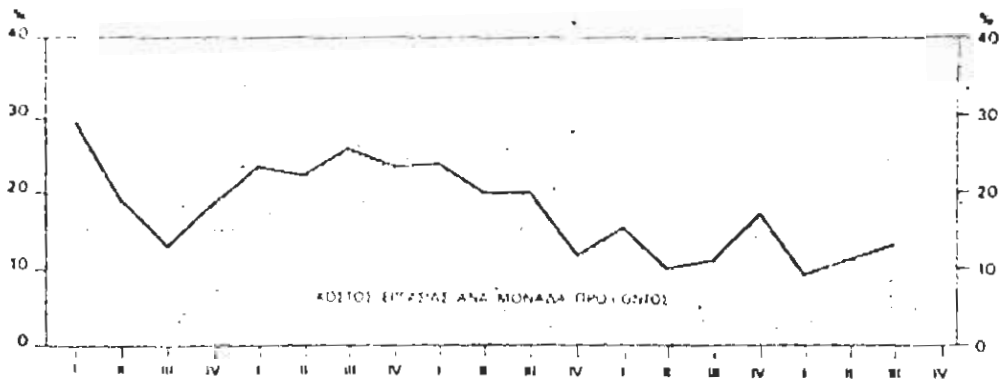
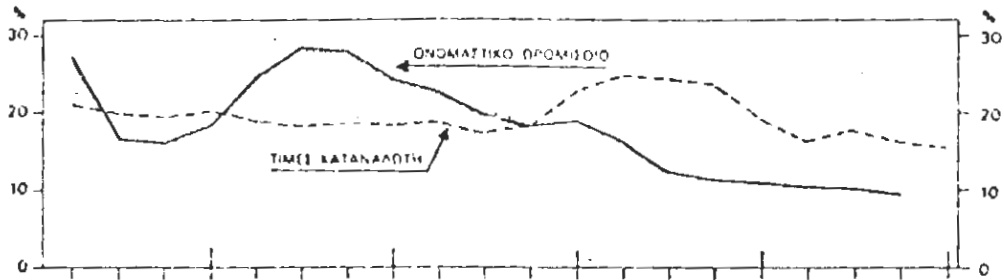
³ Στοιχεία Οκτωβρίου 1986 σε σύγκριση με τον ίδιο μήνα του 1985.

⁴ Υπολογισμός με βάση τις Εθνικές Γενικές Συλλογικές Συμβάσεις Εργασίας.

⁵ Στοιχεία Ιανουαρίου-Σεπτεμβρίου 1987 σε σύγκριση με την αντίστοιχη περίοδο του 1986.

⁶ Στοιχεία Απριλίου 1987 σε σύγκριση με τον ίδιο μήνα του 1986.

ΑΜΟΙΒΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΣΤΟΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΣΤΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ
 (ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ ΜΕΣΟΥ ΕΠΙΠΕΔΟΥ ΤΡΙΜΗΝΟΥ ΕΝΑΝΤΙ ΙΔΙΟΥ ΤΡΙΜΗΝΟΥ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΟΥ ΕΤΟΥΣ)
 (ΣΕ ΠΟΣΟΣΤΑ %)

1983

1984

1985

1986

1987

Η συνολική απασχόληση μειώθηκε κατά 0,9^ο/ο το '87 έναντι μικρής αύξησης το '86. Αυτό ήταν αποτέλεσμα της μείωσης της απασχόλησης στις αγροτικές περιοχές, που δεν αντισταθμίστηκε από αύξηση της στα αστικά και ημιαστικά διαμερίσματα της χώρας.

Ως προς την απασχόληση κατά κλάδους δραστηρότητας, σημειώνεται ότι ο σχετικός δείκτης της ΕΣΥΕ για την μετακίνηση εμφάνισε μείωση κατά 1,3^ο/ο, που ήταν συνεπής με τις εξελίξεις στη μεταποιητική παραγωγή. Αντίθετα, σημειώθηκε αύξηση του αριθμού των δημόσιων υπαλλήλων (1987:1,5^ο/ο, 1986:1,2^ο/ο), καθώς και των απασχολούμενων στις δημόσιες επιχειρήσεις (1987:0,8^ο/ο, 1986:1,3^ο/ο) και στις τράπεζες ('87:1^ο/ο, '86:1,8^ο/ο).

Παρά τη μείωση της συνολικής απασχόλησης, δεν σημειώθηκε διόγκωση της καταγραφόμενης ανεργίας, λόγω μείωσης του εργατικού δυναμικού. Η μείωση αυτή προήλθε κυρίως από σημαντική ελάττωση του αγροτικού εργατικού δυναμικού, που είναι πιθανώς αποτέλεσμα της εσωτερικής μετανάστευσης. Η μετακίνηση εργατικού δυναμικού δεν έχει ενδεχομένως καταγραφεί πλήρως στο εργατικό δυναμικό των αστικών περιοχών της χώρας και λόγω φαινομένου της "αποθάρρυνσης ανέργων", που πρέπει να έχει επίσης επηρεάσει το συνολικό εργατικό δυναμικό. Οι εξελίξεις αυτές εξηγούν τη στασιμότητα του ποσοστού ανεργίας, όπως αποτυπώνεται στα στοιχεία της ΕΣΥΕ, αλλά και στα στοιχεία του ΟΑΕΔ (6,2^ο/ο το '87 έναντι 6,1^ο/ο το '86), που αφορούν μόνο στους επιδοτούμενους ανέργους. Άλλες ενδείξεις που προκύπτουν από τα στοιχεία του ΟΑΕΔ και ενισχύουν τις παραπάνω εκτιμήσεις, είναι η μικρή μείωση του αριθμού των απολύσεων ('87:-0,7^ο/ο, '86:-4,6^ο/ο) και η μικρή αύξηση του αριθμού των νέων τοποθετήσεων ('87:1,9^ο/ο, '86:5,2^ο/ο).

Με τις παραπάνω εξελίξεις το ποσοστό ανεργίας στην Ελλάδα παρέμεινε το '87 σε επίπεδο σημαντικά χαμηλότερο από ό,τι στις άλλες χώρες μέλη της ΕΟΚ (11^ο/ο). Στις επιμέρους κατηγορίες ανέργων διααι-

ατώνεται συνέχιση των τάσεων των τελευταίων ετών, με αποτέλεσμα να αυξηθεί ο αριθμός των άνεργων οικοδόμων κατά 5,7^ο/ο και το ποσοστό των άνεργων νέων ηλικίας 14-29 ετών στο σύνολο άνεργων σε 49,9^ο/ο από 47,7^ο/ο (δεκάμηνο Ιαν-Οκτ '87, έναντι της αντίστοιχης περιόδου του '86).

ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ, ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ ΚΑΙ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ
(σε χιλιάδες)

	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987 ¹
Πληθυσμός ηλικίας 15-64 ετών (Εκατοστιαία μεταβολή)	6.018 (...)	6.116 (1,6)	6.071 (-0,7)	6.114 (0,8)	6.260 (2,4)	6.292 (0,5)	... (...)
Εργατικό δυναμικό (Εκατοστιαία μεταβολή)	3.674 (...)	3.718 (1,2)	3.846 (3,4)	3.868 (0,6)	3.892 (0,6)	3.888 (-0,1)	3.855 (-0,8)
Συνολική απασχόληση (Εκατοστιαία μεταβολή)	3.256 (...)	3.502 (7,6)	3.545 (1,2)	3.553 (0,2)	3.588 (1,0)	3.601 (0,4)	3.570 (-0,9)
Ποσοστό αντρών Βαθμός συμμετοχής ²	4,0 61,1	5,8 60,8	7,8 63,4	8,1 63,3	7,8 62,2	7,4 61,8	7,4 ...

¹ Προσωρινά στοιχεία

² Συνολικό Εργατικό Δυναμικό ως ποσοστό (%) του πληθυσμού ηλικίας 15-64 ετών.

Πηγή: ΥΠΕΘΟ, Γεν. Γρ. ΕΣΥΕ.

Με προσωρινές εκτιμήσεις, το ονομαστικό ακαθάριστο εγχώριο προϊόν (ΑΕΠ), σε τιμές συντελεστών παραγωγής, αυξήθηκε το '87 κατά 12,9^ο/ο έναντι 18,4^ο/ο το '86. Εάν οι ρυθμοί αυτοί συγκριθούν με τους αντίστοιχους ρυθμούς μεταβολής του ΑΕΠ σε σταθερές τιμές προκύπτει σημαντική επιβράδυνση του αποπληθωριστή από 16,90/ο το '86 σε 13,6^ο/ο το '87. Η επιβράδυνση αυτή οφείλεται στη μεγάλη υποχώρηση του ρυθμού άνοδου των τιμών των βιομηχανικών προϊόντων.

Το πραγματικό ΑΕΠ σε τιμές συντελεστών παραγωγής, μειώθηκε το '87 κατά 0,6^ο/ο έναντι αύξησης 1,3^ο/ο του '86. Μείωση του εισοδήματος σε σταθερές τιμές κατά 4,5^ο/ο παρατηρήθηκε στον τομέα πρωτογενούς παραγωγής και κατά 1,1^ο/ο στο δευτερογενή τομέα. Οι μειώσεις αυτές δεν αντισταθμίστηκαν από την άνοδο κατά 0,6^ο/ο του εισοδήματος του τομέα των υπηρεσιών, η συμμετοχή του οποίου στο ΑΕΠ συνέχισε να αυξάνει και διαμορφώθηκε το '87 σε 57,1^ο/ο από 56,4^ο/ο το '86. Η θετική εξέλιξη του εισοδήματος των υπηρεσιών προήλθε από την πορεία του εισοδήματος που δημιουργείται στους κλάδους των κοινωνικών υπηρεσιών, των προκεχωρημένων εργασιών και της στέγασης. Το εθνικό εισόδημα μειώθηκε με ρυθμό μικρότερο (-0,5^ο/ο) από εκείνον του ΑΕΠ. Τούτο ήταν συνέπεια του μικρότερου αρνητικού μεγέθους του καθαρού εισοδήματος από την αλλοδαπή, που οφείλεται στη μεγαλύτερη, σε σχέση με τις πληρωμές, αύξηση των εισπράξεων, κυρίως από την εμπορική ναυτιλία.

Γιατός από τη σημαντική μείωση του προϊόντος του πρωτογενούς τομέα, που οφείλεται κυρίως στις εξαιρετικά δυσμεείς καιρικές συνθήκες, το επίπεδο παραγωγής των μεταποιητικών κλάδων εμφάνισε ουσιαστική υποχώρηση, για πρώτη φορά μετά το '83. Η πτώση στη μεταποίηση οφείλεται στη μείωση της ιδιωτικής κατανάλωσης σε συνδυασμό με την αύξηση της εισαγωγικής διείσδυσης, που συνεχίστηκε και στο '87. Η αύξηση του όγκου των εξαγωγών μεταποιημένων προϊόντων δεν αντιστάθμισε κλήως τις επιπτώσεις στη μεταποιητική παραγωγή από

τη μείωση της εγώριας ζήτησης.

ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΟ ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΟ ΕΓΧΩΡΙΟ ΠΡΟΪΟΝ
(σε τιμές 1970)

Τομέας	Ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές (%)					Συμβολή στην εξέλιξη του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος				
	1983	1984	1985	1986 ¹	1987 ²	1983	1984	1985	1986 ¹	1987 ²
Πρωτογενής	-8,9	7,0	1,9	0,6	-4,5	-1,3	0,9	0,3	0,1	-0,6
Δευτερογενής	0,2	1,2	3,7	0,3	-1,1	0,1	0,4	1,1	0,1	-0,3
(Ορυχεία)	(6,8)	(12,1)	(1,8)	(0,3)	(0,4)	(0,1)	(0,2)	(0,0)	(0,0)	(0,0)
(Μεταποίηση)	(-1,7)	(1,2)	(3,5)	(-0,1)	(-2,2)	(-0,3)	(0,3)	(0,7)	(0,0)	(-0,4)
(Επιχ. Ηλεκτρισμού, Φωταγώγιοι και Υδατοί)	(3,8)	(5,8)	(6,4)	(2,6)	(6,1)	(0,1)	(0,2)	(0,2)	(0,1)	(0,2)
(Κατασκευές)	(3,3)	(-4,9)	(2,9)	(-0,1)	(-2,9)	(0,2)	(-0,3)	(0,2)	(0,0)	(-0,1)
Υπηρεσίες	3,0	2,9	3,6	2,0	0,6	1,6	1,6	2,0	1,1	0,3
Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν	0,4	2,9	3,4	1,3	-0,6	0,4	2,9	3,4	1,3	-0,6

¹ Προσωρινά στοιχεία

² Εκτιμήσεις

Πηγή: ΥΠΕΘΟ, Γεν. Γρ. ΕΣΥΕ.

α) Μ ε τ α π ο ι η σ η

Η παραγωγή της μεταποίησης μειώθηκε κατά 2^ο/ο το '87 και 0,7^ο/ο το '86, λόγω της ελάττωσης της εγχώριας ζήτησης για ελληνικά προϊόντα, που δεν αντισταθμίστηκε από την άνοδο των εξαγωγών. Η εξέλιξη αυτή οφείλεται στη μείωση του διαθέσιμου ιδιωτικού εισοδήματος και στην αύξηση της εισαγωγικής διεξόδου, δεδομένου ότι δεν φαίνεται να υπήρξαν προβλήματα ποσοτικής ανεπάρκειας από την πλευρά της προσφοράς. Η εκτιμώμενη μείωση της ιδιωτικής κατανάλωσης κατά 0,7^ο/ο, σε συνδυασμό με την αύξηση της εισαγωγικής διεξόδου κατά 1,5 εκατοστιαίες μονάδες πρέπει να οδήγησε σε μείωση της εσωτερικής " φαινομενικής " κατανάλωσης εγχώριων μεταποιημένων προϊόντων.

β) Ο ρ υ χ ε ι α - Μ ε τ α λ λ ε ι α - Λ α τ ο ο μ ε ι α

Η παραγωγή ορυχείων μειώθηκε το '87 κατά 2,3^ο/ο έναντι αύξησης 1,2^ο/ο το '86. Η πτώση οφείλεται στην κάμψη της εξωτερικής ζήτησης.

γ) Η λ ε κ τ ρ ι σ μ ο ς - Φ ω τ α ε ρ ι ο

Η παραγωγή ηλεκτρισμού - φωταερίου αυξήθηκε κατά 6,6^ο/ο το '87 έναντι 1,9^ο/ο το '86. Η αύξηση της παραγωγής με ρυθμό υψηλότερο εκείνου της εγχώριας ζήτησης, είχε σαν αποτέλεσμα τη μείωση των καθαρών εισαγωγών ηλεκτρικής ενέργειας, που κάλυψαν το 2,4^ο/ο των εγχώριων αναγκών το '87, έναντι 5,2^ο/ο το '86.

ΤΟ ΠΡΟΪΟΝ του δευτερογενούς τομέα της οικονομίας τελικά, παρουσίασε μείωση 1,5^ο/ο το '87 έναντι μείωσης 0,3^ο/ο το '86 και αύξησης 3,3^ο/ο το '85.

ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ
Ποσοστιαίες (%) μεταβολές μισού επιπέδου δεικτών

	1983	1984	1985	1986	1987*
ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ	- 0,1	2,4	3,3	- 0,3	- 1,5
Μεταποίηση	- 1,4	1,3	2,5	- 0,7	- 2,0
Καταναλωτικά	0,8	2,7	3,1	0,2	- 1,3
Διαρκή καταναλωτικά	- 8,2	- 7,6	11,4	4,2	- 12,2
Κεφαλαιακά	- 5,1	- 1,3	- 0,7	- 2,3	- 4,3
Κλάδοι μεταποίησης					
Ειδών διατροφής	1,1	9,9	2,6	- 9,5	- 5,4
Ποτών	0,5	5,6	12,5	3,4	- 3,2
Καπνού	5,5	- 6,2	11,4	- 7,5	- 14,2
Υφαντικών ειδών	- 2,0	0,0	3,8	6,8	2,7
Ειδών υποδήσης και ενδύσης	- 8,0	- 1,8	8,4	- 1,3	- 7,1
Ξύλου και φελλού	- 1,1	- 11,6	- 12,7	- 2,1	4,1
Επίπλων	- 34,2	- 7,6	11,7	- 4,7	- 7,5
Χαρτιού	- 11,2	11,5	15,8	15,2	15,1
Εκτοπίσεων και εκδοσεων	0,0	7,2	6,6	- 12,2	- 0,8
Δέρματος	- 1,1	- 6,0	- 1,6	1,2	18,6
Ελαστικών και πλαστικών	4,9	- 1,1	6,0	- 10,4	- 4,5
Χημικών	7,6	8,2	6,7	- 4,9	0,1
Παραγόμεν πετρελαίων και αερίων	- 1,1	- 1,2	- 1,5	12,3	8,1
Προϊόντων από μη μεταλλικά ορυκτά	- 3,5	1,8	- 2,6	3,2	3,0
Βασικές μεταλλουργίες	9,9	2,2	1,6	- 4,0	- 2,4
Μεταλλουργικών προϊόντων	- 1,1	- 1,1	- 10,9	7,4	- 14,5
Κατασκευή μηχανών και οσκειών	- 9,4	- 11,4	8,5	- 10,5	- 10,4
Κατασκευή ηλεκτρικών μηχανών και οσκειών	- 5,3	- 6,9	15,5	0,7	- 14,3
Κατασκευή μεταφορικών μέσων	- 13,8	- 6,8	- 16,7	9,3	1,8
Διάφορες	3,5	23,3	10,7	- 18,7	9,8
Ορυχεία - Μεταλλεία - Λατομεία	8,8	10,3	2,5	1,2	- 2,3
Ηλεκτρισμός - Φωταίρια	2,3	3,8	13,3	1,9	6,6

* Προσωρινά στοιχεία.

Πηγή: ΥΠΕΘΟ, Γεν. Γρ. ΕΣΥΕ.

Μετά από περιορισμένη άνοδο το '87 (1,1^o/ο) και στασιμότητα το '86, η αγροτική παραγωγή το '87 μειώθηκε κατά 2°/ο. Η μείωση αυτή προέρχεται από την ελατωμένη παραγωγή αροτραίων (-4,1^o/ο) και των δενδρωδών (-9,8^o/ο) καλλιεργειών. Αντίθετα, η κτηνοτροφική παραγωγή παρουσίασε σημαντική αύξηση που αντισταθμισε μόνο μερικώς τη μείωση της φυτικής παραγωγής.

Η ποσοστιαία συμμετοχή του τομέα των υπηρεσιών στο ΑΕΠ διευρύνθηκε περαιτέρω και έφτασε το 57,1^o/ο, λόγω μείωσης του προϊόντος των τομέων παραγωγής αγαθών. Η τάση αύξησης, που παρατηρείται μετά τη δεύτερη ενεργειακή κρίση, συνοδεύεται από μείωση της συμμετοχής του δευτερογενούς τομέα και κυρίως της μεταποίησης. Η διεύρυνση του τριτογενούς τομέα στην περίοδο 1980-87 οφείλεται στην άνοδο τόσο των υπηρεσιών αγοράς όσο και των κοινωνικών υπηρεσιών.

Με καθυστέρηση έξι τουλάχιστον ετών η εισήλθε η ελληνική οικονομία σε περίοδο λιτότητας και προσαρμογής. Το οικονομικό και κοινωνικό κόστος ήταν μεγάλο. Η έλλειψη συναίνεσης - πολιτικής, κοινωνικής - είναι το αρνητικό χαρακτηριστικό της πολιτικής λιτότητας στην Ελλάδα. Βέβαια, ούτε στο εξωτερικό εκιδρατούν ιδανικές καταστάσεις όταν αποφασίζεται δραστική μείωση του πραγματικού εισοδήματος των εργαζομένων. Υπάρχει όμως καλύτερη πληροφόρηση και συνεννόηση μεταξύ των πολιτικών κομμάτων και των κοινωνικών μερών. Η έλλειψη συναίνεσης* για την ελληνική λιτότητα πρέπει να αποδοθεί μεταξύ των άλλων:

- α) στη μεγάλη διαφορά μεταξύ προεκλογικών υποσχέσεων και μετακλογικών μέτρων
- β) στην πολιτική και κοινωνική πόλωση που δημιουργήθηκε με καθοριστική τη συμμετοχή της ίδιας της κυβερνητικής παράταξης.
- γ) στην έλλειψη ουσιαστικής τριμερούς συναργασίας στη χώρα μας. Τα μέτρα λιτότητας αποφασίστηκαν χωρίς να υπάρξει ουσιαστικός διάλογος κυβέρνησης, εργοδοσίας, εργαζομένων. Η κυβέρνηση πήρε την πρωτοβουλία μόνη της. Οι αντιδράσεις κομμάτων, φορέων ήταν όχι μόνο διχασμένες αλλά υπερβολικές και παράλογες.

Η "Νέα Δημοκρατία" προεξόφλησε την αποτυχία του σταθεροποιητικού προγράμματος πριν καλά αρχίσει. Η διαφωνία της δεν ήταν στα οικονομικά μέτρα που πάρθηκαν, αλλά στο ποιός είναι ο καλύτερος διαχειριστής ("νοικοκύρης").

Η Αριστερά, ύστερα από τη μεγάλη συρίγγιση των εκλογικών ποσοστών της τον Ιούνιο του 1985, εκμεταλεύτηκε την πολιτική λιτότητας, παρουσιάζοντάς την "άδικη" για τους εργαζόμενους. Μπορεί κατά κάποιο τρόπο να ήταν άδικη, αλλά δεν παρουσιάστηκε καμιά πρόταση από την Αριστερά για την σταθεροποίηση της οικονομίας.

Η φιλοκυβερνητική ΓΕΣΕ σχεδόν ενθουσιάστηκε από τα οικονομικά

* ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΠΑΝΘΡΑΚΗΣ Τ. 42 17/11/85

μέτρα, αν κρίνουμε από τις δηλώσεις του κ. Ραυτόπουλου στις 12/10/85. Το συνδικαλιστικό κίνημα διασπάσθηκε. Οι διαφωνούντες της ΠΑΣΚΕ μαζί με την ΕΣΑΚ -Σ και το ΑΕΜ ανέτρεψαν νομότυπα το προεδρείο της ΓΣΣΕ. Η νέα σύνθεση το προεδρείου έδωσε ευκαιρία για κυβερνητική/δικαστική παρέμβαση η οποία κατέληξε, όπως είχε προχχεδιαστεί, την εκανάκτηση της πλειοψηφίας της διοίκησης από κυβερνοταγείς συνδικαλιστές. Αμέσως μετά την ανακοίνωση της πολιτικής λιτότητας η χώρα παρέλυσε από συνεχείς απεργίες. (σφους πίνακες οι απεργίες, οι χαμένες ώρες).

Το κύριο χαρακτηριστιό όμως της δίχρονης πολιτικής λιτότητας ήταν η ιδεολογική μεταστροφή της σοσιαλιστικής κυβέρνησης. Ο Πρωθυπουργός κ. Ανδρέας Π. Παπανδρέου 'σε άρθρο στο αμερικανικό περιοδικό "NEW PERSPECTIVES QUARTERLY" που δημοσιεύθηκε και στην αθηναϊκή εφημερίδα "ΤΟ ΒΗΜΑ της Κυριακής" γράφει μεταξύ άλλων:

"...ΣΗΜΕΡΑ ένας οπαδός του Κένυς θα είχε οδηγήσει την Ελλάδα στην πτώχευση μέσα σε δύο χρόνια." "...Για να διατηρηθεί σήμερα μια χώρα θα πρέπει να παράγει προϊόντα που δεν περιορίζονται μόνο για την εσωτερική αγορά, αλλά για τη διεθνή αγορά. Χωρίς κανένα οικονομικό συντονισμό, η τένωση του Κένυς είναι σαν να κτύπας το κεφάλι σβού στο τοίχο."

"...Το θέμα είναι το κέρδος και είναι ένα θέμα επιβιώσεως για την ελληνική οικονομία. Οι εργάτες το αντιλαμβάνονται αυτό. Εάν η Ελλάδα δεν μπορεί να προσελκύσει τις ξένες επενδύσεις για να χρηματοδοτήσει τη συμμετοχή στην τεχνολογική επανάσταση, τότε είμαστε καταδικασμένοι να παραμείνουμε μια τουριστική χώρα. Οι νέοι μας θα μεταναστεύουν και θα έχουμε έναν πληθυσμό γερόντων που θα φροντίζει τα ξενοδοχεία."

Π έ τ υ χ ε η υ π ο τ ί μ η σ η του 1985;

Ορισμένοι αναλυτές, προτού ακόμη προχωρήσει το σταθεροποιητικό πρόγραμμα, είχαν κιάλας αποφασίσει και είχαν αποφανθεί ότι το

ΜΗΝΕΣ	ΙΔΙΩΤΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ			ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΠΟΙΗΜΕΝΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΤΟΜΕΑ (ΣΕΠ, ΟΤΕ, ΕΛΤΑ, ΟΣΕ, ΗΠΑΠ, ΗΣΑΠ, ΕΑΣ, ΤΡΑΠΕΖΕΣ κλπ.)			ΣΥΝΟΛΟ		
	Αριθμ. Απεργ.	Συμμετοχή στην Απεργ.	Χωρένες ώρες	Αριθμ. Απεργ.	Συμμετοχή στην Απεργ.	Χωρένες ώρες	Αριθμ. Απεργ.	Συμμετοχή στην Απεργ.	Χωρένες ώρες
Ιανουάριος.....	10	2.997	53.392	2	1.289	10.112	12	4.185	63
Φεβρουάριος.....	25	169.094	1.352.752	3	41.399	331.192	28	210.493	1.693
Μάρτιος.....	23	34.484	275.872	2	32.367	258.936	25	66.851	534
Απρίλιος.....	19	232.623	1.850.984	7	166.374	1.330.992	26	398.997	3.191
Μάιος.....	21	30.071	240.568	5	94.381	755.018	26	124.452	1.05
Ιούνιος.....	9	16.152	128.456	6	16.121	104.593	15	34.303	233
ΣΥΝΟΛΟ.....	107	465.351	3.912.024	25	353.930	2.791.273	132	839.281	6.703

Οι απεργίες της 27.2.86 και 7.4.76 αφορούσαν τα οικονομικά μέτρα της Κυβέρνησης. Συμμετείχαν σ' αυτές 403.342 εργαζόμενοι και χάθηκαν 3.226.736 εργάσιμες.

Πηγή: υπουργείο Εργασίας, Οικονομικός Ταχυδρόμος, 7 Αυγούστου 1986.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4: ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΑΠΕΡΓΙΩΝ Πρώτο πεντάμηνο 1987

	1985	1987	Μάρτιος - Ιούνιος Στάσεις εργασίας	1986	1987
Εργασιαστικοι εργατες	760.940	917.960	24 ώρες	186	105
Βιομηχανικοί εργατες, εργαζόμενοι σε κατασκευές οικοδομών	695.450	1.137.020	48 ώρες	30	53
Γενικά υπάλληλοι	326.170	632.515	επιχείρηση	6	33
Διδάκτες και διαφορές κατηγορίες	391.370	605.957	κατάληψη	27	10
ΣΥΝΟΛΟ ΑΠΕΡΓΙΩΝ	2.174.930	3.293.372	πανελλαδικές	3	1
ΣΥΝΟΛΟ			Σύνολο	(58)	(79)
χωρένων ωρών εργασίας	22.880.465	39.411.950	απεργιών	367	305

Πηγή: Εργατοϋπαλληλική Ένση, αριθ. φ. 203(2), Ιουνίου 1987.

ΠΙΝΑΚΑΣ 5: ΑΠΕΡΓΙΕΣ 1975-1984

Έτος	Πηγή: υπουργείο Εργασίας		Εκτίμησης ΕΣΣ	
	Απεργίες	Χωρένες ώρες	Απεργίες	Χωρένες ώρες
1975	45.074	1.740.383	550.000	1.100.000
1976	241.142	5.107.763	1.200.000	21.000.000
1977	393.572	8.217.204	1.800.000	29.000.000
1978	349.069	6.477.117	3.000.000	31.220.000
1979	658.655	9.560.074	2.820.000	35.570.000
1980	1.317.917	21.454.244	3.240.000	54.000.000
1981	361.153	4.541.501	1.252.000	14.000.000
1982	245.241	7.872.000	3.000.000	20.000.000
1983	165.174	2.500.387	1.730.000	23.000.000
1984	107.957	2.600.789	3.078.000	39.788.000

Στα στοιχεία περιλαμβάνονται και οι στάσεις εργαζομένων.
Πηγή: Οικονομικός Ταχυδρόμος, 7 Αυγούστου 1986.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3: ΑΠΕΡΓΙΕΣ 1985 και σ' εξαμήνου 1985

ΙΔΙΩΤΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ	ΔΗΜΟΣΙΟΣ ΤΟΜΕΑΣ			ΣΥΝΟΛΟ		
	Αριθμός Απεργιών	Χωρένες ώρες	Αριθμός Απεργιών	Χωρένες ώρες	Αριθμός Απεργιών	Χωρένες ώρες
1985	409	493.658	44	268.117	453	761.775
Α' ΕΞΑΜ.		5.435.276		2.165.503		7.600.879
1986	107	465.351	25	353.930	132	819.281

Πηγή: υπουργείο Εργασίας, Οικονομικός Ταχυδρόμος 7 Αυγούστου 1986.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2: ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΑΠΕΡΓΙΕΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΣΤΑΘΕΡΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Απεργίες	Χωρένες ώρες
21 Οκτωβρίου: Από το Εργατικό Κέντρο Αθηνών και άλλες μικρότερες οργανώσεις	201.511 1.612.000
14 Νοεμβρίου από την καθορισμένη Διοίκηση της ΓΣΕΕ (25)	
27 Φεβρουαρίου: Από 18 Εργατικά Κέντρα και 6 Ομοσπονδίες	
7 Απριλίου: Από 29 Εργατικά Κέντρα και 11 Ομοσπονδίες	433.872 3.226.736

Πηγή: υπουργείο Εργασίας, Οικονομικός Ταχυδρόμος 7 Αυγούστου 1986.

πρόγραμμα ενδείνω ότι κι ελλιώς θα αποτύχαινε. Και όταν αυτή η κρίση διατυπωνόταν από πολιτικούς, δεν ήταν και πολύ δύσκολο να κατανοήσει κανείς τα κίνητρα. Μερικοί όμως οικονομολόγοι με κά-
ποια βιασύνη διατύπωσαν ανάλογες απόψεις. Αυτό όμως που προκαλεί
εντύπωση είναι ότι βγάζουν συμπεράσματα που βρίσκονται σε κα-
τάφερη αντίθεση με αυτά τα ίδια τα στατιστικά δεδομένα, που
είναι από τη φύση τους αναμφισβήτητα.

Μπορούμε να πούμε ότι τη διετία 86 -87 η ελληνική οικονομία
σταθεροποιήθηκε, σε γενικές γραμμές . Η ελληνική οικονομία εισήλθε
σε νέα φάση που χαρακτηρίζεται από άμβλυση των οικονομικών
ανισορροπιών. Ουσιαστική ήταν κατά το '87 η βελτίωση στο ισοζύγιο
πληρωμών. Παράλληλα επιτεύχθηκε σημαντική πρόοδος στην αποκλιμάκωση
του πληθωρισμού και στην αποδυνάμωση των πληθωριστικών προσδοκιών,
με συνέπεια την αποκτάσταση σταθερότερων οικονομικών συνθηκών και
τη βελτίωση του κλίματος επιτοκοσύνης. Η εκυβράνδυση του ρυθμού
αύξησης του κόστους εργασίας και η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας
των ελληνικών προϊόντων, η συγκράτηση σε χαμηλότερα επίπεδα της
αύξησης της εγχώριας φαιάνης, η απελευθέρωση μεγάλων κατηγοριών
τηλεπικοινωνιών, η παράλληλη αύξηση των πραγματικών επιτοκίων,
η εκυβράνδυση της συνολικής τραπεζικής πιστωτικής επέκτασης, η ευνο-
ική εξέλιξη της αποδοτικότητας των επιχειρήσεων και η βελτίωση του
επενδυτικού κλίματος συντέλεσαν στην πρόοδο που σημειώθηκε.

